

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ**

του

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Χατζηδημητρίου Ιωάννης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στις
Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες

Θεσσαλονίκη Μάρτιος 2018

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

Αφιερώνεται στην οικογένειά μου
και σε όλους όσους βοήθησαν
για την ολοκλήρωσή της

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα στις επόμενες γραμμές θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χατζηδημητρίου Ιωάννη για την καθοριστική συμβολή του στην εκπόνηση της εργασίας μου, καθώς και για τις γνώσεις που μου μετέφερε κατά την διάρκεια των διαλέξεων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στις Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες.

Παράλληλα θα ήθελα να ευχαριστήσω το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για τις πλούσιες γνώσεις και εμπειρίες που αποκόμισα στα χρόνια της μεταπτυχιακής δραστηριότητάς μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους μου μεταπτυχιακούς φοιτητές για τις πολύτιμες ανταλλαγές απόψεων και το ειλικρινές τους ενδιαφέρον τόσο για την σημαντική βοήθειά τους σε όλα τα στάδια της διπλωματικής εργασίας μου, όσο και συνολικά σε ολόκληρη την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Τέλος, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και τις ευχαριστίες μου στην οικογένειά μου που με στήριξε και με ενθάρρυνε προκειμένου να ολοκληρώσω το συγκεκριμένο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στις Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες με την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάγκη των επιχειρήσεων ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του ανταγωνισμού καθώς και η διαρκής στόχευση στην συνεχή μεγιστοποίηση των μεγεθών τους, τις ωθούν στην πραγματοποίηση διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει την υφιστάμενη κατάσταση του διεθνούς τοπίου σε επίπεδο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αναλύοντας τα χαρακτηριστικά του, αλλά και τα στοιχεία εκείνα που το διαφοροποιούν από το εγχώριο. Ακολούθως, γίνεται αναφορά στον Πολιτικό Κίνδυνο και στη σημαντικότητά του, καθώς και στις κατηγορίες του. Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι τρόποι εκτίμησης, αξιολόγησης αλλά και αντιμετώπισης του Πολιτικού Κινδύνου, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλιση έναντι του κινδύνου αυτού.

Οι μελέτες περίπτωσης της εταιρείας Repsol στην Αργεντινή, του Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά και της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αναδεικνύουν την σημαντικότητα και την επισταμένη μελέτη την οποία πρέπει να καταβάλλουν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις προκειμένου να αποφύγουν ή να αντιμετωπίσουν τον Πολιτικό Κίνδυνο που μπορεί να συναντήσουν κατά την διεξαγωγή Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων, ο οποίος μπορεί να απειλήσει την εύρυθμη λειτουργία τους και τις δραστηριότητές τους γενικότερα.

ABSTRACT

The need for businesses to meet the challenges of competition as well as constantly aiming at maximizing their size continuously leads them to engage in international business.

This paper attempts to present the current state of the international landscape at the business level by analyzing its characteristics and the elements that differentiate it from the domestic one. Subsequently, reference is made to Political Risk and its significance, as well as to its categories. Below are the ways of assessing, evaluating and responding to the Political Risk, with particular emphasis on insurance against this risk.

The case studies of Repsol in Argentina, Brexit in the United Kingdom, and 11 September 2001 in the United States of America, highlight the importance and thorough study that export companies have to pay to avoid or deal with Political Risk they may encounter in conducting International Business Activities, which may threaten their proper functioning and their activities in general.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή.....	- 1 -
1.2 Σημαντικότητα του θέματος	- 1 -
1.3 Σκοπός.....	- 2 -
1.4 Διάρθρωση εργασίας.....	- 2 -
1.5 Βιβλιογραφική επισκόπηση	- 3 -
1.6 Ορισμός της Διεθνούς Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	- 6 -
1.7 Ορισμός του Πολιτικού Κινδύνου	- 7 -
1.8 Ανακεφαλαίωση.....	- 8 -

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2.1 Εισαγωγή.....	- 9 -
2.2 Κατηγορίες.....	- 9 -
2.3 Μέθοδοι	- 10 -
2.4 Στρατηγικές Παραγωγής.....	- 12 -
2.5 Κίνητρα για Εξαγωγική Δραστηριοποίηση	- 16 -
2.6 Διαφορές Εγχώριων και Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων.....	- 19 -
2.7 Ανακεφαλαίωση.....	- 20 -

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

3.1 Εισαγωγή.....	- 21 -
3.2 Τύποι Πολιτικού Κινδύνου	- 21 -
3.3 Πολιτικός Κίνδυνος σε Προηγμένες και Αναπτυσσόμενες Οικονομίες.....	- 22 -
3.4 Οφέλη Διαχείρισης Πολιτικού Κινδύνου	- 24 -

3.5 Αναγνώριση / Προσδιορισμός Πολιτικού Κινδύνου	- 25 -
3.6 Αξιολόγηση / Μέτρηση Πολιτικού Κινδύνου	- 27 -
3.7 Αντιμετώπιση Πολιτικού Κινδύνου.....	- 28 -
3.8 Συγκριτικά Μοντέλα Πολιτικού Κινδύνου.....	- 29 -
3.9 Η Εμπειρογνωμοσύνη στην Ανάλυση του Πολιτικού Κινδύνου.....	- 33 -
3.10 Ανακεφαλαίωση.....	- 34 -

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

4.1 Εισαγωγή.....	- 35 -
4.2 Λόγοι Αναγκαιότητας Ασφάλισης έναντι του Πολιτικού Κινδύνου	- 35 -
4.3 Φορείς Ασφάλισης και Ασφαλιστήρια Συμβόλαια.....	- 37 -
4.4 Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.)	- 42 -
4.5 Οργανισμός Εγγύησης των Επενδύσεων (M.I.G.A.).....	- 45 -
4.6 Ανακεφαλαίωση.....	- 47 -

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

5.1 Εισαγωγή.....	- 48 -
5.2 Περίπτωση Brexit	- 48 -
5.3 Περίπτωση Repsol στην Αργεντινή	- 52 -
5.4 Περίπτωση 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου 2001	- 55 -
5.5 Ανακεφαλαίωση.....	- 64 -

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα και Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	- 65 -
--	--------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	- 69 -
---------------------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της σημαντικότητας του θέματος της εργασίας και στους λόγους για τους οποίους επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, γίνεται αναφορά στον σκοπό της εργασίας, αλλά και στην δομή της με την διάρθρωση των επιμέρους κεφαλαίων της.

Επίσης, μέσω της επισκόπησης της βιβλιογραφίας δίνονται οι ορισμοί της Διεθνούς Επιχειρηματικής Δραστηριότητας, καθώς και του Πολιτικού Κινδύνου και περιγράφεται η σημασία αυτών για τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς.

Ακόμη γίνεται μία σύντομη αναφορά στις αρχές και τις ιδιαιτερότητες τόσο του Πολιτικού Κινδύνου αλλά και της Διεθνούς Επιχειρηματικής Δραστηριότητας.

1.2 Σημαντικότητα του θέματος

Η διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα αποτελείται από συναλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτές περιλαμβάνουν το εμπόριο αγαθών, υπηρεσιών, τεχνολογίας, αλλά και κεφαλαίου, οι οποίες αναφέρονται στις επιχειρηματικές δραστηριότητες που αφορούν διασυνοριακές συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ δύο ή περισσότερων χωρών.

Επόμενο είναι λοιπόν, η διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις διεθνοποιημένες επιχειρήσεις σε επίπεδο επίτευξης υψηλότερου ποσοστού κερδών, στην διεύρυνση της παραγωγικής ικανότητας πέραν της ζήτησης της εγχώριας χώρας καθώς και σε επίπεδο αύξησης του μεριδίου αγοράς.

Διαφορετικές χώρες και εταιρείες έχουν την ευκαιρία να επεκτείνουν και να μοιραστούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους με άλλους εκτός της επικράτειάς τους.

1.3 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η έρευνα των Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων συγκριτικά με τα εμπόδια που προκύπτουν έναντι των Πολιτικών Κινδύνων που καλούνται να αντιμετωπίσουν οργανισμοί οι οποίοι δραστηριοποιούνται διεθνώς, ώστε να δοθούν προτάσεις επίλυσής τους με στόχο την έγκαιρη πρόληψη έναντι αυτών καθώς και την εκτίμηση, αξιολόγηση αλλά και αντιμετώπισή τους.

1.4 Διάρθρωση εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τέσσερα κύρια μέρη την εισαγωγή όπου περιγράφεται ο σκοπός της εργασίας στο 1^ο κεφάλαιο, το κυρίως θέμα-θεωρητικό που περιλαμβάνει τα κεφάλαια 2, 3, 4 και 5, το πρακτικό μέρος που περιλαμβάνει το κεφάλαιο 6, καθώς και τα συμπεράσματα αλλά και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα τα οποία περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 7.

Στο κυρίως θέμα-θεωρητικό αρχικά γίνεται μία βιβλιογραφική επισκόπηση όσον αφορά ιστορικά τους διάφορους ορισμούς που έχουν δοθεί από συγκεκριμένους συγγραφείς σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, αλλά και σε ορισμούς για τις Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες γενικότερα. Επιχειρείται μια σύντομη παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο είναι δομημένες οι Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, δίνοντας έμφαση στις κατηγορίες τους, τις στρατηγικές οι οποίες τις διέπουν, τα κίνητρα τα οποία ωθούν στην πραγματοποίησή τους και στις διαφορές μεταξύ αυτών και των Εγχώριων Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων. Στην συνέχεια του θεωρητικού μέρους αναλύεται ο Πολιτικός Κίνδυνος όσον αφορά τους διαφορετικούς τύπους που συναντάμε στην βιβλιογραφία, τις διαφορές του Πολιτικού Κινδύνου σε προηγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, τα οφέλη τα οποία προκύπτουν μέσα από την σωστή διαχείρισή του, τους τρόπους με τους οποίους αναγνωρίζεται, μετράται και αντιμετωπίζεται, αλλά και τα διάφορα συγκριτικά μοντέλα τα οποία συναντάμε στην βιβλιογραφία, ενώ γίνεται και αναφορά στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι εμπειρογνώμονες τον Πολιτικό Κίνδυνο. Ακολουθεί η ανάλυση της Ασφάλισης έναντι του Πολιτικού Κινδύνου, όπου γίνεται

αναφορά στους λόγους αναγκαιότητας ασφάλισης, στους φορείς ασφάλισης και στα ασφαλιστήρια συμβόλαια τα οποία προσφέρουν και δίνεται έμφαση στον Οργανισμό Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.) και στον Οργανισμό Εγγύησης των Επενδύσεων (M.I.G.A.).

Ακολουθεί το πρακτικό μέρος όπου γίνεται ανάλυση τριών σημαντικών περιπτώσεων Πολιτικού Κινδύνου, οι οποίες είχαν καθοριστικό ρόλο στο να μπορούμε σήμερα να είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε, να μετρήσουμε – αξιολογήσουμε, αλλά και να αντιμετωπίσουμε τον Πολιτικό Κίνδυνο. Αυτές είναι η περίπτωση του Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο, η περίπτωση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η περίπτωση της εταιρείας Repsol στην Αργεντινή.

Στο τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από το σύνολο της εργασίας και γίνονται προτάσεις για την βελτίωση της αντιμετώπισης του Πολιτικού Κινδύνου τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε ουσιαστικό – πρακτικό.

1.5 Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Οι Root (1972), Brewer (1981) και Jodice (1984) ορίζουν τον πολιτικό κίνδυνο, ως την πιθανότητα διακοπής των διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών επιχειρήσεων, η οποία θα οφείλεται στην επίδραση πολιτικών δυνάμεων και επισημαίνουν ότι εάν παραβλεφθεί η πτυχή του υπολογισμού των πιθανοτήτων, θεωρώντας τον πολιτικό κίνδυνο ως ένα απλό γεγονός το οποίο μπορεί να έχει μικρό αντίκτυπο στην επιχείρηση, μπορεί κανείς να καταλήξει όπως ο παροιμιώδης ανόητος που πιστεύει ότι όταν ένας άνθρωπος δείχνει στο φεγγάρι, κοιτάζει μόνο το δάχτυλό του. Αυτός ο ορισμός είναι ίσως ο πιο ακριβής από σημασιολογική άποψη, διότι σωστά δεν εξετάζει τον πολιτικό κίνδυνο όσον αφορά τα γεγονότα, αλλά από την άποψη της πιθανότητας γεγονότων. Ο υπολογισμός του πολιτικού κινδύνου αποτελεί εγγενώς προοδευτικό καθήκον και ο πολιτικός κίνδυνος μπορεί να είναι διαρθρωτικά υψηλός και να θεωρείται ως τέτοιος από μια επιχείρηση, ακόμη και εάν υπάρχει απουσία πιθανών βλαβερών γεγονότων.

Οι Eiteman and Stonehill (1973) και Aliber (1975) κατηγοριοποιούν τον πολιτικό ως μία ανεπιθύμητη κρατική παρέμβαση, όρος οποίος είναι αρκετά περιοριστικός και

έχει σχετικές κανονιστικές συνέπειες, όπως σημειώνεται από τον Kobrin (1979), επειδή υποθέτει ότι η κυβερνητική παρέμβαση είναι απαραίτητως επιβλαβής, δηλαδή ότι οι περιορισμοί της κυβέρνησης υποδοχής στις άμεσες ξένες επενδύσεις συνεπάγονται οικονομική αναποτελεσματικότητα. Αυτό δεν είναι πάντα αληθές και για την εκτίμηση των πολιτικών κινδύνων θα πρέπει να αναλύονται οι διαφορετικοί στόχοι των εταιρειών και των κυβερνήσεων υποδοχής, έτσι ώστε να μην παραπλανούνται από προκαταλήψεις.

Ο Robock (1973) ορίζει τον πολιτικό κίνδυνο ως την εκπτώτικη ικανότητα μέσα σε ένα επιχειρηματικό περιβάλλον, η οποία προέρχεται από πολιτικές αλλαγές οι οποίες έχουν την δυνατότητα να επηρεάσουν τα κέρδη ή τους στόχους μιας επιχείρησης. Αυτός ο ορισμός είναι ευρύτερος, δεδομένου ότι επικεντρώνεται στο επιχειρηματικό περιβάλλον και όχι στην επιχείρηση, ενώ επισημαίνεται ότι πολιτικός κίνδυνος υφίσταται όταν: 1) οι ασυνέχειες των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λαμβάνουν χώρα στο επιχειρηματικό περιβάλλον, 2) όταν αυτές είναι δύσκολο να προβλεφθούν και 3) όταν προκύπτουν από πολιτικές αλλαγές. Για να δημιουργηθεί ένας κίνδυνος, αυτές οι αλλαγές στο επιχειρηματικό περιβάλλον πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν σημαντικά το κέρδος ή άλλους στόχους μιας συγκεκριμένης επιχείρησης.

Ο Green (1974) χαρακτηρίζει τον πολιτικό κίνδυνο ως τον κίνδυνο ο οποίος ισοδυναμεί ουσιαστικά με την πολιτική αστάθεια και τη ριζική πολιτική αλλαγή στη χώρα υποδοχής. Ο ορισμός αυτός είναι ο πρώτος ο οποίος επικεντρώθηκε στη σχέση μεταξύ του τύπου του πολιτικού καθεστώτος και του πολιτικού κινδύνου. Η προσέγγιση του Green βασίζεται σε ορισμένες υποθέσεις. Αρχικά ότι η ριζική πολιτική αλλαγή είναι εγγενώς επιζήμια για τη δραστηριότητα των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Κατά δεύτερο λόγο στο γεγονός ότι όσο πιο νέο είναι ένα πολιτικό σύστημα, τόσο λιγότερο είναι προσαρμοστικό στις αλλαγές και κατά συνέπεια, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος μιας ριζικής πολιτικής αλλαγής. Ακόμη το ότι ο οικονομικός εκσυγχρονισμός βάζει αναπόφευκτα το πολιτικό σύστημα σε άγχος και ότι οι πολιτικοί θεσμοί των εκσυγχρονισμένων κρατών πρέπει είτε να αλλάξουν είτε να αντικατασταθούν. Παρόλο που ο ορισμός αυτός, επικεντρώνεται με ενδιαφέρον στην προέλευση του πολιτικού κινδύνου όσον αφορά τις δομές του πολιτικού καθεστώτος, έχει ελάχιστα εμπειρικά θεμέλια και δεν ασχολείται με τους

συγκεκριμένους μηχανισμούς που συνδέουν τα διάφορα είδη πολιτικών καθεστώτων και τον πολιτικό κίνδυνο.

Ο Mayer (1985) προσδιορίζει τον πολιτικό κίνδυνο ως έναν μη οικονομικό κίνδυνο, ορισμός ο οποίος είναι χαρακτηριστικός μιας αρχικής φάσης κατά την οποία οι επιχειρήσεις και οι τράπεζες άρχισαν να αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της εκτίμησης των κινδύνων που δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως απλοί επιχειρηματικοί κίνδυνοι ούτε θα μπορούσαν να αξιολογηθούν εξετάζοντας τα οικονομικά θεμελιώδη στοιχεία μιας χώρας.

Ο Finnerty (2001) θεωρεί την νομισματική αμεταβλητότητα ως μία κλασσική περίπτωση Πολιτικού Κινδύνου, ενώ ο Bremmer (2006), επισημαίνει ότι ακόμη και οι επιχειρήσεις οι οποίες δεν δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό μπορούν να εκτεθούν σε Πολιτικό Κίνδυνο, είτε λόγω του άμεσου κινδύνου της χώρας είτε έμμεσα λόγω της επίδρασης γεγονότων πολιτικού κινδύνου σε οποιαδήποτε χώρα ανά τον κόσμο στην οποία μπορεί να δραστηριοποιούνται συνεργάτες της, όπως για παράδειγμα κάποιος σημαντικός προμηθευτής της.

Ο Χατζηδημητρίου (2003) ορίζει ως διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης την αναλογία των εγχώριων και των διεθνών δραστηριοτήτων της, όπου όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία των διεθνών δραστηριοτήτων, τόσο περισσότερο διεθνοποιημένη θεωρείται ότι είναι. Επίσης, επισημαίνει πως οι Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες είναι αυτές στις οποίες εμπλέκονται άτομα, επιχειρήσεις ή οργανισμοί από δύο ή περισσότερες χώρες και πως είναι αυτές οι οποίες ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα και επεκτείνονται σε άλλες χώρες.

Οι Παπαγεωργίου και Χιόνης (2003) ορίζουν την διεθνή επιχειρηματική δράση, ως την δραστηριότητα μιας επιχείρησης η οποία περνάει τα σύνορα μίας ή και περισσότερων χωρών και έχει να αντιμετωπίσει προβλήματα τελείως διαφορετικά από εκείνα της χώρας προέλευσης, όπως είναι το διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες και οι διαφορές στον πληθωρισμό.

Οι Ball, Geringer, Minor και McNett (2014) δίνουν ως ειδική ορολογία της Διεθνούς Επιχειρηματικής Δραστηριότητας, την δραστηριότητα μιας επιχείρησης της οποίας οι δραστηριότητες εκτείνονται πέρα από τα εθνικά της σύνορα, περιλαμβάνοντας εκτός από το διεθνές εμπόριο και τη μεταποίηση στο εξωτερικό και τον διευρυμένο τομέα των υπηρεσιών σε κλάδους όπως οι μεταφορές, η διαφήμιση, οι κατασκευές, ο τουρισμός αλλά και οι τηλεπικοινωνίες.

1.6 Ορισμός της Διεθνούς Επιχειρηματικής Δραστηριότητας

Ως διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες ορίζονται αυτές οι οποίες ασκούνται από επιχειρήσεις των οποίων οι δραστηριότητες εκτελούνται πέρα από τα εθνικά σύνορα. Συνίστανται σε συναλλαγές που σχεδιάζονται και εκτελούνται πέρα από τα εθνικά σύνορα για να ικανοποιήσουν τους στόχους των ατόμων, των εταιρειών και των οργανισμών. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει όχι μόνο το διεθνές εμπόριο και την αλλοδαπή μεταποιητική βιομηχανία, αλλά και τον αυξανόμενο κλάδο των υπηρεσιών σε τομείς όπως οι μεταφορές, ο τουρισμός, η διαφήμιση, οι κατασκευές, το λιανικό εμπόριο και η χονδρική πώληση.

Ως διεθνής επιχειρηματική δραστηριότητα ορίζεται κάθε εμπορική συναλλαγή που λαμβάνει χώρα στις οριακές γραμμές μιας κυρίαρχης οντότητας. Μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μεταξύ χωρών ή εταιρειών είτε και των δύο. Οι ιδιωτικές εταιρείες συμμετέχουν σε τέτοιες δραστηριότητες για έσοδα, κέρδη και ευημερία. Όταν εμπλέκονται κυβερνήσεις, το κάνουν γιατί πρέπει να διατηρήσουν την εικόνα, την ανεξαρτησία και την οικονομική τους ανάπτυξη. Μερικές φορές ενισχύονται οι οικονομικοί δεσμοί μέσω τέτοιων συναλλαγών οι οποίες περιλαμβάνουν επενδύσεις, φυσικές κινήσεις αγαθών και υπηρεσιών, μεταφορά τεχνολογίας και μεταποίησης.

Σήμερα, κάθε εταιρεία, μικρού ή μεγάλου μεγέθους, ενιαίας οντότητας ή εταιρικής σχέσης, μετοχικού κεφαλαίου ή κρατικής ιδιοκτησίας, είναι υποχρεωμένη να επεκταθεί διεθνώς αφού πρώτα μελετήσει ενδελεχώς τις κοινωνικές, πολιτικές, ιστορικές, πολιτιστικές, γεωγραφικές, φυσικές, οικολογικές και οικονομικές πτυχές της χώρα στόχου.

Οι διεθνείς επιχειρήσεις έχουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων πέραν των απλών εξαγωγών. Επενδύουν τεράστια ποσά για να βρουν τη σωστή θέση για μία οικονομικά αποδοτική παραγωγική βάση. Πολλές χώρες ενθαρρύνουν το εμπόριο και την απομάκρυνση των στραγγαλιστικών εμπορικών φραγμών ενθαρρύνοντας τις εταιρείες να πολλαπλασιάσουν επιθετικά τους στόχους τους. Ακόμη, κυβερνήσεις διαφόρων χωρών είναι επίσης αποφασισμένες να κάνουν την οικονομία τους να αναπτύσσεται μέσω των διεθνών επιχειρήσεων, γεγονός που έχει καταστεί αναπόφευκτο μέρος της οικονομικής τους πολιτικής.

1.7 Ορισμός του Πολιτικού Κινδύνου

Ως Πολιτικός Κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα οι πολιτικές δυνάμεις να προκαλέσουν δραστικές αλλαγές στο επιχειρηματικό περιβάλλον μιας χώρας οι οποίες βλάπτουν τα κέρδη και τους άλλους στόχους μιας επιχείρησης. Ο πολιτικός κίνδυνος είναι ένας τύπος κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι επενδυτές, οι εταιρείες και οι κυβερνήσεις με βάση τον οποίο οι πολιτικές αποφάσεις, γεγονότα ή συνθήκες θα επηρεάσουν σημαντικά την κερδοφορία μιας επιχείρησης ή την αναμενόμενη αξία μιας συγκεκριμένης οικονομικής επένδυσης.

Ο τρόπος με τον οποίο μια κυβέρνηση κυβερνά μια χώρα μπορεί να επηρεάσει τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκεί. Η κυβέρνηση μπορεί να είναι διεφθαρμένη, εχθρική, ολοκληρωτική και να έχει μια αρνητική εικόνα σε όλο τον κόσμο, με αποτέλεσμα η φήμη μιας επιχείρησης να αλλάξει εάν λειτουργεί σε μια χώρα που ελέγχεται από αυτό το είδος κυβέρνησης.

Επίσης, μια ασταθής πολιτική κατάσταση μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, ενώ ακόμη και οι εκλογές ή οποιοδήποτε πολιτικό γεγονός που είναι απροσδόκητο μπορεί να αλλάξει την κατάσταση μιας χώρας και να θέσει μια επιχείρηση σε μια δύσκολη θέση. Ο πολιτικός κίνδυνος τείνει να είναι μεγαλύτερος σε χώρες που αντιμετωπίζουν κοινωνικές αναταραχές. Όταν ο πολιτικός κίνδυνος είναι υψηλός, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να υπάρξει μια αλλαγή στο πολιτικό περιβάλλον της χώρας που θα θέσει σε κίνδυνο τις ξένες επιχειρήσεις εκεί. Ακόμη, το χαμηλό επίπεδο πολιτικού κινδύνου σε μια χώρα δεν αντιστοιχεί απαραίτητα σε υψηλό βαθμό πολιτικής ελευθερίας, αφού μερικά από τα πιο σταθερά κράτη είναι επίσης και τα πιο αυταρχικά.

Οι μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις του πολιτικού κινδύνου πρέπει να αντιπροσωπεύουν τον κίνδυνο ότι ένα πολιτικά καταπιεστικό περιβάλλον είναι σταθερό όσο διατηρείται ο έλεγχος από πάνω προς τα κάτω και οι πολίτες εμποδίζονται από την ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών και αγαθών με τον έξω κόσμο. Ο πολιτικός κίνδυνος μπορεί να κατανοηθεί και να αντιμετωπιστεί με αιτιολογημένη πρόβλεψη και επένδυση.

1.8 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο δόθηκαν και αναλύθηκαν, μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης, οι ορισμοί των Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων και του Πολιτικού Κινδύνου καθώς και η σημασία αυτών στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς, ενώ πραγματοποιήθηκε σύντομη αναφορά στις αρχές και τις ιδιαιτερότητες τους.

Επίσης, παρουσιάστηκε η σημαντικότητα του θέματος, ο σκοπός της εργασίας, καθώς και η διάρθρωση της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2⁰ : ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι κατηγορίες στις οποίες διαχωρίζονται οι Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, οι μέθοδοι και οι στρατηγικές με τις οποίες ασκούνται, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτών, αλλά και τα κίνητρα τα οποία ωθούν στην πραγματοποίησή τους.

Ακόμη γίνεται μία σύντομη αναφορά στις διαφορές μεταξύ Εγχώριων και Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων.

2.2 Κατηγορίες¹

Με δεδομένο ότι ως Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες ορίζονται αυτές οι οποίες ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα και επεκτείνονται σε άλλες χώρες και κατά τις οποίες εμπλέκονται επιχειρήσεις, άτομα ή οργανισμοί από τουλάχιστον δύο χώρες, γίνεται εύκολα η διάκρισή τους στις παρακάτω τέσσερις γενικές κατηγορίες.

Οι τέσσερις γενικές κατηγορίες των Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων είναι:

- i. Διεθνές Εμπόριο Υπηρεσιών: Στην συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνονται οι πωλήσεις και αγορές άυλων κατά βάση προϊόντων - υπηρεσιών ανάμεσα σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, όπως συμβαίνει κατά κόρων στον τραπεζικό κλάδο, τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών και τον χρηματοοικονομικό κλάδο.
- ii. Διεθνείς Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου: Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλες οι αγορές χρεογράφων (π.χ. ομόλογα, παράγωγα, μετοχές) οι οποίες πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις, οργανισμούς ή ιδιώτες (φυσικά πρόσωπα) μιας χώρας σε αγορές άλλων χωρών. Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνονται οι καταθέσεις σε ξένο νόμισμα, ενώ κύριο χαρακτηριστικό

¹ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (2003)

της αποτελεί το γεγονός ότι οι επενδύσεις αυτές έχουν αποκλειστικό σκοπό την επίτευξη απόδοσης ή κερδών μεγαλύτερων από αυτά που επιτυγχάνονταν στην αντίστοιχη εγχώρια αγορά.

- iii. Διεθνές Εμπόριο Προϊόντων: Αυτή η κατηγορία περιέχει όλες τις αγορές και πωλήσεις προϊόντων (εισαγωγές – εξαγωγές) οι οποίες πραγματοποιούνται μεταξύ επιχειρήσεων και οργανισμών δύο χωρών (π.χ. αγροτικά προϊόντα, καύσιμα).
- iv. Άμεσες Ξένες Επενδύσεις: Στην συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνεται η μεταφορά κεφαλαίων από μία χώρα σε κάποια άλλη έχοντας όμως ως αποκλειστικό σκοπό την δημιουργία εκεί μιας νέας επιχείρησης ή την εξαγορά του συνόλου ή μέρους (πλειοψηφία ή μειοψηφία) του μετοχικού κεφαλαίου μιας τοπικής επιχείρησης.

2.3 Μέθοδοι

Οι μέθοδοι άσκησης εξαγωγικών δραστηριοτήτων χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Σε αυτές των άμεσων εξαγωγών και των έμμεσων εξαγωγών.

Στην πρώτη κατηγορία η παραγωγός επιχείρηση ελέγχει όλα τα στάδια της εξαγωγικής διαδικασίας, από την εύρεση αλλοδαπών πελατών, την γραφειοκρατική διεκπεραίωση όλων των διαδικασιών για την πραγματοποίηση της εξαγωγής, την παράδοση του προϊόντος στον τελικό πελάτη, την εξασφάλιση χρηματοδότησης που θα την βοηθήσει να πραγματοποιήσει εξαγωγές, την εκτίμηση του βαθμού φερεγγυότητας των αλλοδαπών πελατών, μέχρι την διασφάλιση της είσπραξης της αξίας εξαγωγής. Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν ότι οι επιχειρήσεις που θα επιλέξουν τις άμεσες εξαγωγές θα πρέπει να είναι στελεχωμένες με ικανά στελέχη, τα οποία θα έχουν τα απαραίτητα προσόντα και ικανότητες ώστε να είναι σε θέση να διεκπεραιώσουν όλα τα παραπάνω. Η επίτευξη των άμεσων εξαγωγών επιτυγχάνεται με τους παρακάτω τρόπους:

- i. Τμήμα εξαγωγών: Το οποίο μπορεί να έχει περιορισμένες αρμοδιότητες ή να είναι αρμόδιο για όλες τις λειτουργίες των εξαγωγών. Στην πρώτη περίπτωση απαιτείται σχετικά χαμηλό κόστος για την σύστασή του και αποτελεί κατάλληλη επιλογή για επιχειρήσεις που δεν έχουν εξαγωγικό

προσανατολισμό και το ποσοστό των εξαγωγών τους είναι σχετικά μικρό συγκριτικά με την συνολική αξία των πωλήσεών τους. Αντιθέτως, η δεύτερη περίπτωση αποτελεί ιδανική επιλογή για επιχειρήσεις με μεγάλο ποσοστό εξαγωγών, γεγονός όμως που προαπαιτεί υψηλό κόστος και εξειδικευμένο προσωπικό.

- ii. Αντιπρόσωπος στη Χώρα Εξαγωγής: Είτε χρησιμοποιώντας τοπικούς εμπορικούς πράκτορες-εκπροσώπους, οι οποίοι ουσιαστικά είναι μεσάζοντες-διαμεσολαβητές, είτε τοπικούς εμπόρους-διανομείς, οι οποίοι έχουν την αποκλειστική αντιπροσώπευση-διάθεση των προϊόντων της εξαγωγικής επιχείρησης. Στην περίπτωση αυτή το κόστος είναι σχετικά χαμηλό και ο αντιπρόσωπος είναι καλός γνώστης της τοπικής αγοράς και γλώσσας, αλλά παρατηρείται απώλεια ελέγχου στην τιμολόγηση, προώθηση και διανομή και έλλειψη άμεσης επαφής με τον τελικό αγοραστή.
- iii. Υποκατάστημα: Αποτελεί την φυσική παρουσία της επιχείρησης στην χώρα εξαγωγής. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει υψηλός βαθμός ελέγχου των εξαγωγικών διαδικασιών, του δικτύου διανομής, του τοπικού ανταγωνισμού και άμεση επαφή με τον αλλοδαπό πελάτη, αλλά απαιτεί υψηλό κόστος και ανάγκη στελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό.
- iv. Θυγατρική εμπορική εταιρεία: Αποτελεί μία αυτόνομη και καθόλα οργανωμένη τοπική εταιρεία η οποία είναι αλλοδαπής ιδιοκτησίας, αφού ανήκει στην μητρική. Η επιλογή αυτή είναι σχετικά ακριβή, δίνει όμως την δυνατότητα μεταφοράς των κερδών στην χώρα με την μικρότερη φορολογία και φυσικά υπάρχει ο απόλυτος έλεγχος όλων των εξαγωγικών διαδικασιών.

Στην δεύτερη κατηγορία των έμμεσων εξαγωγών η επίτευξή τους επιτυγχάνεται με τους παρακάτω τρόπους:

- i. Εγχώριος Πράκτορας: Η περίπτωση κατά την οποία η αλλοδαπή επιχείρηση αγοραστής αντιπροσωπεύεται από εγχώριο πράκτορα. Αν και δεν απαιτούνται δέσμευση κεφαλαίων και εξειδικευμένα στελέχη και δεν υπάρχουν κίνδυνοι φερεγγυότητας, το περιθώριο κέρδους είναι αισθητά χαμηλό και παρατηρείται απώλεια στον έλεγχο τιμολόγησης, προβολής, διανομής και δυνατότητας απόκτησης πολύτιμης εμπειρίας στις εξαγωγικές δραστηριότητες.
- ii. Εγχώριος Έμπορος: Αποτελεί ανεξάρτητη επιχείρηση στην χώρα παραγωγής, η οποία αγοράζει τα προϊόντα από τον παραγωγό και αναλαμβάνει τις

λειτουργίες μάρκετινγκ στις αγορές στόχους. Στην περίπτωση αυτή οι έμποροι αγοράζουν μεγάλες ποσότητες και πληρώνουν οι ίδιοι τον παραγωγό, ενώ το ποσοστό κέρδους είναι χαμηλό.

- iii. Εταιρεία Διαχείρισης Εξαγωγών: Συνήθως βρίσκεται εγκατεστημένη στην χώρα των εταιρειών διαχείρισης εξαγωγών και εξειδικεύεται στις εξαγωγές συγκεκριμένων κατηγοριών προϊόντων, σε συγκεκριμένες συνήθως περιοχές του κόσμου. Με αυτόν τον τρόπο η επιχείρηση αποκτά εξαγωγικό τμήμα με ελάχιστο κόστος το οποίο την βοηθά να επεκταθεί ταχύτητα εξαγωγικά, αλλά παράλληλα το περιθώριο κέρδους είναι περιορισμένο με τον έλεγχο τιμολόγησης, προβολής και διανομής να είναι ελάχιστος.
- iv. Εταιρεία Διεθνούς Εμπορίου: Αποτελεί εταιρεία γενικού εμπορίου που ασχολείται τόσο με το διεθνές όσο και με το εγχώριο εμπόριο και διατηρεί θυγατρικές, παραρτήματα και αντιπροσωπείες ανά τον κόσμο. Στην συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει τεράστιο δίκτυο συνεργατών, επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας και είναι κατάλληλη για είσοδο σε μεγάλες και δύσκολες αγορές, αλλά το περιθώριο κέρδους είναι χαμηλό και δεν υπάρχει έλεγχος τιμολόγησης, προβολής και διανομής.

2.4 Στρατηγικές Παραγωγής

Οι στρατηγικές διεθνούς παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών που διέπουν τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες είναι οι μέθοδοι παραγωγής χωρίς μετοχική συμμετοχή και οι στρατηγικές παραγωγής με συμμετοχή ή άμεσες ξένες επενδύσεις.

Στην πρώτη μέθοδο εντάσσονται οι παρακάτω στρατηγικές:

- i. Συμφωνίες Παραγωγής (Contract Manufacturing): Την επιλέγουν κυρίως επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται στον κλάδο της μεταποίησης, όπως είναι αυτός της ένδυσης, των τροφίμων και των φαρμάκων. Στην περίπτωση αυτή η πολυεθνική αναθέτει για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα την παραγωγή των προϊόντων της σε μία τοπική επιχείρηση, αλλά το προϊόν φέρει την επωνυμία της πολυεθνικής η οποία επίσης πραγματοποιεί την προώθηση, την τιμολόγηση και την διάθεση του προϊόντος. Με τον τρόπο αυτόν η πολυεθνική αυξάνει ταχύτητα την παραγωγική της δυναμικότητα και

εισέρχεται εύκολα σε νέες αγορές, παράλληλα ελέγχει την τιμολόγηση, την διανομή και προώθηση και επιλέγεται κυρίως για αγορές όπου το μέγεθός τους είναι αρκετά μικρό και δικαιολογείται η ίδρυση ιδιόκτητων μονάδων παραγωγής. Μειονεκτήματα αυτής της στρατηγικής αποτελούν η δυσκολία διασφάλισης της ποιότητας και ο κίνδυνος αντιγραφής της τεχνογνωσίας της μεθόδου και του τρόπου παραγωγής από τον εταίρο με σκοπό την παραγωγή παρόμοιων προϊόντων με το πέρας της λήξης της σύμβασης μεταξύ των δύο.

- ii. Συμφωνίες Παραχώρησης Δικαιωμάτων Εκμετάλλευσης (Licensing): Στην στρατηγική αυτή η επιχείρηση (licensor) παραχωρεί το δικαίωμα χρήσης της τεχνογνωσίας, της εμπορικής ονομασίας, του σήματος αλλά και της τεχνολογίας σε μία άλλη αλλοδαπή επιχείρηση και αμείβεται με ένα προκαθορισμένο ποσό ή ποσοστό επί των ετήσιων πωλήσεων. Παρατηρούνται σημαντικά πλεονεκτήματα όπως η αύξηση των κερδών με παράλληλη μηδενική δέσμευση κεφαλαίων και αποφυγή του επιχειρηματικού κινδύνου, ταχύτερη παραγωγή και είσοδο στην αγορά στόχο, αποφυγή κυβερνητικών εμποδίων από περιορισμούς στις εξαγωγές στην αγορά-στόχο. Αντιθέτως, ορισμένα μειονεκτήματα αποτελούν ο κίνδυνος αντιγραφής της τεχνογνωσίας και τεχνολογίας, η διατήρηση του επιπέδου της ποιότητας κατά την διαδικασία παραγωγής και ο μη έλεγχος των στρατηγικών της τιμολόγησης, της προβολής και διανομής.
- iii. Συμφωνίες Διεθνούς Δικαιόχρησης (International Franchising): Αποτελεί ειδική περίπτωση των συμφωνιών παραχώρησης δικαιωμάτων εκμετάλλευσης, με την διαφορά ότι εκτός των δικαιωμάτων χρήσης τεχνογνωσίας και της εμπορικής ονομασίας παραχωρείται σε σταθερή βάση ολόκληρος ο μηχανικός εξοπλισμός και τα υποπροϊόντα τα οποία απαιτούνται για την παραγωγή των προϊόντων από την τοπική επιχείρηση. Διαφοροποίηση στα πλεονεκτήματα σε σχέση με την προηγούμενη στρατηγική δεν υπάρχει, παρά μόνον στα μειονεκτήματα όπου απαιτείται δέσμευση κεφαλαίων και συνεπώς η ανάληψη υψηλών επιχειρηματικών κινδύνων.
- iv. Διοικητικά Συμβόλαια (Management Contracts): Πρόκειται για εξειδικευμένη στρατηγική, η οποία χρησιμοποιείται σε ειδικές περιπτώσεις, κατά την οποία η επιχείρηση αναλαμβάνει είτε την ευθύνη οργάνωσης και διοίκησης μιας άλλης επιχείρησης είτε ενός τμήματός της. Πλεονεκτήματά της αποτελούν η

ευκαιρία αύξησης των εσόδων χωρίς την απαίτηση επένδυσης κεφαλαίων σε ξένη χώρα αποφεύγοντας σημαντικούς επιχειρηματικούς κινδύνους, αλλά και η γνώση και γνωριμία των διοικητικών στελεχών της επιχείρησης με την αγορά – χώρα στόχο με σκοπό την αποκόμιση εμπειριών και διασυνδέσεων. Μοναδικό μειονέκτημα της συγκεκριμένης στρατηγικής είναι κυρίως η μη επίτευξη των στόχων που έχουν ανατεθεί στα στελέχη της διοίκησης της επιχείρησης στην αγορά – χώρα στόχο, γεγονός το οποίο θα έχει δυσμενείς συνέπειες στην φήμη της επιχείρησης.

- v. Συμφωνίες Κατασκευής Έργων (Turnkey Ventures): Η περίπτωση αυτή αφορά κυρίως την κατασκευή μεγάλων έργων, όπως για παράδειγμα μεγάλα δημόσια έργα κοινής ωφέλειας. Η επιχείρηση που αναλαμβάνει τέτοια έργα έχει την υποχρέωση να κατασκευάσει και να παραδώσει το έργο έτοιμο προς λειτουργία σε προκαθορισμένο χρόνο με προσυμφωνημένο κόστος. Σημαντικά πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης στρατηγικής αποτελούν η αύξηση των κερδών της αναδόχου εταιρείας μέσα από την εκμετάλλευση της εμπειρίας και τεχνογνωσίας που διαθέτει στον κλάδο, αλλά και η μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου αφού πρόκειται για προσφορά παροχής υπηρεσιών στην χώρα επέκτασης. Βασικό μειονέκτημά της είναι η πιθανή αντιγραφή της εξειδικευμένης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός σημαντικού ανταγωνιστή στις συναφείς αγορές.

Στην δεύτερη μέθοδο εντάσσονται οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από μία επιχείρηση με την μεταφορά κεφαλαίων, τεχνολογίας αλλά και ανθρώπινου δυναμικού σε μια ξένη χώρα και έχουν σκοπό την δημιουργία δικής της παραγωγικής μονάδας και περιλαμβάνονται οι παρακάτω στρατηγικές:

- i. Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας (Wholly Owned Subsidiary): Στην περίπτωση αυτή έχουμε είτε την ίδρυση νέας επιχείρησης σε ξένη χώρα, είτε την ολική εξαγορά τοπικής επιχείρησης, της οποίας μοναδικός μέτοχος είναι η μητρική και έχει την αποκλειστική ευθύνη της διοίκησής της. Πλεονεκτήματά της αποτελούν ο απόλυτος διοικητικός έλεγχος τον οποίο κατέχει η μητρική και η αποκόμιση εξολοκλήρου των κερδών της θυγατρικής από την μητρική. Αντιθέτως, μειονεκτήματα της στρατηγικής αυτής αποτελούν η επιβάρυνση της μητρικής με το συνολικό κόστος του εγχειρήματος και του συνολικού

επιχειρηματικού κινδύνου αλλά και ο χαρακτηρισμός της θυγατρικής ως ξένης όσον αφορά την αντιμετώπισή της από την τοπική κοινωνία.

- ii. Διεθνής Κοινοπρακτική Επιχείρηση (International Joint Venture): Σε αυτή την στρατηγική έχουμε την συνεργασία μίας ή περισσότερων αλλοδαπών επιχειρήσεων με μία ή περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις η οποία έχει ως στόχο την δημιουργία μιας νέας επιχείρησης στην τοπική αγορά. Αυτό επιτυγχάνεται από τους εταίρους είτε με την ίδρυση νέας είτε με την εξαγορά τοπικής επιχείρησης. Τα κυριότερα πλεονεκτήματά της είναι ο καταμερισμός του κόστους, η δυνατότητα να ξεπεραστούν θεσμικά εμπόδια, αλλά και η γνώση των ιδιαιτεροτήτων της τοπικής αγοράς από τον τοπικό εταίρο. Αντιθέτως, μειονεκτήματά της αποτελούν ο καταμερισμός των κερδών μεταξύ των εταίρων, ο υψηλός κίνδυνος σύγκρουσης των συμφερόντων μεταξύ των εταίρων και ο μη αποκλειστικός έλεγχος της διοίκησης της επιχείρησης.
- iii. Μερική Εξαγορά Τοπικής Επιχείρησης (Partial Acquisition): Με την στρατηγική αυτή μία επιχείρηση αποκτά ένα ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μια τοπικής επιχείρησης και αναλόγως του μεγέθους του ποσοστού αυτού χαρακτηρίζεται ως μέτοχος πλειοψηφίας ή μειοψηφίας. Πλεονεκτήματά της αποτελούν ο καταμερισμός του κόστους και η γνώση της τοπικής αγοράς από τον τοπικό εταίρο και μειονεκτήματά της, ο υψηλός κίνδυνος σύγκρουσης των συμφερόντων μεταξύ των εταίρων και ο μη αποκλειστικός έλεγχος της διοίκησης της επιχείρησης.
- iv. Διεθνείς Στρατηγικές Συμμαχίες (International Strategic Alliances): Αποτελούν επίσημες ή ανεπίσημες συμφωνίες συνεργασίας, ακόμη και μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, για την επίτευξη των στόχων τους στις διεθνείς αγορές. Κύριες μορφές τέτοιων στρατηγικών συμμαχιών αποτελούν η κοινοπρακτική επιχείρηση, οι μονομερείς ή αμοιβαίες μερικές εξαγορές, οι συμφωνίες παραγωγής, η παραχώρηση δικαιωμάτων εκμετάλλευσης και δικαιόχρησης, οι συμφωνίες ανάπτυξης νέων προϊόντων και τεχνολογιών και οι συμφωνίες συνεργασίας στην διοίκηση και στην διανομή. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους σχηματίζονται διεθνείς στρατηγικές συμμαχίες είναι ο καταμερισμός του κόστους, η εκμετάλλευση εξειδικευμένων γνώσεων και ικανοτήτων του εταίρου και το γεγονός ότι αποτελούν όχημα εισόδου σε νέες αγορές. Βασική προϋπόθεση επιτυχίας της στρατηγικής αυτής είναι η επιλογή

του καταλληλότερου εταίρου, οι οποίοι θα πρέπει να κατέχουν σημαντικά χαρακτηριστικά όπως, η συμπληρωματικότητα των ικανοτήτων τους, η συμβατή επιχειρηματική κουλτούρα τους και η συμβατότητα επίτευξης των στρατηγικών στόχων τους, η αμοιβαία σχέση εξάρτησης μεταξύ τους και η ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Τέλος, απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική λειτουργία της συγκεκριμένης στρατηγικής αποτελούν, ο αποτελεσματικός συντονισμός των εργασιών των εταίρων, ο σχεδιασμός αποτελεσματικής δομής λειτουργίας της συμμαχίας, η αμοιβαία διάθεση για αποδοχή συμβιβαστικών λύσεων, ο καθορισμός αποτελεσματικού εσωτερικού μηχανισμού τελεσίδικης επίλυσης διαφορών και η συνεχής ειλικρινή επικοινωνία μεταξύ των εταίρων.

2.5 Κίνητρα για Εξαγωγική Δραστηριοποίηση

Τα κίνητρα είναι οι παράγοντες οι οποίοι υποκινούν τις επιχειρήσεις να ασχοληθούν με τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες και γενικότερα με το εξαγωγικό εμπόριο και χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τα ενδογενή και τα εξωγενή κίνητρα.

Στην πρώτη περίπτωση τα ενδογενή κίνητρα, η ύπαρξη των οποίων οφείλεται σε παράγοντες οι οποίοι σχετίζονται με την λειτουργία της επιχείρησης, αποτελούνται από:

- i. Επίτευξη Οικονομίων Κλίμακας: Είναι η δυνατότητα που έχει μία επιχείρηση να αυξήσει τον όγκο παραγωγής της, να αναπτύξει και να βελτιώσει τις υπάρχουσες οικονομίες κλίμακας μέσω της πώλησης των προϊόντων της σε νέες ξένες αγορές. Αυτό επιτυγχάνεται με τον καταμερισμό του κόστους παραγωγής, έρευνας και ανάπτυξης, διαφήμισης και διοικητικού προσωπικού σε περισσότερες μονάδες προϊόντος.
- ii. Η Στάση της Διοίκησης της Επιχείρησης προς την Ενασχόληση με τις Εξαγωγές: Αφορά την στάση που κρατούν τα ανώτατα διοικητικά στελέχη ως προς τις εξαγωγές και έχει καθοριστικό ρόλο στο εάν η επιχείρηση θα αντιμετωπίσει σοβαρά τις εξαγωγές ή εάν θα τις θεωρεί χαμηλής σημασίας.

- iii. Η Διαφοροποίηση των Επιχειρηματικών Κινδύνων: Οι επιχειρήσεις οι οποίες διαθέτουν τα προϊόντα τους σε μία μόνο τοπική αγορά διατρέχουν σημαντικό επιχειρηματικό κίνδυνο αφού εξαρτώνται αποκλειστικά και ολοκληρωτικά από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά αυτή. Αντιθέτως, οι επιχειρήσεις που εξάγουν δεν αντιμετωπίζουν αυτήν την εξάρτηση, αφού οι πωλήσεις και τα κέρδη τους προέρχονται από διαφορετικές αγορές – χώρες και επομένως ο επιχειρηματικός κίνδυνος καταμερίζεται σε ένα μέρος ανά των συνολικών πωλήσεων και κερδών.
- iv. Ανταγωνιστικά Πλεονεκτήματα στο Μάρκετινγκ: Οι επιχειρήσεις που καταγράφουν σημαντικά επιτεύγματα στο μάρκετινγκ των προϊόντων τους στην τοπική αγορά, μπορούν να θεωρήσουν ότι κατέχουν τις απαραίτητες υποδομές ώστε να διαθέσουν επιτυχώς τα προϊόντα τους και σε αλλοδαπές αγορές.
- v. Ποιοτική και Τεχνολογική Ανωτερότητα του Προϊόντος: Αφορά επιχειρήσεις των οποίων τα προϊόντα κατέχουν την κοινή παραδοχή – αναγνώριση της ανωτερότητας της ποιότητας και των τεχνολογικών τους χαρακτηριστικών στην τοπική αγορά, γεγονός το οποίο καθιστά βέβαιη την επιτυχία και αντίστοιχης αναγνώρισής τους από τις ξένες αγορές. Η φήμη τέτοιων επιχειρήσεων συνήθως προσελκύει αλλοδαπούς αγοραστές και με τον τρόπο αυτόν οι επιχειρήσεις ξεκινούν να εξάγουν και να δραστηριοποιούνται διεθνώς.
- vi. Πλεονάζουσα Παραγωγική Δυνατότητα: Οι επιχειρήσεις στις οποίες η παραγωγική δυναμικότητά τους είναι αρκετά μεγαλύτερη από την ποσότητα πώλησης των προϊόντων τους, λόγω κυρίως της μειωμένης εγχώριας ζήτησης και θέλοντας να μην τελούν υπό καθεστώς υπολειτουργίας προσπαθούν να βρουν διέξοδο στις εξαγωγές σε αλλοδαπές αγορές.
- vii. Εξομάλυνση των Εποχιακών Πωλήσεων: Η εποχικότητα που χαρακτηρίζει ορισμένα προϊόντα και οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως οι καιρικές συνθήκες, επηρεάζει την ζήτησή τους. Επομένως, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις θέλοντας να αποφύγουν τον επηρεασμό της παραγωγικής δυναμικότητάς τους προσφεύγουν σε εξαγωγές προς χώρες με διαφορετικά πρότυπα εποχιακών διακυμάνσεων στην ζήτηση.

Στην δεύτερη περίπτωση τα εξωγενή κίνητρα, η ύπαρξη των οποίων οφείλεται σε παράγοντες οι οποίοι προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης, αποτελούνται από:

- i. Τον Κορεσμό της Τοπικής Αγοράς: Αφορά επιχειρήσεις οι οποίες δεν ικανοποιούνται από τους χαμηλούς ρυθμούς αύξησης των πωλήσεων και των κερδών εντός μιας περιορισμένης και σχετικά μικρής εγχώριας αγοράς, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να ωθούνται σε εξαγωγές.
- ii. Εμφάνιση Νέων Ευκαιριών σε Αλλοδαπές Αγορές: Αφορά γεγονότα τα οποία συμβαίνουν στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και τα οποία δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να ενθαρρύνουν πολλές επιχειρήσεις να ασχοληθούν με το εξαγωγικό εμπόριο. Τέτοια γεγονότα μπορεί να είναι διακρατικές οικονομικές συμφωνίες ή η καθιέρωση από την κυβέρνηση της μητρικής χώρας μέτρων και θεσμών που διευκολύνουν τις εξαγωγικές δραστηριότητες των εγχώριων επιχειρήσεων.
- iii. Προσέγγιση από Νέους Πελάτες: Στη περίπτωση αυτή τοπικές επιχειρήσεις προσεγγίζονται από ξένες, που έχουν μάθει για το προϊόν τους είτε από διεθνείς εκθέσεις είτε από διαφημίσεις, με στόχο την εκδήλωση ενδιαφέροντος ώστε να αγοράσουν το προϊόν αυτό.
- iv. Το Σκληρό Ανταγωνιστικό Περιβάλλον της Τοπικής Αγοράς: Το άνοιγμα των εθνικών αγορών για προϊόντα αλλοδαπών επιχειρήσεων συνετέλεσε στην αύξηση του ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα να έρθουν σε δύσκολη θέση πολλές τοπικές επιχειρήσεις με τις πωλήσεις να μειώνονται δραστικά. Επομένως, η σκληρότητα του ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά λειτούργησε ευεργετικά στην ώθηση των τοπικών αυτών επιχειρήσεων για δραστηριοποίηση στο εξαγωγικό εμπόριο.
- v. Το Περιορισμένο Μέγεθος και οι Δυνατότητες της Τοπικής Αγοράς: Οι διεθνείς αγορές προσφέρουν καλύτερες προοπτικές και απεριόριστες δυνατότητες συγκριτικά με τις εγχώριες, κυρίως λόγω της μεγάλης διαφοράς μεγέθους. Επομένως, αποτελούν ισχυρό κίνητρο ώστε να πετύχουν αύξηση των πωλήσεων και των κερδών τους.

2.6 Διαφορές Εγχώριων και Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων

Ως εγχώρια επιχειρηματική δραστηριότητα ορίζεται η επιχειρηματική συναλλαγή που πραγματοποιείται εντός των γεωγραφικών ορίων μιας χώρας και πραγματοποιείται από μια επιχειρηματική οντότητα της οποίας οι εμπορικές δραστηριότητες εκτελούνται εντός ενός έθνους. Στο εγχώριο εμπόριο, ο αγοραστής και ο πωλητής ανήκουν στην ίδια χώρα και έτσι η εμπορική συμφωνία βασίζεται στις πρακτικές, τους νόμους και τα έθιμα που ακολουθούνται στη χώρα.

Οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις διεθνείς επιχειρηματικές δραστηριότητες αντιμετωπίζουν συχνά περισσότερες δυσκολίες από αυτές που διεξάγουν εγχώριες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Επομένως, είναι λογικό να προκύπτουν διαφορές μεταξύ των εγχώριων και των διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Βασικές διαφορές μεταξύ εγχώριων και διεθνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αποτελούν οι εξής:

- i. Ως εγχώρια επιχείρηση ορίζεται η επιχείρηση της οποίας οι οικονομικές συναλλαγές πραγματοποιούνται εντός των γεωγραφικών ορίων της χώρας, ενώ αντιθέτως ως διεθνή επιχείρηση ορίζεται μια επιχείρηση που δεν περιορίζεται σε μία μόνο χώρα, αλλά μια επιχείρηση που πραγματοποιεί οικονομικές συναλλαγές με αρκετές χώρες ανά τον κόσμο.
- ii. Το πεδίο λειτουργίας της εγχώριας επιχείρησης είναι περιορισμένο, το οποίο είναι η χώρα καταγωγής, ενώ το πεδίο λειτουργίας μιας διεθνούς επιχείρησης είναι τεράστιο και εξυπηρετεί πολλές χώρες την ίδια στιγμή.
- iii. Τα πρότυπα ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών που παρέχονται από εγχώριες επιχειρήσεις είναι σχετικά χαμηλά, σε αντίθεση με τα πρότυπα ποιότητας των διεθνών επιχειρήσεων τα οποία είναι πολύ υψηλά και καθορίζονται σύμφωνα με τα παγκόσμια πρότυπα.
- iv. Οι εγχώριες εμπορικές συναλλαγές πραγματοποιούνται στο νόμισμα της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται, ενώ οι διεθνείς επιχειρηματικές συμφωνίες γίνονται σε διάφορα νομίσματα.
- v. Οι εγχώριες επιχειρήσεις απαιτούν συγκριτικά λιγότερες επενδύσεις κεφαλαίου σε σύγκριση με τις διεθνείς επιχειρήσεις.

- vi. Οι εγχώριες επιχειρήσεις έχουν λίγους περιορισμούς, καθώς υπόκεινται σε κανόνες και την φορολογία δικαίου μιας χώρας. Αντίθετα, οι διεθνείς επιχειρήσεις υπόκεινται σε κανόνες, φορολογία δικαίου, δασμολογικές ποσοστώσεις και ποσοστώσεις πολλών χωρών και ως εκ τούτου πρέπει να αντιμετωπίσουν πολλούς περιορισμούς οι οποίοι αποτελούν σημαντικά εμπόδια.
- vii. Η φύση των πελατών μιας εγχώριας επιχείρησης είναι συνήθως η ίδια, σε αντίθεση με τις διεθνείς επιχειρήσεις όπου η φύση των πελατών κάθε χώρας που εξυπηρετεί είναι διαφορετική.
- viii. Στις εγχώριες επιχειρήσεις μπορεί εύκολα και οικονομικά να διεξαχθεί επιχειρηματική έρευνα, ενώ για τις διεθνείς επιχειρήσεις αποτελεί μια ιδιαίτερα δαπανηρή διαδικασία και η αξιοπιστία της έρευνας ποικίλλει από χώρα σε χώρα.

Συμπερασματικά, η διεξαγωγή των δραστηριοτήτων των διεθνών επιχειρήσεων και η διοίκησή τους είναι πολύ πιο δύσκολη από τη διεξαγωγή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε εγχώριες επιχειρήσεις. Λόγω των αλλαγών στο πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον των εθνών, οι περισσότερες επιχειρηματικές οντότητες δυσκολεύονται να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους παγκοσμίως. Επομένως, για να γίνουν ένας επιτυχημένος παίκτης στη διεθνή αγορά, οι επιχειρήσεις πρέπει να σχεδιάσουν τις επιχειρηματικές τους στρατηγικές σύμφωνα με την απαίτηση της ξένης αγοράς.

2.7 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε παρουσίαση των διαφορών μεταξύ Εγχώριων και Διεθνών Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων.

Επίσης, αναλύθηκαν οι κατηγορίες στις οποίες διαχωρίζονται οι Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, οι μέθοδοι και οι στρατηγικές με τις οποίες ασκούνται, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτών, αλλά και τα κίνητρα τα οποία ωθούν στην πραγματοποίησή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των κύριων Τύπων Πολιτικού Κινδύνου οι οποίοι έχουν παρατηρηθεί – καταγραφεί. Επίσης, πραγματοποιείται μία κατηγοριοποίηση – διαχωρισμός αυτών σχετικά με το είδος των οικονομιών που συνήθως προκύπτουν, σε αυτούς δηλαδή που εμφανίζονται κυρίως σε Προηγμένες Οικονομίες και σε αυτούς που εμφανίζονται σε Αναπτυσσόμενες Οικονομίες.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα οφέλη τα οποία προκύπτουν από την σωστή διαχείριση του Πολιτικού Κινδύνου, ο τρόπος αναγνώρισης και προσδιορισμού του καθώς και η διαδικασία αξιολόγησης – μέτρησης και αντιμετώπισής του.

Ακόμη γίνεται αναφορά σε κάποια συγκριτικά μοντέλα Πολιτικού Κινδύνου τα οποία έχουν αναπτύξει ορισμένοι οργανισμοί δημόσιοι και ιδιωτικοί, προσπαθώντας να συμβαδίσουν με τον ταχύ ρυθμό της παγκοσμιοποίησης, τα οποία ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη ανάγκη των διακρατικών επενδυτών για αξιόπιστους τρόπους κατηγοριοποίησης χωρών, λαμβάνοντας υπόψη τον δυνητικό κίνδυνο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Στο τέλος του κεφαλαίου πραγματοποιείται μια σύντομη αναφορά στον καθοριστικό ρόλο τον οποίο μπορεί να έχει η εμπειρογνωμοσύνη στην Ανάλυση του Πολιτικού Κινδύνου.

3.2 Τύποι Πολιτικού Κινδύνου

Οι πολιτικοί κίνδυνοι προκαλούν αβεβαιότητες, όσον αφορά στους επιχειρηματικούς στόχους των επιχειρήσεων, οι οποίες δημιουργούνται είτε από πολιτικούς παράγοντες είτε από πολιτικές συνθήκες. Ακόμη, μπορούν να προέρχονται από κυβερνήσεις, αλλά και από μη κυβερνητικές οργανώσεις, κρατικές επιχειρήσεις, συνδικάτα και άλλες ομάδες που επιδιώκουν πολιτικούς στόχους.

Επομένως, οι κύριοι τύποι πολιτικών κινδύνων² είναι:

- i. Δωροδοκία: Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι «απρόβλεπτοι φόροι» στα σύνορα.
- ii. Έλεγχοι / Περιορισμοί Διαθέσιμων Κεφαλαίων (Capital Controls): Εκτός του περιορισμού στα διαθέσιμα ποσά ανάληψης από τις τράπεζες, συμπεριλαμβάνονται και τα όρια στον επαναπατρισμό των κερδών, αλλά και οι διοικητικές καθυστερήσεις στην έγκριση μεταφοράς κεφαλαίων.
- iii. Απαλλοτρίωση / Εθνικοποίηση: Η συγκεκριμένη κατηγορία αναφέρεται κυρίως σε περιπτώσεις κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων λόγω μη καταβληθέντων φόρων, την αναγκαστική πώληση πάγιων στοιχείων σε κυβερνητικούς αγοραστές σε χαμηλότερες τιμές και γενικότερα στην αυξανόμενη τάση της κρατικής ιδιοκτησίας.
- iv. Ακύρωση Αδειών: Αλλαγές στις κρατικές άδειες σε οργανισμούς οι οποίοι λειτουργούν κανονικά, όπως για παράδειγμα οι τηλεοπτικές.
- v. Διαμαρτυρίες / Απεργίες: Αντι-δημοκρατικές ή αντι-εταιρικές διαμαρτυρίες και οδοφράγματα τα οποία μπορεί να προκαλέσουν ακόμη την διακοπή εργασιών σε βασικούς πελάτες ή προμηθευτές.
- vi. Φορολογία: Παράδειγμα αποτελούν οι ανεπιθύμητοι φόροι επί των "υπερβολικά υψηλών" κερδών και οι συνεχής αλλαγές της φορολογίας και των συντελεστών της, με αποτέλεσμα ένα τέτοιο ασταθές φορολογικά περιβάλλον να είναι ανεπιθύμητο για επιχειρήσεις.
- vii. Πόλεμος και Τρομοκρατία: Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν το κλείσιμο των συνόρων και των οδών λόγω διακρατικών συγκρούσεων, αλλά και οι τρομοκρατικές επιθέσεις με πολιτικά κίνητρα κατά των ξένων επενδυτών.
- viii. Κανονιστικές Αλλαγές: Αποτελούν τα νέα σύνθετα περιβαλλοντικά ή εργασιακά πρότυπα, αλλά και οι αναθεωρήσεις ήδη υπαρχόντων συμβάσεων.

3.3 Πολιτικός Κίνδυνος σε Προηγμένες και Αναπτυσσόμενες Οικονομίες

² MANAGING POLITICAL RISK – WWW.ACCENTURE.COM (2012)

Οι πολιτικοί κίνδυνοι παίρνουν νέες απροσδόκητες μορφές οι οποίες είναι ολοένα αυξανόμενες τόσο στις προηγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Στις προηγμένες οικονομίες, οι κυβερνήσεις δεν ασχολούνται μόνο με πραγματικές ανισότητες εισοδήματος, αλλά με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους, όπως φαίνεται από τις συζητήσεις της ευρωζώνης, τις συζητήσεις των ΗΠΑ σχετικά με το ανώτατο όριο του χρέους και τη φορολογική πολιτική, αλλά και την επιβολή απροσδόκητων φόρων στα κέρδη των επιχειρήσεων στην Αυστραλία. Τα δυνητικά αποτελέσματα των συζητήσεων της ευρωζώνης καθοδηγούνται τόσο από την πολιτική όσο και από την οικονομία.

Στις αναπτυσσόμενες αγορές, οι εταιρείες αντιμετώπισαν αναθεωρήσεις συμβάσεων, καθώς οι τιμές των βασικών προϊόντων παραμένουν υψηλές σύμφωνα με τα ιστορικά πρότυπα και οι κυβερνήσεις αναζητούν ένα μεγαλύτερο κομμάτι μιας αυξανόμενης πίτας εσόδων. Μία από τις πιο δύσκολες μορφές πολιτικού κινδύνου είναι η απώλεια της «κοινωνικής άδειας λειτουργίας», όπως για παράδειγμα η κοινοτική αντίδραση η οποία μπορεί να προκαλέσει εκτεταμένες καθυστερήσεις και να αυξήσει σημαντικά το κόστος και την πολυπλοκότητα των ήδη προκλητικών πρωτοβουλιών. Οι ακραίες πολιτικές αναταραχές καταστούν επικίνδυνα και μη πρακτική την επιχειρηματική δραστηριότητα σε μια χώρα ή περιοχή.

Ένας άλλος αυξανόμενος κίνδυνος είναι η απαλλοτρίωση των ταμειακών ροών. Σε αντίθεση με τις κινήσεις απαλλοτριώσεων που παρατηρήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1960 και του 1970, όπου οι κυβερνήσεις ανέλαβαν φυσικά περιουσιακά στοιχεία όπως τα ορυχεία και τα εργοστάσια παραγωγής, οι σημερινές πολιτικές απαλλοτρίωσης στοχεύουν σε ταμειακές ροές. Τα μετρητά είναι λιγότερο δαπανηρά για τη διαχείριση από τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία και η απαλλοτρίωσή τους συχνά πραγματοποιείται μέσω κανονισμών. Για παράδειγμα, πολλές κυβερνήσεις έχουν αυξήσει τη φορολογία για τις τιμές μεταβίβασης στις εταιρείες, απαιτούν από τις εταιρείες να συνεργάζονται με τοπικές επιχειρήσεις για συγκεκριμένες δραστηριότητες όπως η επεξεργασία ή εφαρμόζουν αναδρομικά πρόστιμα για το περιβάλλον ή για την υγεία και την ασφάλεια.

Ο πολιτικός κίνδυνος αποτελεί βασική μέριμνα για τις επιχειρήσεις σε ένα ευρύ φάσμα βιομηχανιών, αφού αποτελεί τον σημαντικότερο περιορισμό επενδύσεων στις αναδυόμενες αγορές, παρόλο που οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν μπορούν να

τον μετρήσουν με αποτέλεσμα να μην τον ενσωματώνουν στην προσέγγισή τους για την διαχείριση κινδύνων.

3.4 Οφέλη Διαχείρισης Πολιτικού Κινδύνου

Οι πρόσφατες εξελίξεις έχουν δώσει μια έντονη υπενθύμιση στους οργανισμούς ότι οι πολιτικοί κίνδυνοι μπορούν να επηρεάσουν τις δραστηριότητες, τους στόχους και την αποδοτικότητά τους. Κρίσεις όπως οι διαπραγματεύσεις στην ευρωζώνη έλαβαν μορφή γρήγορα και με ελάχιστη προειδοποίηση. Άλλοι τύποι πολιτικών κινδύνων συμπεριλαμβανομένων των κρατικών ενεργειών για την προώθηση κρατικών επιχειρήσεων, η αξιοποίηση της ταμειακής ροής επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός των εθνικών συνόρων αλλά και η δημιουργία εμπορικών φραγμών, έχουν επανέλθει και δημιουργούν σημαντικά προβλήματα σε πολλές εταιρείες. Οι επιχειρήσεις τείνουν να δέχονται αυτούς τους κινδύνους ή να αποφεύγουν εντελώς τις ευκαιρίες όταν βλέπουν πως έχουν να αντιμετωπίσουν μεγάλους πολιτικούς κινδύνους. Η διαχείριση του πολιτικού κινδύνου, ωστόσο, μπορεί να αποτελέσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που επιτρέπει στις εταιρείες να εισέλθουν και να λειτουργήσουν σε νέες αγορές και επιχειρηματικά περιβάλλοντα.

Η διαχείριση του πολιτικού κινδύνου μπορεί να ενσωματωθεί στα υφιστάμενα συστήματα διαχείρισης κινδύνων για επιχειρήσεις, αποκομίζοντας πολλά οφέλη³, όπως:

- i. Χαμηλότερο κόστος διαχείρισης κινδύνου μέσω πιο ορθολογικής αντιστάθμισης μέσα από τις ασφαλιστικές αγορές.
- ii. Νέες ροές εσόδων που προκύπτουν από την πρόσβαση σε αγορές που θα ήταν υπερβολικά επικίνδυνες χωρίς υποστήριξη διαχείρισης κινδύνου.
- iii. Αυξημένη ικανότητα, εμπιστοσύνη και οργάνωση για στρατηγική ανάπτυξης στις διασυνοριακές αγορές.
- iv. Βελτίωση των επιδόσεων των υφιστάμενων επιχειρήσεων στις αναδυόμενες αγορές.
- v. Μείωση των απωλειών μέσω βελτιωμένης διαχείρισης κρίσεων.

³ MANAGING POLITICAL RISK – WWW.ACCENTURE.COM (2012)

Οι επιχειρήσεις επομένως, μπορούν να ποσοτικοποιήσουν την έκθεση των πολιτικών κινδύνων τους, προκειμένου να σχεδιάσουν την πιο αποτελεσματική στρατηγική διαχείρισης κινδύνων.

3.5 Αναγνώριση / Προσδιορισμός Πολιτικού Κινδύνου

Πολλές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν λανθασμένα τον πολιτικό κίνδυνο ως κάτι εσωτερικό και διαφορετικό. Το γεγονός αυτό έχει αποτέλεσμα, να τις οδηγεί είτε στην αποδοχή ζημιών είτε στην αποφυγή επικίνδυνων περιβαλλόντων που σχετίζονται με πολιτικό κίνδυνο, επειδή πιστεύουν ότι ο πολιτικός κίνδυνος δεν μπορεί να μετρηθεί και να διαχειριστεί.

Με μια διαδικασία τριών σταδίων που ευθυγραμμίζεται με τις περισσότερες προσεγγίσεις των επιχειρήσεων για τη διαχείριση κινδύνων, οι διαχειριστές κινδύνου μπορούν να προσδιορίσουν τους βασικούς πολιτικούς κινδύνους, να μετρήσουν τον πιθανό αντίκτυπό τους στην απόδοση και να καθορίσουν την καλύτερη μέθοδο για τη διαχείριση τους. Πρόκειται για μία διαδικασία η οποία επιτρέπει στους διαχειριστές κινδύνου να ευθυγραμμίσουν συγκεκριμένους κινδύνους στα χαρτοφυλάκιά τους με τις καταλληλότερες απαντήσεις, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η λειτουργική αποτελεσματικότητα, να μειώνονται οι απώλειες και να ευθυγραμμίζεται ο κίνδυνος με τη συνολική επιχειρηματική στρατηγική.

Κατά το στάδιο της εκτίμησης οι διαχειριστές κινδύνου προσδιορίζουν τους κύριους πολιτικούς κινδύνους ανά γεωγραφική περιοχή, έχοντας ως κύριο μέλημα να ανακαλύψουν τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επηρεαστούν από πολιτικούς παράγοντες ή οι πολιτικές συνθήκες να επηρεάσουν άμεσα τους στόχους τους. Μπορούν να ανατρέξουν σε ένα κατάλογο τύπων πολιτικών κινδύνων (όπως στην παράγραφο 3.2 του κεφαλαίου), για να ανιχνεύσουν ανά γεωγραφική περιοχή - χώρα τους πιθανούς πολιτικούς κινδύνους τους οποίους μπορεί να αντιμετωπίσουν. Ο τρόπος αυτός βοηθάει ώστε να μπορέσουν να αμφισβητήσουν τις εγγενείς προκαταλήψεις στο εσωτερικό πλαίσιο της επιχείρησης, αλλά και να καθορίσουν εάν οι απειλές από πολιτικούς κινδύνους είναι ρεαλιστικές.

Ένα σημαντικό μέρος του προσδιορισμού του πολιτικού κινδύνου έγκειται στον διαχωρισμό του αντιληπτού κινδύνου από τους πραγματικούς πολιτικούς κινδύνους.

Ορισμένες καταστάσεις μπορεί να δημιουργήσουν σημαντική πολιτική ή κοινωνική αστάθεια, αλλά λίγες πραγματικές επιπτώσεις στις επιχειρήσεις. Στην πραγματικότητα μπορούν να παρουσιάσουν την ευκαιρία να αποκτήσουν μερίδιο αγοράς. Ορισμένα κράτη έχουν διατυπώσει έντονες διαφωνίες με ορισμένες ξένες εταιρείες, αλλά παρόλα αυτά προσφέρουν επίσης σημαντικά επενδυτικά κίνητρα, όπως ένα πολύ μορφωμένο εργατικό δυναμικό. Επομένως, η ικανότητα διαχείρισης του πολιτικού κινδύνου ανοίγει μια επενδυτική ευκαιρία.

Στο στάδιο αυτό λοιπόν, η ομάδα διαχείρισης κινδύνων μιας επιχείρησης θα αναπτύξει ένα σύνολο σεναρίων κινδύνου βασισμένο σε αποδεικτικά στοιχεία, βασισμένο τόσο σε σαφώς καθορισμένα όσο και σε ιδιαίτερα συγκεκριμένα δεδομένα που σχετίζονται άμεσα με τους στόχους της εταιρείας. Τα δεδομένα μπορούν να αντληθούν από υψηλού επιπέδου συμβούλους πολιτικού κινδύνου, τοπικές θυγατρικές και εταίρους, από τον δημόσιο τομέα, βιομηχανικές ενώσεις, τοπικούς οργανισμούς, αλλά και από εξειδικευμένο λογισμικό άντλησης τέτοιων δεδομένων.

Στην συνέχεια σύνολο σεναρίων παρέχει στους διαχειριστές κινδύνων τη δυνατότητα να καθορίσουν τις απαιτήσεις των δεδομένων τους. Για κάθε σενάριο, θα πρέπει να χρησιμοποιούν εμπειρογνώμονες σε πολιτικό κίνδυνο για να τους βοηθήσουν να αξιολογήσουν και να παρακολουθήσουν τους κινδύνους. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να ορίσουν ποια γεγονότα και ποιες καταστάσεις μπορούν να επηρεάσουν την πιθανότητα κάθε σεναρίου. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να διεξάγονται σε υψηλό επίπεδο λεπτομέρειας και δομημένες έτσι ώστε να βοηθούν στην εξάλειψη των υπερβολικών πληροφοριών, με τις απαιτήσεις δεδομένων που πιθανόν να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου.

Μόλις η επιχείρηση καθιερώσει ένα ευρύ σενάριο πολιτικού κινδύνου, η ομάδα διαχείρισης κινδύνων μπορεί να δώσει προτεραιότητα στους κινδύνους που είναι πολύ σημαντικοί για την επιχειρηματική δραστηριότητα της εταιρείας. Παρόλο που τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την ιεράρχηση των κινδύνων θα είναι ένας απλός συνδυασμός πιθανότητας και αντίκτυπου, άλλα κριτήρια μπορεί να περιλαμβάνουν πρόσφατες απώλειες ή μεγάλη ευπάθεια σε ακραία γεγονότα.

3.6 Αξιολόγηση / Μέτρηση Πολιτικού Κινδύνου

Στο στάδιο αυτό, η ομάδα διαχείρισης κινδύνων εξοπλισμένη με ένα πολύ συγκεκριμένο σύνολο σεναρίων πολιτικού κινδύνου, αξιολογεί και ποσοτικοποιεί τον αντίκτυπο κάθε σεναρίου στην επιχείρηση. Η ανάλυση των προεξοφλημένων ταμειακών ροών μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για παράδειγμα, για να εκτιμηθεί ο οικονομικός αντίκτυπος συγκεκριμένων γεγονότων. Στη μέθοδο αυτή, οι αναλυτές εκτιμούν πώς οι πολιτικοί κίνδυνοι, όπως η μεταβολή των φορολογικών συντελεστών, τα καθυστερημένα χρονοδιαγράμματα ή το κόστος της εταιρικής σχέσης με τις κρατικές επιχειρήσεις, θα αυξήσουν ή θα μειώσουν τις ταμειακές ροές.

Άλλα εργαλεία, όπως η ανάλυση του οργανωτικού δικτύου, μπορούν να συμβάλουν στον προσδιορισμό του εκτιμώμενου λειτουργικού αντίκτυπου συγκεκριμένων πολιτικών κινδύνων. Στην περίπτωση αυτή οι διαχειριστές κινδύνου δημιουργούν ένα μοντέλο της εταιρείας ως ένα δίκτυο διαφόρων εξαρτημένων επιχειρηματικών μονάδων, όπου για παράδειγμα μια εταιρεία καταναλωτικών αγαθών μπορεί να έχει παραγωγή, συσκευασία και διανομή μεταξύ των χωρών του δικτύου αυτού. Στη συνέχεια, οι αναλυτές υποδηλώνουν πώς μια ζημία σε μια επιχειρηματική μονάδα θα επηρέαζε τα υπόλοιπα, ποιοτικά, ποσοτικά ή και τα δύο.

Επίσης, για να εκτιμηθεί η τρέχουσα ικανότητα μιας επιχείρησης να μπορεί να διαχειρίζεται τέτοιους κινδύνους, οι διαχειριστές κινδύνου μπορούν να αναπτύξουν ένα λογισμικό εργαλείο διάγνωσης τους, το οποίο θα μπορεί να μετρά την ωριμότητα διαχείρισης κινδύνου σε πέντε διαστάσεις: την οργάνωση και διαχείριση κινδύνων, την στρατηγική και διαδικασία κινδύνου, την ανάλυση κινδύνου, την αναφορά κινδύνων και την διαχείριση δεδομένων κινδύνου.

Στο στάδιο της μέτρησης, η διαχείριση του πολιτικού κινδύνου αυξάνει την ακρίβεια της εκτίμησης της κεφαλαιακής απόδοσης και αποκαλύπτει επίσης ευκαιρίες για επένδυση πόρων κεφαλαίου και διαχείρισης. Μία από τις πιο σημαντικές πτυχές της μέτρησης είναι η μετάφραση των προβαλλόμενων γεγονότων σε εύκολα αναγνωρίσιμες και κατανοητές μετρήσεις, τις οποίες χρησιμοποιώντας τες οι διαχειριστές κινδύνων να μπορούν να αξιολογήσουν εάν το επίπεδο κινδύνου ξεπερνά την διάθεση του οργανισμού ή όχι. Με βάση αυτές τις πληροφορίες, λαμβάνεται απόφαση για το αν θα γίνει δεκτός, θα αποφευχθεί ή θα αντιμετωπιστεί ο πολιτικός κίνδυνος.

3.7 Αντιμετώπιση Πολιτικού Κινδύνου

Μόλις προσδιοριστούν και μετρηθούν οι κίνδυνοι, μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή ένα αποτελεσματικό σύστημα για την ενεργό διαχείρισή τους. Το πρώτο στοιχείο στη διαχείριση των πολιτικών κινδύνων είναι η χαρτογράφηση πιθανών μεθόδων διαχείρισης κινδύνου έναντι των κινδύνων που είναι σε προτεραιότητα.

Οι εταιρείες διαθέτουν στην πραγματικότητα ένα φάσμα εργαλείων και διαδικασιών στη διάθεσή τους για να βοηθήσουν στη διαχείριση και τον μετριασμό του πολιτικού κινδύνου. Για επιχειρήσεις που δεν είναι σε θέση να προσδιορίσουν ποια μέτρα μειώνουν τα ανοίγματά τους και όπου υπάρχουν κενά, οι διαχειριστές θα πρέπει να επιλέξουν ή να αξιολογήσουν την καταλληλότερη μέθοδο διαχείρισης από ένα καθορισμένο σύνολο εργαλείων. Μόλις ο οργανισμός καθιερώσει και καταρτίσει μια πορεία δράσης, η ομάδα διαχείρισης κινδύνου μπορεί να αναθέσει ευθύνες και να καθορίσει ένα χρονοδιάγραμμα διαβούλευσης, αναφορών και ανασκόπησης.

Ανάλογα με τη σοβαρότητα του προβλήματος, οι επιχειρήσεις μπορούν να λάβουν μέτρα για να βρουν νέες πηγές και να εισέλθουν σε άλλες χώρες για να διαφοροποιήσουν το γεωγραφικό τους χαρτοφυλάκιο. Μια εταιρεία που εντοπίζει πιθανή αντίθεση στην επένδυσή της μπορεί να αναλάβει έναν αριθμό πρωτοβουλιών, μεταξύ των οποίων μπορεί να είναι:

- i. Η συνεργασία με μια εδραιωμένη τοπική εταιρεία.
- ii. Η συμμετοχή σε νόμιμες δραστηριότητες άσκησης πίεσης, αλλά και η οικοδόμηση σχέσεων επιρροής με τους πολίτες.
- iii. Δημιουργία κατάλληλων προγραμμάτων βιωσιμότητας.

Επίσης, επιλογή αποτελεί η ασφάλιση έναντι του πολιτικού κινδύνου, είτε από ιδιωτικούς ασφαλιστές είτε από κυβερνητικούς οργανισμούς όπως η Overseas Private Investment Corporation (OPIC), ο Οργανισμός Πολυμερών Εγγυήσεων Επενδύσεων (M.I.G.A.) και για την Ελλάδα ο Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (O.A.E.Π.), για τα οποία πραγματοποιείται ανάλυση στο επόμενο κεφάλαιο. Οι εταιρείες μπορούν να εξετάσουν τη θέσπιση μέτρων ασφαλείας για την προστασία των περιουσιακών τους στοιχείων και του προσωπικού τους, όπου οποιοσδήποτε από τους παραπάνω οργανισμούς μπορεί να είναι κατάλληλος λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο του κινδύνου και την σημασία της εκάστοτε αγοράς – στόχου.

Ορισμένες εταιρείες χρησιμοποιούν ένα μοντέλο κοινόχρηστων-μοιρασμένων υπηρεσιών για να περιορίσουν τη φυσική τους έκθεση σε χώρες υψηλού κινδύνου, διατηρώντας μόνο μια εμπορική ομάδα μάρκετινγκ και προσωπικό υποστήριξης στο εσωτερικό της χώρας ενώ συγκεντρώνουν περιφερειακά τις εγκαταστάσεις διανομής και αποθήκης. Αυτή η προσέγγιση περιορίζει τις πιθανές απώλειες σε περίπτωση που η εταιρεία θελήσει να αποχωρήσει από τη χώρα εάν και όταν η πολιτική κατάσταση έχει μια στροφή προς το χειρότερο.

Τέλος, άλλες τεχνικές μείωσης των πολιτικών κινδύνων από πολυεθνικές επιχειρήσεις αποτελούν:

- i. Δημιουργία ευέλικτων δυνατοτήτων αλυσίδας εφοδιασμού για προστασία από τον κίνδυνο διακοπής σε καίρια σημεία - μέρη.
- ii. Διατήρηση διαλόγου με τις τοπικές κυβερνήσεις (συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών σε κρατικό ή επαρχιακό επίπεδο) για την παρακολούθηση των εξελίξεων και τον εντοπισμό ενδεχόμενων αλλαγών στη στάση απέναντι σε μη τοπικές επιχειρήσεις.
- iii. Η πρόσληψη τοπικών εργαζομένων που μπορούν να παρέχουν πληροφορίες και να δημιουργούν μια δεξαμενή καλής θέλησης προς την εταιρεία ως ελκυστικό εργοδότη.
- iv. Ενίσχυση της συμμετοχής με τοπικές επιχειρηματικές ομάδες και ανάληψη πρωτοβουλιών οι οποίες προσδιορίζουν την εταιρεία με την τοπική αγορά.

Παρόλο που κάθε μία από αυτές τις ενέργειες μπορεί να έχει αξία σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, μια αυστηρή διαδικασία αναγνώρισης, μέτρησης και διαχείρισης των πολιτικών κινδύνων θα δώσει στην εταιρεία την ευκαιρία για να καθορίσει εάν κάποια ή όλες αυτές οι ενέργειες ήταν δικαιολογημένες.

3.8 Συγκριτικά Μοντέλα Πολιτικού Κινδύνου

Λόγω του γεγονότος ότι έχουν παρατηρηθεί ελλείψεις των υφιστάμενων μεθοδολογιών για την απόκτηση κρατικών αξιολογήσεων πολιτικού κινδύνου και προσπαθώντας να συμβαδίσουν με τον ταχύ ρυθμό της παγκοσμιοποίησης, ορισμένοι οργανισμοί, δημόσιοι και ιδιωτικοί, έχουν αναπτύξει με την πάροδο του χρόνου συστήματα που ανταποκρίνονται στην αυξανόμενη ανάγκη διακρατικών επενδύτων

για αξιόπιστους τρόπους κατηγοριοποίησης χωρών, λαμβάνοντας υπόψη τον δυνητικό κίνδυνο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι αξιολογήσεις χωρών για πολιτικούς κινδύνους αποσκοπούν στην παροχή στιγμιαίας απεικόνισης της συγκριτικής πολιτικής κατάστασης των εξεταζόμενων χωρών.

Ο πολιτικός κίνδυνος μπορεί να εννοηθεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και η ποικιλομορφία αυτή στις προσεγγίσεις των λειτουργικών ορισμών αντικατοπτρίζεται ευρέως στις πολυάριθμες και ποικίλες μεθοδολογίες που υιοθετούνται για αξιολόγηση. Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζονται οι ορισμοί και οι μεθοδολογίες που υιοθετήθηκαν από πέντε διαφορετικούς οργανισμούς : 1) Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), 2) Office Nationale du Ducroire (ONDD), 3) Economist Intelligence Unit (EIU), 4) Political Risk Services (PRS) and 5) Servizi Assicurativi per il Commercio Estero (SACE).

Πίνακας 1. Ορισμοί Πολιτικού Κινδύνου και συγκριτικά μοντέλα

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	ΤΥΠΟΣ ΜΟΝΤΕΛΟΥ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΝΤΕΛΟΥ	ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΠΤΥΧΕΣ
OECD	Ο κίνδυνος μιας χώρας περιλαμβάνει κινδύνους μεταβίβασης και μετατρεψιμότητας κεφαλαίων και συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και κινδύνους ανωτέρας βίας (πλημμύρες, σεισμοί, πόλεμος).	Αξιολόγηση κινδύνου χώρας	-Το μοντέλο αξιολόγησης κινδύνου χώρας παράγει μια ποσοτική αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου χώρας βάσει τριών ομάδων δεικτών κινδύνου (εμπειρία πληρωμής των συμμετεχόντων, χρηματοοικονομική κατάσταση και οικονομική κατάσταση). -Ποιοτική εκτίμηση των αποτελεσμάτων από εμπειρογνώμονες κινδύνου χώρας μέλη του OECD για την ενσωμάτωση πολιτικού κινδύνου ή άλλων παραγόντων κινδύνου.	Αποφάσεις εμπειρογνομητών
ONDD	Οποιοδήποτε γεγονός συμβαίνει στο εξωτερικό και επηρεάζει τον ασφαλισμένο ή τον οφειλέτη ως ανωτέρα βία (π.χ. φυσικές καταστροφές, επαναστάσεις, κυβερνητική δράση).	Κίνδυνοι εξαγωγικής πίστωσης: -Βραχυπρόθεσμος πολιτικός κίνδυνος -Μεσοπρόθεσμος πολιτικός κίνδυνος Κίνδυνοι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων: -Κίνδυνος πολέμου -Απαλλοτρίωση/Κυβερνητική Δράση -Κίνδυνος Μεταφοράς	Η ταξινόμηση βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις υποχρεώσεις του Ελεγκτικού Συεδρίου βάσει της ρύθμισης του OECD. Πρόκειται για σχέδιο που δοκιμάζει ένα σύνολο ποσοτικών δεικτών έναντι πρόσθετων ποιοτικών στοιχείων. Οι χώρες ταξινομούνται σε κατηγορίες που κυμαίνονται από 0 έως 7 (7 = υψηλότερος κίνδυνος).	Αποφάσεις εμπειρογνομητών
EIU	Το επίπεδο απειλής που τίθεται στις κυβερνήσεις με κοινωνική διαμαρτυρία.	Δείκτης πολιτικής αστάθειας	Πρόκειται για δείκτες 2 συστημάτων: Δείκτες υποκείμενου τρωτού σημείου και δείκτες οικονομικής δυσφορίας. Ο συνολικός δείκτης είναι ένας απλός μέσος όρος των δύο αυτών δεικτών. Συνολικά περιλαμβάνονται 15 δείκτες: 12 για το υποκείμενο (χώρα) και 3 για τον δείκτη οικονομικής δυσπραγίας.	Αιτιώδης παραδοχές
PRS	Η αξιολόγηση του πολιτικού κινδύνου παρέχει ένα μέσο αξιολόγησης της πολιτικής σταθερότητας των χωρών που καλύπτονται από τον διεθνή οδηγό για τον κίνδυνο χώρας (ICRG) σε συγκρίσιμη βάση.	Αξιολόγηση πολιτικού κινδύνου	Περιλαμβάνει 12 διαστάσεις: Κυβερνητική σταθερότητα, κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, επενδυτικό προφίλ, εσωτερικές συγκρούσεις, εξωτερικές συγκρούσεις, διαφθορά, στρατιωτική επίδραση στην πολιτική, θρησκευτικές εντάσεις και τάξη, εθνοτικές εντάσεις, δημοκρατική λογοδοσία, ποιότητα γραφειοκρατίας.	-Αποφάσεις εμπειρογνομητών -Αιτιώδης παραδοχές -Βάρη
SACE	Όλες οι αποφάσεις, οι συνθήκες ή τα γεγονότα πολιτικής φύσης που μπορούν να προκαλέσουν άμεσα ή έμμεσα οικονομική ζημία ή υλική ζημία σε ένα επενδυτικό σχέδιο.	Δείκτης πολιτικού κινδύνου	Περιλαμβάνει 3 διαστάσεις: -Κίνδυνος απαλλοτρίωσης, (υποδιαστάσεις: κράτος δικαίου, δικαιώματα ιδιοκτησίας, κυβερνητική παρέμβαση, έλεγχος της διαφθοράς). -Κίνδυνος μεταφοράς (υποδιαστάσεις: ποιότητα κανονιστικών ρυθμίσεων, νομοσπαστική πολιτική, ελευθερία επενδύσεων, οικονομική ελευθερία). -Κίνδυνος πολιτικής βίας (υποδιαστάσεις: φωνή και λογοδοσία, πολιτική σταθερότητα και κράτος δικαίου).	-Αιτιώδης παραδοχές -Βάρη

Αυτά τα μοντέλα επιλέχθηκαν επειδή η ανάλυση τους επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών φορέων που παρέχουν αξιολογήσεις πολιτικού κινδύνου: ένας διεθνής οργανισμός (OECD), το ευρωπαϊκό ελεγκτικό συνέδριο ECA (ONDD και SACE), αλλά και ιδιωτικές συμβουλευτικές εταιρείες (EIU και PRS).

Επιπλέον, αν και όλοι αυτοί οι οργανισμοί είναι "δυτικοί", οι παράγοντες αυτοί είναι ποικίλοι όσον αφορά τη γεωγραφική βάση και τις προσεγγίσεις, επιτρέποντας κάποια ποικιλία στο δείγμα.

Ο διεθνής οργανισμός (OECD) προτείνει ως έννοια του κινδύνου χώρας την συνάρτηση δύο κατηγοριών μεταβλητών: τον κίνδυνο μεταβίβασης και μετατρεψιμότητας (δηλαδή ο κίνδυνος που η κυβέρνηση επιβάλλει ελέγχους κεφαλαίου ή συναλλαγματικών ισοτιμιών που εμποδίζουν μια επιχείρηση να μετατρέψει το τοπικό νόμισμα σε ξένο νόμισμα ή να μεταφέρει κεφάλαια σε πιστωτές που βρίσκονται εκτός της χώρας) και περιπτώσεις ανωτέρας βίας όπως για παράδειγμα πόλεμος, απαλλοτρίωση / εθνικοποίηση, επανάσταση, εμφύλιος πόλεμος, πλημμύρες και σεισμοί. Το πρώτο σύνολο μεταβλητών ενσωματώνεται στο μοντέλο αξιολόγησης κινδύνου χώρας (CRAM), ενώ το δεύτερο, δεδομένου ότι σχετίζεται με φαινόμενα που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν, ενσωματώνεται στο μοντέλο μέσω μιας ποιοτικής εκτίμησης ανά χώρα, η οποία περιλαμβάνει τον πολιτικό κίνδυνο ή άλλους παράγοντες που δεν υπολογίζονται από το μοντέλο αξιολόγησης κινδύνου χώρας.

Το Office Nationale du Ducroire (ONDD), είναι ένας βελγικός οργανισμός εξαγωγικών πιστώσεων ο οποίος βασίζεται σε παρόμοια μεθοδολογία. Ωστόσο, για τους σκοπούς της δραστηριότητάς του, διακρίνει αφενός, τους πολιτικούς κινδύνους σε αυτούς για βραχυπρόθεσμες εξαγωγικές πιστώσεις (λιγότερο από ένα έτος) και σε αυτούς για μέσο-μακροπρόθεσμες εξαγωγικές πιστώσεις (περισσότερο από ένα έτος), αλλά και τρεις κατηγορίες κινδύνων (κίνδυνος πολέμου , απαλλοτρίωση / κυβερνητική δράση και κίνδυνος μεταφοράς) για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, αφετέρου.

Το Economist Intelligence Unit (EIU) δημιουργεί ένα μοντέλο που στοχεύει στη μέτρηση του επιπέδου απειλών που τίθενται στις κυβερνήσεις μέσω της κοινωνικής διαμαρτυρίας, όπου ο δείκτης πολιτικής αστάθειας διαθέτει δύο στοιχεία: 1) τον δείκτη υποκείμενου τρωτού σημείου και 2) τον δείκτη οικονομικής δυσπραγίας.

Το μοντέλο πολιτικού κινδύνου Political Risk Services (PRS) αποτελείται από 12 μεταβλητές, στις οποίες έχουν εκχωρηθεί διαφορετικά βάρη. Οι μεταβλητές αυτές είναι η σταθερότητα της κυβέρνησης (12 pt.), οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (12 pt.), το επενδυτικό προφίλ (12 pt.), οι εσωτερικές συγκρούσεις (12 pt.), η στρατιωτική πολιτική (6 pt.), οι θρησκευτικές εντάσεις (6 pt.), ο νόμος και η τάξη (6 pt.), οι εθνικές εντάσεις (6 pt.) και η δημοκρατική λογοδοσία (6 pt.).

Όσον αφορά το μοντέλο SACE, ο πολιτικός κίνδυνος χωρίζεται σε τρεις διαστάσεις: 1) τον κίνδυνο απαλλοτρίωσης / εθνικοποίησης (οι υποδιαστάσεις του οποίου είναι το κράτος δικαίου, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και η κυβερνητική παρέμβαση και ο έλεγχος της διαφθοράς), 2) τον κίνδυνο μεταφοράς (οι υποδιαστάσεις του οποίου είναι η νομισματική πολιτική, η ελευθερία των επενδύσεων και η οικονομική ελευθερία) και 3) ο κίνδυνος πολιτικής βίας (οι υποδιαστάσεις του οποίου είναι η φωνή και λογοδοσία, η πολιτική σταθερότητα και το κράτος δικαίου).

Αξίζει να επισημανθεί ότι όσον αφορά το μοντέλο του διεθνή οργανισμού (OECD), ότι παρόλο που οι χώρες ταξινομούνται βάσει του κινδύνου χώρας, η σύγκριση με τα μοντέλα πολιτικού κινδύνου φαίνεται λογική για τους εξής δύο λόγους: 1) επειδή ενσωματώνει μια πολιτική συνιστώσα, αλλά δεδομένου ότι οι λεπτομέρειες των μοντέλων δεν αποκαλύπτονται, είναι αδύνατο να αξιολογηθεί χωριστά και 2) διότι η ταξινόμησή του χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς για τις αξιολογήσεις χωρών τόσο από ιδιωτικούς φορείς όσο και από δημόσιους.

Ομοίως, παρόλο που το μοντέλο Economist Intelligence Unit (EIU) προορίζεται εννοιολογικά και τεχνικά για τη μέτρηση της πολιτικής αστάθειας, η εστίασή του στη δομική ευπάθεια και την οικονομική δυσπραγία το καθιστά συγκρίσιμο με τα άλλα μοντέλα.

Τέλος, όσον αφορά τα μοντέλα (OECD) και (ONDD) οι πιο κρίσιμες πτυχές αφορούν τις μεθόδους και τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία η κρίση εμπειρογνομών συμβάλλει στην αξιολόγηση, ενώ όσον αφορά το μοντέλο (EIU) η πιο προβληματική πτυχή σχετίζεται προφανώς με τις αιτιώδεις υποθέσεις που ενσωματώνονται στο μοντέλο, ιδίως όσον αφορά τη σχέση μεταξύ καθεστώτος και πολιτικής σταθερότητας. Το μοντέλο (PRS) βασίζεται σε ένα δίκτυο εμπειρογνομών χωρών όπου με αυτή την έννοια, για τους σκοπούς της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητάς του, προκύπτουν τουλάχιστον τρεις βασικές ανησυχίες: 1) θέματα σχετικά με την κρίση των εμπειρογνομών, 2) όπως στην

περίπτωση του μοντέλου (EIU), το πρόβλημα των αιτιωδών υποθέσεων και 3) τα θεωρητικά θεμέλια για την απόδοση διαφορετικών βαρών σε μεμονωμένους καθοριστικούς παράγοντες κινδύνου. Το μοντέλο (SACE) δεδομένου ότι στηρίζεται σε δευτερεύοντα δεδομένα, δεν εγείρει ζητήματα εμπειρογνωμοσύνης, αλλά εκτός αυτού ισχύουν και οι ίδιες ανησυχίες που εγείρονται για το μοντέλο (PRS).

3.9 Η Εμπειρογνωμοσύνη στην Ανάλυση του Πολιτικού Κινδύνου

Η έννοια της εμπειρογνωμοσύνης μπορεί να εμπεριέχει δύο διαφορετικές έννοιες. Αρχικά, οι εμπειρογνώμονες, πρόκειται για ειδικούς μιας περιοχής ή μιας χώρας, δηλαδή άτομα τα οποία που έχουν βαθιά γνώση της πολιτικής, της ιστορίας, του πολιτισμού, του νόμου, της οικονομίας και της γλώσσας. Κατά δεύτερο λόγο, η έννοια της εμπειρογνωμοσύνης συνδέεται και με την ικανότητα επεξεργασίας πληροφοριών για την παροχή προβλέψεων.

Επομένως, η εμπειρογνωμοσύνη στην πρώτη προσέγγιση, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ποιότητα της κρίσης του αναλυτή, διότι επηρεάζει την προσβασιμότητα των σχετικών πληροφοριών, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση εμπειρογνώμονα της περιοχής που μιλά την τοπική γλώσσα μιας χώρας και έχοντας με τον τρόπο αυτό πρόσβαση σε όλες τις διαθέσιμες πηγές των πληροφοριών. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει αμφιβολία στο ότι οι εμπειρογνώμονες είναι ενδεχομένως καλύτερα εξοπλισμένοι από τους μη ειδικούς για την απόκτηση και συνεπώς, την επεξεργασία πληροφοριών. Αποδεικνύεται λοιπόν, ότι το ανθρώπινο μυαλό δεν είναι σε θέση να σκεφτεί στατιστικά και μόνο, με αποτέλεσμα η πτυχή αυτή να είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν η αποστολή της δραστηριότητας κρίσης εκτιμά την πιθανότητα γεγονότων. Έτσι, ανεξάρτητα από τις γνώσεις σε ένα σχετικό τομέα της ανάλυσης, δεν είναι δυνατό για έναν εμπειρογνώμονα να λαμβάνει αποφάσεις βάσει ενός πλαισίου αντικειμενικής πιθανότητας, το οποίο σημαίνει μακροπρόθεσμη σχετική συχνότητα ενός δεδομένου αποτελέσματος σε ένα πειραματικό πλαίσιο. Ως αποτέλεσμα προκύπτει να έρχεται στο προσκήνιο η υποκειμενική πιθανότητα, η οποία υποδηλώνει οποιαδήποτε εκτίμηση της πιθανότητας ενός γεγονότος, το οποίο απορρέει από ένα θέμα ή την συμπεριφορά του.

Όσον αφορά την δεύτερη προσέγγιση, αυτή επικεντρώνεται στις προκαταλήψεις και τις αδυναμίες των εμπειρογνομόνων. Η κατανόηση της εμπειρογνωμοσύνης βασίζεται στη σύγκριση μεταξύ της ακρίβειας των αποφάσεων των εμπειρογνομόνων και της επίδοσής τους. Αυτό το γεγονός έχει ως αποτέλεσμα, να αποδεικνύει πως υψηλά μορφωμένοι και πεπειραμένοι εμπειρογνώμονες ενδέχεται να είναι περισσότερο αναποτελεσματικοί στην πρόβλεψη μακροπρόθεσμων κοινωνικοπολιτικών γεγονότων από κάποιους νέους και ανειδίκευτους.

Παρόλο που διαφέρουν, οι δύο προσεγγίσεις που περιγράφονται συγκλίνουν τουλάχιστον σε τρεις απόψεις: 1) επισημαίνοντας ότι η εγκυρότητα των κρίσεων των εμπειρογνομόνων μπορεί να παρεμποδιστεί εύκολα από " (υπέρ) εμπιστοσύνη ", η οποία δεν είναι απαραίτητα τεκμηριωμένη από γεγονότα, 2) αναγνωρίζοντας ότι η αξιοπιστία της διαισθητικής κρίσης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος του περιβάλλοντος στο οποίο εκτυλίσσεται η ίδια η κρίση και 3) αναγνωρίζοντας τα πιθανά οφέλη των μικτών στρατηγικών για την αντιμετώπιση της υπερβολικής εμπιστοσύνης και τη βελτίωση των αποτελεσμάτων των διαδικασιών λήψης αποφάσεων.

3.10 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύθηκαν οι βασικοί Τύποι Πολιτικού Κινδύνου οι οποίοι έχουν καταγραφεί. Στην συνέχεια, έγινε μία κατηγοριοποίηση – διαχωρισμός αυτών σχετικά με το είδος των οικονομιών που συνήθως προκύπτουν, παρουσιάστηκαν τα οφέλη που προκύπτουν από την σωστή διαχείριση του Πολιτικού Κινδύνου, ο τρόπος αναγνώρισης και προσδιορισμού του καθώς και η διαδικασία αξιολόγησης – μέτρησης και αντιμετώπισής του.

Ακόμη παρουσιάστηκαν κάποια συγκριτικά μοντέλα Πολιτικού Κινδύνου τα οποία έχουν αναπτύξει ορισμένοι οργανισμοί δημόσιοι και ιδιωτικοί, ενώ στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται αναφορά στον καθοριστικό ρόλο τον οποίο μπορεί να έχει η εμπειρογνωμοσύνη στην Ανάλυση του Πολιτικού Κινδύνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

4.1 Εισαγωγή

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται οι σημαντικότεροι λόγοι οι οποίοι καθιστούν αναγκαία την Ασφάλιση έναντι του Πολιτικού Κινδύνου και παρουσιάζονται οι κυριότεροι Φορείς Ασφάλισης παγκοσμίως, αλλά και τα κυριότερα είδη ασφαλιστήριων συμβολαίων τα οποία προσφέρουν.

Ακόμη γίνεται ειδική αναφορά, στον Οργανισμό Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.) και στα ασφαλιστήρια συμβόλαια τα οποία προσφέρει στην Ελληνική αγορά, καθώς και στον Πολυμερή Οργανισμό Εγγυήσεων Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency - M.I.G.A.) και στις πέντε κατηγορίες Πολιτικού Κινδύνου για τις οποίες προσφέρει ασφάλιση.

4.2 Λόγοι Αναγκαιότητας Ασφάλισης έναντι του Πολιτικού Κινδύνου

Η ασφάλεια πολιτικού κινδύνου καλύπτει τους περισσότερους, αλλά όχι όλους, τους μη εμπορικούς κινδύνους. Καλύπτει πολιτικά γεγονότα, συμπεριλαμβανομένων των άμεσων και έμμεσων ενεργειών των κυβερνήσεων υποδοχής που επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις και δεν αντισταθμίζονται σωστά.

Εκτός από την παροχή αντισταθμιστικής αξίας σε περίπτωση απαιτήσεων, η ασφαλιστική κάλυψη πολιτικών κινδύνων μπορεί να βοηθήσει τους επενδυτές να αποκτήσουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση, συχνά με καλύτερους όρους, αυξάνοντας έτσι την διάρκεια και το μέγεθος των διαθέσιμων δανείων. Οι επενδυτές καλούνται συχνά να πραγματοποιήσουν τέτοια ασφάλιση προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση από τις τράπεζες. Για τους δανειστές, η ασφάλιση έναντι πολιτικού κινδύνου παρέχει κανονιστική απαλλαγή από τις απαιτήσεις για την κάλυψη των κινδύνων ανά χώρα. Όταν παρέχεται τέτοια ασφάλιση από πολυμερείς και μεγάλες

εθνικές ασφαλιστικές εταιρείες, η ασφάλιση των πολιτικών κινδύνων μπορεί επίσης να βοηθήσει στην αποτροπή βλαβερών ενεργειών από τις κυβερνήσεις υποδοχής, αλλά και στην επίλυση επενδυτικών διαφορών και να προσφέρει πρόσβαση στις βέλτιστες πρακτικές σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα.

Τα κίνητρα που οδηγούν τα δημόσια και ιδιωτικά τμήματα της αγοράς είναι θεμελιωδώς διαφορετικά, γεγονός που αντανακλά εν μέρει στην κάλυψη που είναι σε θέση να παρέχουν. Οι εθνικοί ασφαλιστές έχουν αυστηρές εντολές από τις αρχές για να εξυπηρετήσουν συμφέροντα και δεσμεύονται από λόγους εξωτερικής πολιτικής. Οι πολυμερείς φορείς εξασφαλίζουν ότι οι δραστηριότητές τους συνάδουν με ευρείς αναπτυξιακούς στόχους, ενώ οι ιδιωτικοί πάροχοι, ενθαρρύνονται από την ανάγκη για μεγιστοποίηση του κέρδους. Αποτέλεσμα όλων αυτών αποτελεί το γεγονός ότι οι δημόσιοι και πολυμερείς πάροχοι προσφέρουν μεγαλύτερη σε διάρκεια και μέγεθος κάλυψη από ότι οι ιδιωτικοί, οι οποίοι όμως μπορούν να ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες των πελατών.

Η ασφάλιση έναντι πολιτικών κινδύνων προστατεύει την ασφαλιζόμενη επιχείρηση από τους παρακάτω κινδύνους:

- i. Ασφάλιση έναντι Απαλλοτριώσης / Εθνικοποίησης: Η ασφάλιση αυτή προστατεύει από τις απώλειες που προκαλούνται από κυβερνητικές ενέργειες οι οποίες μπορεί να μειώσουν ή ακόμη και να εξαλείψουν την ιδιοκτησία. Καλύπτει τις κατασχέσεις, τις απαλλοτριώσεις και τις εθνικοποιήσεις, καθώς και τις ζημίες που απορρέουν από μια σειρά πράξεων που με την πάροδο του χρόνου έχουν απαλλοτριωτέο αποτέλεσμα.
- ii. Ασφάλιση έναντι Συναλλαγματικού Κινδύνου και Περιορισμών Μεταφοράς: Αυτή η μορφή ασφάλισης προστατεύει από απώλειες οι οποίες απορρέουν από την αδυναμία του επενδυτή να μετατρέψει το τοπικό νόμισμα σε ξένο συνάλλαγμα και να το μεταφέρει από τη χώρα υποδοχής, ενώ καλύπτει επίσης τις υπερβολικές καθυστερήσεις στην αγορά συναλλάγματος. Συνήθως, η κάλυψη αυτή ισχύει για τη διακοπή πληρωμών τόκων ή επαναπατρισμού κεφαλαίων ή μερισμάτων που προκύπτουν από συναλλαγματικούς περιορισμούς, ενώ δεν καλύπτει τον κίνδυνο έναντι υποτίμησης νομίσματος.
- iii. Ασφάλιση έναντι Πολιτικής Βίας (Πόλεμο, Τρομοκρατία και Πολιτικές Διαταραχές): Με αυτή την ασφάλιση η επιχείρηση προστατεύεται από απώλειες που μπορεί να προκληθούν σε υλικά περιουσιακά στοιχεία της ή από

την διακοπή της λειτουργίας της λόγω πολέμου, εθνικών εξεγέρσεων, βανδαλισμών, απεργιών, δολιοφθοράς, αστικών διαταραχών και τρομοκρατίας. Αυτή η κάλυψη ισχύει συνήθως για πολιτικά κίνητρα, ενώ ορισμένοι ασφαλιστές προσφέρουν τρομοκρατική κάλυψη σε μεμονωμένη βάση για να συμπληρώσουν ασφαλιστήρια συμβόλαια ιδιοκτησίας, τα οποία απέκλεισαν σε μεγάλο βαθμό την τρομοκρατία ως κίνδυνο από τις 11 Σεπτεμβρίου του 2001. Η ασφάλιση έναντι της τρομοκρατίας προσφέρει όλο και περισσότερη κάλυψη έναντι ευρύτερων κινδύνων πολιτικής βίας.

- iv. Ασφάλιση έναντι Παραβίασης/Ακύρωσης Συμβάσεων: Αυτή η ασφάλιση έναντι πολιτικών κινδύνων προστατεύει από τις απώλειες που απορρέουν από την παραβίαση ή απόρριψη μιας συμβατικής συμφωνίας με έναν επενδυτή από την κυβέρνηση υποδοχής. Οι αξιώσεις συνήθως καταβάλλονται μόνο αφού ένας επενδυτής έχει επικαλεσθεί μηχανισμό επίλυσης διαφορών (όπως διαιτησία), έχει λάβει αποζημίωση και η κυβέρνηση υποδοχής δεν τήρησε τα συμφωνηθέντα.
- v. Ασφάλιση έναντι μη τήρησης των Κυβερνητικών Οικονομικών Υποχρεώσεων: Σε αυτήν την κατηγορία ασφάλισης έναντι πολιτικών κινδύνων παρέχεται προστασία από τις απώλειες που απορρέουν από την αποτυχία μιας κυβέρνησης να καταβάλει πληρωμή όταν οφείλεται βάσει υποχρέωσης άνευ όρων χρηματοδότησης ή εγγύησης που δίνεται υπέρ ενός έργου. Αυτή η κάλυψη ισχύει συνήθως σε περιπτώσεις όπου η υποχρέωση πληρωμής ενός δημοσιονομικού χρέους είναι άνευ όρων και δεν υπόκειται σε άμυνα.

4.3 Φορείς Ασφάλισης και Ασφαλιστήρια Συμβόλαια

Ο κλάδος ασφάλισης πολιτικών κινδύνων περιλαμβάνει τέσσερις μεγάλες κατηγορίες παρόχων και καλύπτει τόσο την εξαγωγική ή εμπορική πίστη όσο και την ασφάλιση επενδύσεων.

Η ασφαλιστική αγορά δημόσιου πολιτικού κινδύνου περιλαμβάνει τόσο εθνικούς όσο και πολυμερείς παρόχους ασφαλιστικών κινδύνων πολιτικού κινδύνου. Η ασφάλιση του πολιτικού κινδύνου της ιδιωτικής αγοράς emπίπτει σε δύο κύριες

κατηγορίες: 1) στις δραστηριότητες πολιτικού κινδύνου παρόμοιες με εκείνες των δημόσιων ασφαλιστών, όπως η κάλυψη για επενδύσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες έναντι απαλλοτριώσεων, πολιτικής βίας και άλλων τέτοιων κινδύνων και 2) ασφάλιση μη πληρωμής από την αναπτυσσόμενη χώρα που καλύπτει την ακύρωση των συμβάσεων και την αθέτηση υποχρεώσεων εκ μέρους των κυβερνήσεων.

Οι τέσσερις βασικές κατηγορίες παρόχων ασφάλισης έναντι πολιτικού κινδύνου είναι οι παρακάτω:

- i. Οι Εθνικοί Πάροχοι: Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται εθνικοί οργανισμοί εξαγωγικών πιστώσεων, αλλά και οντότητες επενδύσεων. Επικεντρώνονται στο διασυνοριακό εμπόριο και τις επενδύσεις γενικά για τα μέλη της χώρας τους.
- ii. Οι Πολυμερείς Πάροχοι: Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται η Αφρικανική Υπηρεσία Ασφάλισης Εμπορίου (African Trade Insurance Agency), η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης (Asian Development Bank), η Παναμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (Inter-American Development Bank), η Αραβική Εταιρεία Εγγυήσεων Επενδύσεων και Εξαγωγικών Πιστώσεων (Arab Investment and Export Credit Guarantee Corporation), η Ισλαμική Εταιρεία Ασφάλισης Επενδύσεων και Εξαγωγικών Πιστώσεων (Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit) και ο Πολυμερής Οργανισμός Εγγυήσεων Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency). Η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης και η Παναμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης παρέχουν επίσης μέσα περιορισμού του κινδύνου, όπως η μερική κάλυψη εγγύησης κινδύνου. Μία εγγύηση μερικού κινδύνου καλύπτει τους ιδιώτες δανειστές έναντι του κινδύνου αδυναμίας της κυβέρνησης να εκπληρώσει συμβατικές υποχρεώσεις σχετικά με ιδιωτικά έργα. Αναλυτικότερα, η Αφρικανική Υπηρεσία Ασφάλισης Εμπορίου (African Trade Insurance Agency) δημιουργήθηκε το 2001 και ως οργανισμός παρέχει ασφάλιση και αντασφάλιση τόσο για τις επενδύσεις όσο και για το εμπόριο που σχετίζεται με τις χώρες μέλη της Αφρικής, ενώ έχει υποστηρίξει συναλλαγές και επενδύσεις ύψους 2,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε ολόκληρη την περιοχή. Επίσης, έχει αρχίσει να προσφέρει αντασφάλιση σε εμπορικούς ασφαλιστές στην Ανατολική Αφρική, επιτρέποντάς τους να προσφέρουν κάλυψη περιουσίας έναντι ζημιών που

προκλήθηκαν από την πολιτική βία, την τρομοκρατία και το σαμποτάζ. Όσον αφορά την Ισλαμική Εταιρεία Ασφάλισης Επενδύσεων και Εξαγωγικών Πιστώσεων (Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit) ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 1994 για να ενισχύσει τους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ των ισλαμικών χωρών. Αποτελεί θυγατρική της Ισλαμικής Τράπεζας Ανάπτυξης, και έχει 40 χώρες μέλη στη Μέση Ανατολή, την Αφρική, την Ασία και την Ευρώπη. Η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης (Asian Development Bank), είναι μια τράπεζα περιφερειακής ανάπτυξης που ιδρύθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 1966 και έχει την έδρα της στην Μανίλα των Φιλιππίνων, ενώ διατηρεί και 67 γραφεία σε όλο τον κόσμο για την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στην Ασία. Το μοντέλο σύστασης και διοίκησής της σχεδιάστηκε από την Παγκόσμια Τράπεζα. Η Παναμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (Inter-American Development Bank), αποτελεί την μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης της ανάπτυξης για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική. Ιδρύθηκε το 1959 και υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής, την κοινωνική ανάπτυξη και την περιφερειακή ολοκλήρωση με δανεισμό σε κυβερνήσεις και κυβερνητικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών εταιρειών. Τέλος, όσον αφορά την Αραβική Εταιρεία Εγγυήσεων Επενδύσεων και Εξαγωγικών Πιστώσεων (Arab Investment and Export Credit Guarantee Corporation), αποτελεί μία από τους πρωτοπόρους πολυεθνικούς οργανισμούς που έχει παράσχει υπηρεσίες εγγύησης κατά εμπορικών και μη εμπορικών κινδύνων τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες. Ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1974 στο Κουβέιτ ως ο πρώτος πάροχος πολυμερών εγγυήσεων επενδύσεων στον κόσμο και ανήκει στις κυβερνήσεις των αραβικών κρατών και σε τέσσερα αραβικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

- iii. Οι Ιδιωτικοί Πάροχοι: Η ιδιωτική αγορά περιλαμβάνει περίπου είκοσι συνδικάτα και περίπου οκτώ ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες όπως είναι η AIG. Η πλειοψηφία των ιδιωτικών ασφαλιστών εδρεύει στα τρία μεγάλα ασφαλιστικά κέντρα : 1) στο Λονδίνο, 2) στις Βερμούδες και 3) στις Ηνωμένες Πολιτείες (κυρίως στην πόλη της Νέας Υόρκης) και επίσης, αρκετοί από τους μεγαλύτερους ασφαλιστές έχουν γραφεία στη Σιγκαπούρη το Χονγκ Κονγκ, την Κίνα και το Σύδνεϋ. Εκτός από την παραδοσιακή

ασφάλιση κινδύνου, η ιδιωτική αγορά προσφέρει προστασία για μια ευρεία ποικιλία κινδύνων για τις αναπτυσσόμενες χώρες, είτε μόνο για πολιτικούς κινδύνους, είτε για συνολική κάλυψη μη πληρωμής. Οι μεσίτες ασφαλίσεων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση και την προμήθεια ασφάλισης πολιτικού κινδύνου για την ιδιωτική αγορά.

- iv. Οι Αντασφαλιστές Πάροχοι: Οι αντασφαλιστικές εταιρείες εγγράφουν κάλυψη ασφάλισης πολιτικού κινδύνου τόσο για το εμπόριο όσο και για τις επενδύσεις. Η αντασφάλιση είναι ένας βασικός παράγοντας που οδηγεί τόσο στην τιμολόγηση όσο και στην παραγωγική ικανότητα στην ιδιωτική αγορά. Μερικοί από τους κορυφαίους αντασφαλιστές είναι το Munich Re και το Hannover Re της Γερμανίας, το Swiss Re της Ελβετίας και το Berkshire Hathaway / General Re των Ηνωμένων Πολιτειών.

Οι πολυμερείς και περιφερειακοί ασφαλιστές, όπως απαιτείται από την αναπτυξιακή τους στρατηγική, είναι καταρχήν πιο επιδεκτικοί να εξετάσουν την κάλυψη των επενδυτικών προορισμών που θεωρούνται δύσκολοι. Λόγω της ιδιοκτησιακής τους διάρθρωσης, βρίσκονται σε καλύτερη θέση διαπραγμάτευσης από ότι οι ιδιωτικοί πάροχοι για την αποφυγή δυνητικών απαιτήσεων που προκαλούνται από κυβερνητική παρέμβαση ή για την ανάκτηση ζημιών από τις αρχές των χωρών υποδοχής όταν έχει υπάρξει τέτοια αξίωση. Οι χώρες μέλη του Αφρικανικού Οργανισμού Ασφάλισης Εμπορίου (African Trade Insurance Agency), για παράδειγμα, υποχρεούνται από το νόμο να επιστρέφουν τυχόν αξιώσεις που καταβάλλει ο οργανισμός εκτός από εκείνες που προκύπτουν από την πολιτική βία. Οι πολυμερείς ασφαλιστικές εταιρείες, ωστόσο, δεσμεύονται από τη συμμετοχή τους στη χώρα και από μια περιορισμένη σειρά προϊόντων, καθώς και από τις δικές τους αξιολογήσεις κινδύνου. Συνεπώς, η αντίληψη περί κινδύνων παραμένει σημαντικό εμπόδιο. Όταν το δυναμικό απώλειας είναι πολύ υψηλό ή θεωρείται αναπόφευκτο, ο κίνδυνος θεωρείται μη ασφαλής.

Οι κυριότερες κατηγορίες ασφαλιστήριων συμβολαίων τα οποία προσφέρουν οι παραπάνω πάροχοι ασφάλισης είναι τα επτά παρακάτω:

- i. Ανάκληση Αδειών: Τα ασφαλιστήρια αυτά συμβόλαια παρέχονται και προτιμούνται συνήθως από εισαγωγείς, εξαγωγείς αλλά και επενδυτές οι οποίοι θέλουν να προφυλαχθούν έναντι εμπορικών αποκλεισμών, εμπάργκο και ανακλήσεων αδειών εισαγωγής ή εξαγωγής, γεγονός τα οποία μπορεί να

επιφέρουν μέχρι και διακοπή της επιχειρηματικής δραστηριότητας και μη πληρωμή τιμολογίων.

- ii. Μη παράδοση αγαθών και εμπορευμάτων: Σε αυτήν την κατηγορία ασφαλιστήριων συμβολαίων, εντάσσονται ξένοι εισαγωγείς οι οποίοι ενώ έχουν προκαταβάλει ποσά για την αγορά εμπορευμάτων και αγαθών, εκτίθενται στον κίνδυνο οι προμηθευτές να μην καταφέρουν να αποστείλουν ή ακόμη και να κατασκευάσουν τα εμπορεύματα αυτά λόγω διάφορων πολιτικών γεγονότων στην χώρα τους. Οι προμηθευτές αυτοί βρίσκονται κυρίως σε αναπτυσσόμενες οικονομίες και αντιμετωπίζουν περιορισμένη πρόσβαση σε κεφάλαια από την χώρα τους και χρηματοδότηση.
- iii. Αποκήρυξη Συμβολαίων: Αυτά τα ασφαλιστήρια συμβόλαια προστατεύουν κυρίως πολυεθνικούς οργανισμούς – επιχειρήσεις, οι οποίοι έρχονται αντιμέτωποι με τον κίνδυνο της μη τήρησης των συμβολαίων από ξένες κυβερνήσεις ή από ξένους αγοραστές. Επίσης, αυτή η κατηγορία ασφαλιστήριων συμβολαίων περιλαμβάνει και την κάλυψη έναντι του πολιτικού κινδύνου της άρσης των εγγυήσεων πληρωμών από μία ξένη κυβέρνηση, είτε πρόκειται για αγοραστή το δημόσιο είτε κάποιον ιδιώτη.
- iv. Πολιτική Βία: Τα ασφαλιστήρια αυτά παρέχουν κάλυψη έναντι της απώλειας εισοδήματος, της διακοπής της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της μη πληρωμής, της απώλειας κερδών αλλά και της καταστροφής υλικών περιουσιακών στοιχείων, τα οποία οφείλονται σε γεγονότα πολιτικής βίας. Αυτά τα ασφαλιστήρια συμβόλαια περιλαμβάνουν συνήθως και κάλυψη έναντι απεργιών, πολέμων, ένοπλων εξεγέρσεων, τρομοκρατία, δολιοφθορά, επαναστάσεις και κοινωνικές αναταραχές.
- v. Συναλλακτική μετατρεψιμότητα: Στην κατηγορία αυτή παρέχονται κυρίως δύο είδη συμβολαίων: 1) Συμβόλαια αδυναμίας μεταφοράς νομίσματος έξω από μία ξένη χώρα και 2) Συμβόλαια αδυναμίας μετατροπής του τοπικού νομίσματος σε ξένο. Γενικότερα, τα ασφαλιστήρια αυτά αναφέρονται σε απώλειες που μπορεί να προκύψουν λόγω οικονομικής κρίσης, λόγω συναλλάγματος και από αυθαιρεσίες ξένων κυβερνήσεων. Σκοπός αυτών των ασφαλιστήριων συμβολαίων είναι η προστασία των μερισμάτων που προκύπτουν σε τοπικό νόμισμα και οι επιστροφές κεφαλαίων.

- vi. Καταχρηστική επίκληση εγγυήσεων: Τα ασφαλιστήρια αυτά συμβόλαια προτιμούνται κυρίως από εξαγωγείς που χρησιμοποιούν εγγυήσεις και ενέγγυες πιστώσεις κατά τις συναλλαγές τους με κυβερνήσεις ξένων χωρών ή ξένους αγοραστές γενικότερα. Προσφέρουν κατά βάση κάλυψη έναντι επίκλησης της χρήσης τέτοιων εγγυήσεων και της μονομερούς παράτασης ή επέκτασης στους όρους μιας συμφωνίας.
- vii. Απαλλοτρίωση / Κρατικοποίηση περιουσιακών στοιχείων: Αυτή η κατηγορία ασφαλιστήριων συμβολαίων προτιμάται κυρίως από εξαγωγείς, επενδυτές και εργολάβους των οποίων τα περιουσιακά στοιχεία βρίσκονται σε ξένες χώρες. Με τον τρόπο αυτόν τα προστατεύουν από κατασχέσεις, απαλλοτριώσεις και κρατικοποιήσεις που θα είχαν ως αποτέλεσμα την στέρηση του δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Επίσης, με αυτά τα ασφαλιστήρια καλύπτονται και κίνδυνοι όπως η διακοπή της ομαλής επιχειρηματικής δραστηριότητας, κυβερνητικές πράξεις και μέτρα που μπορεί να επιφέρουν με τον συνδυασμό τους απαλλοτρίωση, αναγκαστική εγκατάλειψη περιουσιακών στοιχείων και επιλεκτικές διακρίσεις έναντι πολυεθνικών επιχειρήσεων.

4.4 Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.)⁴

Ο ΟΑΕΠ είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που ιδρύθηκε με το Ν.1796/88, διοικείται από 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο, εποπτεύεται από το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, ενώ το Εγγυοδοτικό Κεφάλαιό του ανέρχεται σε 1.47 εκατομμύρια ευρώ.

Είναι αυτόνομος μη κερδοσκοπικός Οργανισμός και ασφαλίζει, έναντι εμπορικών και πολιτικών κινδύνων μη πληρωμής, τις εξαγωγικές πιστώσεις που παρέχουν οι Έλληνες εξαγωγείς σε πελάτες του εξωτερικού για την πώληση προϊόντων, υπηρεσιών, ή ακόμα και κατασκευής τεχνικών έργων. Ασφαλίζει επίσης, έναντι πολιτικών κινδύνων, τις επενδύσεις που πραγματοποιούν Έλληνες επιχειρηματίες στο εξωτερικό. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συμβάλει αποτελεσματικά στην αύξηση της εξωστρέφειας της Ελληνικής Οικονομίας,

⁴ WWW.OAEP.GR

προωθώντας και διασφαλίζοντας τις Ελληνικές εξαγωγές, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτόν κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας.

Ο οργανισμός διαχωρίζει τους κινδύνους έναντι των οποίων μπορεί μια επιχείρηση να ασφαλιστεί σε εμπορικούς και πολιτικούς. Στους εμπορικούς κινδύνους εμπεριέχει την υπερημερία του ξένου αγοραστή (η αδικαιολόγητη καθυστέρηση πληρωμής του τιμολογίου πέραν των 60 ημερών από τη λήξη της προθεσμίας πληρωμής), την αυθαίρετη καταγγελία της εξαγωγικής σύμβασης και την πτώχευση του ξένου αγοραστή.

Στους πολιτικούς κινδύνους εμπεριέχει την απαγόρευση μεταφοράς συναλλάγματος, την ακύρωση της άδειας εισαγωγής, αλλά και τα γεγονότα ανωτέρας βίας όπως εμφύλιος πόλεμος ή πόλεμος με άλλη χώρα, πολιτικές ταραχές, γενικές απεργίες και θεομηνίες.

Όσοι εξαγωγείς ασφαλίζουν τις βραχυπρόθεσμες εξαγωγικές πιστώσεις τους προς χώρες εκτός ΟΟΣΑ, συνήθως ζητούν κάλυψη όχι μόνο έναντι των δύο βασικότερων εμπορικών κινδύνων (πτώχευση και υπερημερία), αλλά ζητούν κάλυψη και έναντι πολιτικών κινδύνων, ενώ αντιθέτως όσοι ασφαλίζουν τις βραχυπρόθεσμες εξαγωγικές πιστώσεις τους προς χώρες ΟΟΣΑ ζητούν κάλυψη έναντι μόνο των δύο βασικότερων εμπορικών κινδύνων (πτώχευση και υπερημερία του ξένου αγοραστή), αφού δεν υπάρχει ανάγκη κάλυψης πολιτικών κινδύνων στις παραπάνω χώρες.

Γενικότερα, ο οργανισμός έχει καθιερώσει ένα «πακέτο» των τεσσάρων βασικότερων πολιτικών κινδύνων (γεγονότα ανωτέρας βίας, απαγόρευση μεταφοράς συναλλάγματος, ακύρωση της άδειας εισαγωγής, δικαιοστάσιο), οπότε αν ο εξαγωγέας ζητήσει κάλυψη και έναντι πολιτικών κινδύνων, τότε ασφαρίζεται υποχρεωτικά για το «πακέτο» των τεσσάρων βασικότερων πολιτικών κινδύνων, με σχετικά χαμηλό ασφάλιστρο. Τα πέντε κυριότερα προγράμματα ασφάλισης τα οποία προσφέρει ο οργανισμός είναι τα εξής:

- i. Πρόγραμμα Ασφάλισης Βραχυπρόθεσμων Εξαγωγικών Πιστώσεων: Αποτελεί ένα από τα «κλασσικά» προϊόντα του κλάδου ασφάλισης πιστώσεων διεθνώς και εφαρμόζεται και από τις ιδιωτικές εταιρίες ασφάλισης πιστώσεων, αλλά και από τις αντίστοιχες κρατικές. Με το Συμβόλαιο Ασφάλισης Βραχυπρόθεσμων Εξαγωγικών Πιστώσεων, οι Έλληνες εξαγωγείς μπορούν να ασφαλίσουν εμπορικούς και πολιτικούς κινδύνους μη πληρωμής, με την

προϋπόθεση ότι οι πιστώσεις που παρέχουν σε πελάτες του εξωτερικού έχουν βραχυπρόθεσμη διάρκεια μέχρι 12 μήνες.

- ii. Πρόγραμμα Ασφάλισης Μεσο-μακροπρόθεσμων Εξαγωγικών Πιστώσεων: Το Πρόγραμμα αυτό αφορά ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων μεσοπρόθεσμης διάρκειας (2 - 5 χρόνια), ή μακροπρόθεσμης διάρκειας (πάνω από 5 χρόνια), έναντι εμπορικών και πολιτικών κινδύνων μη πληρωμής. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για «επί πιστώσει» πώληση προϊόντων που δικαιολογεί εξόφληση σε 2, ή 5, ή και περισσότερα χρόνια. Πρόκειται δηλαδή για «ενδιάμεσα» ή «κεφαλαιουχικά» προϊόντα μεγάλης αξίας όπως για παράδειγμα μηχανήματα ή τηλεπικοινωνιακό υλικό.
- iii. Προγράμματα Ασφάλισης Πιστώσεων στον Αγοραστή (Buyer ' s Credit): Αυτά τα προγράμματα ασφάλισης διαφέρουν από τα δύο προαναφερθέντα στο γεγονός ότι ο οργανισμός ασφαλίζει την ελληνική τράπεζα (ή το υποκατάστημα ξένης τράπεζας στην Ελλάδα), η οποία δανείζει τον ξένο αγοραστή, προκειμένου αυτός να αγοράσει ελληνικά προϊόντα ή υπηρεσίες. Στα Προγράμματα Ασφάλισης Πιστώσεων της μορφής αυτής έχουμε δύο υποπεριπτώσεις, ανάλογα με το ποιος είναι ο δανειοδοτούμενος ξένος αγοραστής. Είτε θα είναι ένα ξένο Κράτος, είτε ένας ξένος δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας που αγοράζει ελληνικά προϊόντα ή υπηρεσίες. Ο ΟΑΕΠ εφαρμόζει μόνο την πρώτη από τις παραπάνω δύο περιπτώσεις, η οποία είναι γνωστή διεθνώς και σαν « Line of Credit », ή « Revolving Credit Facility », ενώ οι διαδικασίες υλοποίησης της σχετικής πίστωσης γίνονται σε διακρατικό επίπεδο.
- iv. Πρόγραμμα Ασφάλισης Τεχνικών Έργων Εξωτερικού: Ο ΟΑΕΠ, εφόσον του ζητηθεί, μπορεί να καλύψει τους πολιτικούς κινδύνους που μπορεί να συμβούν κατά την περίοδο κατασκευής ενός τεχνικού έργου όπως για παράδειγμα πόλεμος, σοβαρές πολιτικές ταραχές, εθνικοποίηση, αυθαίρετες κρατικές ενέργειες καθώς και η άρση παραχωρηθείσας άδειας. Επίσης, ο ΟΑΕΠ μπορεί να καλύψει εμπορικούς και πολιτικούς κινδύνους που μπορεί να συμβούν κατά την περίοδο αποπληρωμής της αξίας του έργου. Για κάθε τεχνικό έργο υπάρχουν δύο φάσεις (περίοδοι), η περίοδος κατασκευής και η περίοδος αποπληρωμής. Η περίοδος κατασκευής διαρκεί από 3 -18 μήνες, ενώ η περίοδος αποπληρωμής διαρκεί από 3 - 10 χρόνια. Η καταβολή των

ασφαλίσεων στον ΟΑΕΠ, εφόσον πρόκειται για ασφάλιση της κατασκευαστικής περιόδου, τα ασφαλιστρα θα πρέπει να καταβάλλονται εξ ολοκλήρου με την έναρξη της κατασκευαστικής περιόδου, ενώ αν πρόκειται για ασφάλιση της περιόδου αποπληρωμής, τα ασφαλιστρα θα πρέπει να καταβάλλονται, είτε εφάπαξ με την έναρξη της κατασκευαστικής περιόδου, είτε σε δόσεις αλλά με ολοσχερή εξόφληση μέχρι το τέλος της κατασκευαστικής περιόδου.

- v. Πρόγραμμα Ασφάλισης Επενδύσεων Εξωτερικού: Με αυτό το πρόγραμμα ασφάλισης ο οργανισμός καλύπτει τους πολιτικούς κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένες οι ελληνικές επενδύσεις εξωτερικού, όπως είναι για παράδειγμα ο πόλεμος (εμφύλιος ή όχι), η εθνικοποίηση ή απαλλοτρίωση της επένδυσης, η απαγόρευση μεταφοράς συναλλάγματος, καθώς και οι συγκεκριμένες κρατικές ενέργειες που εμποδίζουν την ολοκλήρωση της επένδυσης, ή που την καθιστούν μη βιώσιμη. Αυτό που πρέπει να τονιστεί, είναι το γεγονός ότι ο οργανισμός καλύπτει μόνο τους παραπάνω πολιτικούς κινδύνους, ενώ τον εμπορικό κίνδυνο της μη επιτυχούς λειτουργίας της επένδυσης τον φέρει αποκλειστικά ο Έλληνας επενδυτής.

Τέλος, με βάση την αξιολόγηση των Δελτίων Εμπορικών Πληροφοριών, ο ΟΑΕΠ καθορίζει ένα συγκεκριμένο πιστωτικό όριο για κάθε ξένο αγοραστή. Το πιστωτικό αυτό όριο, αποτελεί ένα μέγιστο ποσό, μέχρι του οποίου ο ασφαλισμένος εξαγωγέας μπορεί να παρέχει πιστώσεις ανά πάσα χρονική στιγμή προς τον συγκεκριμένο αγοραστή. Το πιστωτικό αυτό όριο είναι ανακυκλούμενο και παύει να ισχύει για όσο χρονικό διάστημα υπάρχει ληξιπρόθεσμη απαίτηση.

4.5 Οργανισμός Εγγύησης των Επενδύσεων (M.I.G.A.)

Ο Πολυμερής Οργανισμός Εγγυήσεων Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency - M.I.G.A.) είναι ένας διεθνής χρηματοπιστωτικός οργανισμός που προσφέρει ασφάλειες πολιτικού κινδύνου και εγγυήσεις πιστωτικής ενίσχυσης. Αυτές οι εγγυήσεις βοηθούν τους επενδυτές να προστατεύουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις από πολιτικούς και μη εμπορικούς κινδύνους στις αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι μέλος του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας και έχει την έδρα του στην

Ουάσινγκτον των Ηνωμένων Πολιτειών. Ιδρύθηκε το 1988 ως ασφαλιστική εταιρεία επενδύσεων για την ενθάρρυνση επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ανήκει και διοικείται από τα κράτη μέλη του, αλλά έχει τη δική του εκτελεστική ηγεσία και το προσωπικό που εκτελεί τις καθημερινές του δραστηριότητες. Οι μέτοχοί του είναι κυβερνήσεις μελών που παρέχουν καταβεβλημένο κεφάλαιο και έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν για τα ζητήματά του. Εξασφαλίζει μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε μετοχές, καθώς και άλλα περιουσιακά στοιχεία και συμβάσεις με μακροπρόθεσμες περιόδους, ενώ ως οργανισμός αξιολογείται κάθε χρόνο από την Ανεξάρτητη Ομάδα Αξιολόγησης της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Αποστολή του είναι να προωθήσει τις άμεσες ξένες επενδύσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες για να στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη, να μειώσει τη φτώχεια και να βελτιώσει τη ζωή των ανθρώπων. Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, ο οργανισμός επιδιώκει να ενισχύσει την καλύτερη κατανόηση των αντιλήψεων των επενδυτών σχετικά με τον πολιτικό κίνδυνο, καθώς σχετίζεται με τις άμεσες ξένες επενδύσεις, αλλά και τον ρόλο του ασφαλιστικού κλάδου των πολιτικών κινδύνων για τον μετριασμό αυτών των κινδύνων.

Ο οργανισμός προσφέρει ασφάλιση για πέντε κατηγορίες πολιτικού κινδύνου: 1) νομισματική μετατρεψιμότητα και περιορισμό μεταφοράς, 2) κυβερνητική απαλλοτρίωση, 3) πόλεμο, τρομοκρατία και αστική διαταραχή, 4) παραβιάσεις των συμβάσεων και 5) μη τήρηση των οικονομικών υποχρεώσεων. Επίσης, καλύπτει επενδύσεις όπως μετοχές, δάνεια, δάνεια μετόχων και εγγυήσεις δανείων μετόχων. Ο οργανισμός μπορεί επίσης να ασφαλίσει επενδύσεις όπως συμβάσεις διαχείρισης, τιτλοποίηση περιουσιακών στοιχείων, ομόλογα, δραστηριότητες χρηματοδοτικής μίσθωσης, συμφωνίες δικαιόχρησης και συμφωνίες παραχώρησης άδειας εκμετάλλευσης. Γενικά, προσφέρει ασφαλιστική κάλυψη διάρκειας έως δεκαπέντε έτη, με πιθανή πενταετή παράταση ανάλογα με τη φύση και τις περιστάσεις του συγκεκριμένου έργου.

Όταν συμβεί κάποιο συμβάν που προστατεύεται από ασφάλιση του οργανισμού, τότε ο οργανισμός μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του επενδυτή έναντι της χώρας υποδοχής μέσω υποκατάστασης για να ανακτήσει τα έξοδα που σχετίζονται με την κάλυψη της απαίτησης. Ωστόσο, η σύμβαση του οργανισμού δεν απαιτεί από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να αντιμετωπίζουν τις ξένες επενδύσεις με οποιονδήποτε ειδικό τρόπο. Ως πολυμερές ίδρυμα, είναι επίσης σε θέση να

προσπαθήσει να επιλύσει πιθανές διαφορές προτού στραφεί σε ασφαλιστικές απαιτήσεις.

Στο επίκεντρο της νέας στρατηγικής του οργανισμού υπάρχουν τρία βασικά στοιχεία: 1) η εστίαση στους φτωχότερους μέσω της υποστήριξης έργων στις χώρες οι οποίες εντάσσονται στην Διεθνή Αναπτυξιακή Ένωση, 2) η συνεχιζόμενη έμφαση στα κράτη που πλήττονται από ευαίσθητα και συγκρουόμενα μέρη, όπου ο οργανισμός έχει την ευκαιρία να έχει αντίκτυπο όταν οι ιδιωτικοί ασφαλιστές πολιτικών κινδύνων δεν επιθυμούν να πάνε και 3) η δέσμευση για μείωση της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογής στα νέα κλιματικά δεδομένα.

4.6 Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε εκτενής ανάλυση τόσο στον Οργανισμό Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.) και στα ασφαλιστήρια συμβόλαια τα οποία προσφέρει στην Ελληνική αγορά, καθώς και στον Πολυμερή Οργανισμό Εγγυήσεων Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency - M.I.G.A.

Τέλος, αναλύθηκαν οι σημαντικότεροι λόγοι οι οποίοι καθιστούν αναγκαία την Ασφάλιση έναντι του Πολιτικού Κινδύνου και παρουσιάστηκαν οι κυριότεροι Φορείς Ασφάλισης παγκοσμίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5⁰: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται ξεχωριστά τρεις μελέτες περιπτώσεων οι οποίες διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται και αντιμετωπίζεται σήμερα ο Πολιτικός Κίνδυνος παγκοσμίως.

Οι περιπτώσεις αυτές είναι το πρόσφατο Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο, η περίπτωση της ισπανικής πετρελαϊκής εταιρείας Repsol στην Αργεντινή, καθώς και η περίπτωση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

5.2 Περίπτωση Brexit⁵

Μολονότι οι μεγάλες συνέπειες της απόσχισης της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να εκτιμηθούν μόνο μετά τη συμφωνία για τους μελλοντικούς όρους μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της ένωσης, μπορούν να εξαχθούν κάποια πρόωρα συμπεράσματα.

Γενικά, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ 2016) προβλέπει ότι η πτώση του ΑΕΠ θα υπερβεί το 3% τα επόμενα χρόνια και ότι θα μειωθεί η παραγωγικότητα της εργασίας της βρετανικής οικονομίας. Το Brexit έχει ήδη προκαλέσει τη βρετανική λίρα στο να βυθιστεί έναντι άλλων νομισμάτων, ενώ η αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον των συμφωνιών μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγεί πολλές τράπεζες στο να μεταφέρουν την έδρα τους στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Το γεγονός αυτό, πιθανόν να επιφέρει μεγαλύτερη ζημία στην εικόνα του Ηνωμένου Βασιλείου ως χώρας υποδοχής των άμεσων ξένων επενδύσεων. Λόγω της ενδεχόμενης απώλειας της πρόσβασης στην ενιαία αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορισμένοι ξένοι επενδυτές ενδέχεται να αναθεωρήσουν την τοποθέτηση των παραγωγικών δυνατοτήτων τους στη χώρα, ιδίως στον κλάδο της

⁵ WWW.FT.COM

αυτοκινητοβιομηχανίας. Ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η μεγαλύτερη γραμμή εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο, μπορεί επίσης να υποστεί σημαντικές απώλειες εάν η Βρετανία δεν μπορέσει να διατηρήσει τη συμμετοχή της στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

Εκτός από την εκτίμηση των δυνητικών συνεπειών του Brexit, είναι σημαντικό να επισημάνουμε γιατί μια τέτοια εξέλιξη των γεγονότων δεν είχε ληφθεί υπόψη εκ των προτέρων και γιατί τα μεγάλα ενδιαφερόμενα μέρη δεν έχουν προετοιμαστεί για αυτήν. Οι αγορές έχουν εναποθέσει υπερβολική εμπιστοσύνη στην πίστη τους στην οικονομική αποδοτικότητα., ενώ με πολλαπλές προβλέψεις επισημαίνουν σχετικά με την έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση ότι θα είναι μια λιγότερο βιώσιμη οικονομική επιλογή, αφού οι περισσότεροι από τους ψηφοφόρους επηρεάστηκαν από μη οικονομικούς παράγοντες όσον αφορά το δημοψήφισμα, όπως για παράδειγμα οι προσωπικές τους απόψεις για τη μετανάστευση και την ασφάλεια.

Επιπλέον, τα διοικητικά συμβούλια στις μεγαλύτερες δημόσιες εταιρείες του Ηνωμένου Βασιλείου ανησυχούν περισσότερο για τον πολιτικό κίνδυνο μετά τις γενικές εκλογές και αντιμετωπίζουν συνεχιζόμενη αβεβαιότητα σχετικά με το εμπορικό περιβάλλον μετά το Brexit. Πλέον, παρατηρείται μεγαλύτερη αποστροφή στις κεφαλαιουχικές δαπάνες και υπάρχει βεβαίως μεγαλύτερη προσοχή όσον αφορά τις δαπάνες κεφαλαίου και τις επενδύσεις γενικότερα. Τα συμβούλια παρέμειναν απαισιόδοξα για τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης όσον αφορά το επόμενο έτος, αφού μόνο το 5% αναμένεται να βελτιώσει την οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου τους επόμενους 12 μήνες. Χωρίς να υπάρχει σαφές σχέδιο το οποίο ακόμη δεν έχει ανακοινωθεί από την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου σχετικά με το τι θα μπορούσε να συμβεί στα τέλη Μαρτίου 2019 εάν οι διαπραγματεύσεις για το Brexit δεν έχουν επιλυθεί και με την εμφανιζόμενη επιβράδυνση των καταναλωτικών δαπανών καθώς οι τιμές αυξάνονται και οι μισθοί παραμένουν αδύναμοι, το τοπίο παραμένει ακόμη ομιχλώδες.

Όσον αφορά τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οικονομικός αντίκτυπος είναι πιθανόν να είναι μέτριος, αφού πολύ περισσότερο αφορά τις πολιτικές προκλήσεις και τους πολιτικούς κινδύνους. Όποια και αν είναι η έκβαση των διαπραγματεύσεων μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τις μελλοντικές εμπορικές τους σχέσεις, ο οικονομικός αντίκτυπος θα είναι αρνητικός, ειδικά εις βάρος της πλευράς της Βρετανίας. Ακόμη, ο προϋπολογισμός

της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι πιθανό να μειωθεί σε μέγεθος, ενώ η μετάβαση στο Ηνωμένο Βασίλειο για τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των είκοσι επτά (27), αλλά και για τους Βρετανούς προς την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα είναι τόσο απλή όσο η σημερινή. Ωστόσο, ίσως ο μεγαλύτερος αντίκτυπος να είναι πολιτικός. Οι διαπραγματεύσεις θα μπορούσαν να αποκαλύψουν σημαντικές διαφορές συμφερόντων μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες θα είναι δύσκολο να συμβιβαστούν. Η απόφαση να επικαλεσθεί το άρθρο πενήντα (50) από την Theresa May σηματοδοτεί την έναρξη μιας έντονης περιόδου διαπραγματεύσεων για τη διοργάνωση της μελλοντικής σχέσης μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των είκοσι επτά (27), οι οποίες θα διαρκέσουν τουλάχιστον δύο έτη. Παρόλο που έχει περάσει κάτι παραπάνω από ένας χρόνος από το δημοψήφισμα του Ηνωμένου Βασιλείου στις 23 Ιουνίου του 2016, όταν το 52% των βρετανών ψηφοφόρων ψήφισαν για το «Brexit», η συγκεκριμένη μορφή της συμφωνίας μετά το Brexit την οποία επιδιώκει το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει ασαφής.

Ωστόσο, η πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου Theresa May ανέφερε δύο βασικές προτεραιότητες: 1) την αποκατάσταση του πλήρους ελέγχου της μετανάστευσης και 2) τον τερματισμό της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό σημαίνει, ότι με το μοντέλο Brexit πλέον η Βρετανία, όπως συμβαίνει στην Νορβηγία και την Ελβετία, δεν θα μπορεί να είναι μέλος του Ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου δεδομένου ότι τέτοιο γεγονός θα απαιτούσε ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων. Ως εκ τούτου, είναι πιθανότερο ότι το σημείο εκκίνησης των διαπραγματεύσεων για τις μελλοντικές σχέσεις θα είναι ένα σκληρό Brexit, υπονοώντας ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα επιδιώξει μόνο ένα είδος συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου με την Ευρωπαϊκή Ένωση των είκοσι επτά (27) υποχωρώντας στους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Πολλοί στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανό να επιδιώξουν να εξασφαλίσουν μια στενή και αμοιβαία επωφελή σχέση με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά το Brexit, ωστόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί να επιτρέψει εκτεταμένη επιλογή από την πλευρά του Ηνωμένου Βασιλείου, πράγμα που σημαίνει ότι η θέση της ένωσης να είναι πιθανόν πολύ δύσκολη.

Ενώ οι οικονομικές διαπραγματεύσεις φαίνονται πολύ περίπλοκες, σε πολιτικό επίπεδο θα μπορούσε να είναι ακόμη πιο σημαντικό για τη μελλοντική ανάπτυξη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά το Brexit, του Ηνωμένου Βασιλείου και της σχέσης μεταξύ αυτών των δύο. Βασικό ζήτημα είναι το μέλλον του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο οποίο το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ένας σημαντικός καθαρός συνεισφέρων (το μέσο ετήσιο καθαρό λειτουργικό του υπόλοιπο ήταν 7,3 δισ. Ευρώ το 2010-15, το δεύτερο μεγαλύτερο μετά τη Γερμανία). Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να καλυφθεί μέρος αυτού του ελλείμματος, όπως το υψηλότερο δασμολογικό εισόδημα στην περίπτωση των κανόνων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, τα έσοδα από τις υποχρεώσεις και τα περιουσιακά στοιχεία του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά και από τις ενδεχόμενες περαιτέρω εισφορές του Ηνωμένου Βασιλείου προς τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συγκεκριμένους τομείς όπως για παράδειγμα στην Άμυνα και την Έρευνα και την Ανάπτυξη. Υπάρχει επίσης η πιθανότητα το Ηνωμένο Βασίλειο να συνεχίσει να πληρώνει για κάποια πρόσβαση στην ενιαία αγορά, ωστόσο, η ιδέα ότι το πλήρες έλλειμμα θα καλυφθεί από τις αυξημένες συνεισφορές άλλων πλούσιων κρατών μελών είναι φανταστικό σε όσους ακολουθούν εσωτερικές πολιτικές συζητήσεις στη Δυτική Ευρώπη.

Μια δεύτερη πτυχή είναι η μετανάστευση και η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, ένα ευαίσθητο ζήτημα για όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περίπου τρία εκατομμύρια πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαμένουν στο Ηνωμένο Βασίλειο (4,5% του βρετανικού πληθυσμού), ενώ περίπου 900.000 βρετανοί πολίτες ζουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των είκοσι επτά (0,3% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Παρόλο που είναι πιθανόν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ζουν και εργάζονται ήδη στο Ηνωμένο Βασίλειο να έχουν τη δυνατότητα να ξανά μεταναστεύσουν μετά από το Brexit, αυτό εξαρτάται από το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων και δημιουργεί αβεβαιότητα. Ένα σχετικό ζήτημα είναι εάν αυτοί που είχαν μεταναστεύσει στο Ηνωμένο Βασίλειο θα επιστρέψουν τώρα στις χώρες τους ή θα πάνε σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κανένα άλλο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν συνδυάζει, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, μεγάλο μέγεθος κράτους, ισχυρής ανάπτυξης απασχόλησης, ελκυστικού πανεπιστημιακού τομέα, ευέλικτης αγοράς εργασίας και αγγλικής γλώσσας.

Τέλος, οι εντός της ένωσης πολιτικές προκλήσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων είναι δυνητικά πολύ σοβαρές. Παρόλο που επί του παρόντος τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν

επιδείξει εντυπωσιακή ενότητα όσον αφορά το Brexit, αυτό δεν είναι εγγυημένο ότι θα διαρκέσει. Θα μπορούσαν να προκύψουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά το εμπόριο και τα ζητήματα της ενιαίας αγοράς (εν μέρει ανάλογα με τη σημασία συγκεκριμένων βιομηχανιών για συγκεκριμένες χώρες), την ελεύθερη κυκλοφορία και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να δαπανηθεί ένας μικρότερος προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε συνδυασμό με την έλλειψη κατανομής των προσφύγων μεταξύ των κρατών μελών, τις παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου σε χώρες όπως η Πολωνία και η Ουγγαρία, αλλά και οι συνεχιζόμενες διαμάχες για την αντιμετώπιση της κρίσης στην ευρωζώνη (ιδίως όσον αφορά την Ελλάδα), αποτελούν ένα τεράστιο σύνολο προκλήσεων για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τα προσεχή έτη.

Το Brexit αντιπροσωπεύει τη νεότερη γενιά πολιτικού κινδύνου, όπου ο κίνδυνος δεν συνίσταται από συγκεκριμένους παράγοντες, αλλά από γενική πολιτική αβεβαιότητα. Το Brexit εξελίχθηκε με την επιρροή της λαϊκιστικής έκκλησης, ενώ οι ορθολογικές θεωρίες της αγοράς απέτυχαν να κερδίσουν την προτίμηση του εκλογικού σώματος.

5.3 Περίπτωση Repsol στην Αργεντινή⁶

Από όλα τα εμπορεύματα, το πετρέλαιο περιγράφεται συχνά ως αυτό το οποίο έχει τη μεγαλύτερη γεωπολιτική σημασία και είναι αυτό που κατά πάσα πιθανότητα μπορεί να προκαλέσει μια σύγκρουση μεταξύ κρατών.

Το γεγονός αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, δεδομένου του σημαντικού ρόλου του πετρελαίου στις οικονομίες πολλών κρατών και του ειδικού καθεστώτος του ως της πλέον διαδεδομένης πηγής ενέργειας, αφού το πετρέλαιο αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας, ενώ τα προϊόντα του αποτελούν βασική πρώτη ύλη στην παραγωγή του καυσίμου ντίζελ και της βενζίνης, του πετρελαίου θέρμανσης, των πλαστικών και άλλων υλικών. Λόγω των πολλαπλών εφαρμογών σε διάφορους τομείς της οικονομίας, το πετρέλαιο εξακολουθεί να αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή ενέργειας.

⁶ WWW.BBC.COM

Επομένως, δεδομένης της στρατηγικής οικονομικής σημασίας του πετρελαίου, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι το εμπόρευμα έχει προκαλέσει πολλές συγκρούσεις, τόσο εντός των κρατών όσο και διεθνώς. Δεδομένου ότι η πλειοψηφία της παραγωγής πετρελαίου και τα αποθέματα συγκεντρώνονται σε λίγα μόνο κράτη, τα οποία απολαμβάνουν ευρύ έλεγχο της τιμής και της διανομής του, οι τιμές του πετρελαίου αποτελούσαν συχνά ζήτημα πολιτικό και όχι οικονομικό, όπως συνέβη κατά την πετρελαϊκή κρίση του 1973.

Λόγω του γεγονότος ότι δεν μπορούν όλοι οι εξαγωγείς πετρελαίου να επωφεληθούν από το πλεονέκτημα αυτό, ορισμένοι από αυτούς μπορούν να επιδιώξουν να ελέγξουν τους πετρελαϊκούς πόρους που βρίσκονται εντός των συνόρων τους. Επομένως, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τα περιουσιακά στοιχεία της βιομηχανίας πετρελαίου είναι μερικά από τα πρώτα που μία κυβέρνηση θα εθνικοποιήσει εάν εισέρθει σε μια εποχή οικονομικής δυσχέρειας.

Υπάρχουν πολλά τέτοια παραδείγματα, με ίσως το σημαντικότερο να είναι η εθνικοποίηση της κρατικής πλέον ενεργειακής εταιρείας (YPF) της Αργεντινής το 1999, η οποία προηγουμένως ελεγχόταν από την ισπανική Repsol. Η υπόθεση έχει τύχει εκτεταμένης κάλυψης στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, λόγω του μεγέθους του ποσού - περίπου 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων, και του γεγονότος ότι η κυβέρνηση της Kristina Fernandez Kirchner δεν πρότεινε αρχικά καμία αποζημίωση για τα εθνικοποιημένα περιουσιακά στοιχεία. Αν και είναι αμφισβητήσιμο ποιο ήταν το κύριο κίνητρο πίσω από την απαλλοτρίωση του YPF, η τότε πρόεδρος της Αργεντινής αναφέρθηκε στην ενέργεια χαρακτηρίζοντάς την ως ένα «ζωτικό πόρο» και θέμα «δημόσιου συμφέροντος» κατά την υποβολή του σχεδίου νόμου στη Γερουσία. Η εθνικοποίηση - απαλλοτρίωση αυτή, θεωρήθηκε ότι έβλαψε τη φήμη της Αργεντινής ως χώρας για επενδύσεις και απέτρεψε πολλές άμεσες ξένες επενδύσεις στη χώρα.

Αν και η Repsol συμφώνησε τελικά να δεχτεί αποζημίωση από την κυβέρνηση της Αργεντινής τον Φεβρουάριο του 2012 στο συνολικό ποσό των πέντε δισεκατομμυρίων δολαρίων, η συμφωνία δύσκολα μπορούσε να θεωρηθεί ικανοποιητική για την ισπανική εταιρεία δεδομένης της αρχικής αποζημίωσης ύψους δέκα δισεκατομμυρίων δολαρίων την οποία είχε προτείνει η εταιρεία.

Είναι προφανές ότι η κατάσχεση των περιουσιακών στοιχείων μιας ξένης εταιρείας, αν εμπίπτει στον ορισμό της απαλλοτρίωσης, που λαμβάνεται από μία κυβέρνηση αποτελεί σοβαρή παραβίαση των διεθνών επενδυτικών συνθηκών.

Ωστόσο, είναι επίσης προφανές ότι η κυβέρνηση μιας χώρας, η οποία ασκεί την πλήρη εξουσία επί όλων των περιουσιακών στοιχείων στην επικράτειά της, είναι πολύ πιο ισχυρή από μια εταιρεία, ενώ οι διεθνείς συμβάσεις επενδύσεων υπογράφονται συνήθως από δύο κυβερνήσεις και δεν περιλαμβάνουν εγγυητές. Η αντίφαση μεταξύ εθνικών και διεθνών συνθηκών για την προστασία των επενδύσεων προκύπτει από την έλλειψη μηχανισμών με τους οποίους μπορούν να επιλυθούν τέτοιες σύνθετες καταστάσεις, προσδίδοντας έτσι αβεβαιότητα σε κάθε πιθανή άμεση ξένη επένδυση.

Τα διεθνή θεσμικά όργανα που θα έχουν την εξουσία να επιλύουν διεθνείς επενδυτικές διαφορές μπορούν επίσης να αποτελέσουν παράγοντα για την περαιτέρω εξασφάλιση σταθερότερης ροής επενδύσεων στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Για παράδειγμα, ένα τέτοιο ίδρυμα μπορεί να ιδρυθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, το οποίο θεωρεί ότι η χώρα συμμορφώνεται με τους όρους των επενδυτικών συμβάσεων στις αποφάσεις της για την έκδοση δανείων ή οικονομικής βοήθειας προς τα κράτη μέλη της. Ομοίως, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, ο οποίος διαθέτει ήδη ισχυρές διαδικασίες επίλυσης διαφορών, έχει τη δυνατότητα να επεκτείνει τη δικαιοδοσία του σε διεθνείς επενδυτικές διαφορές.

Εναλλακτικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλες μεγάλες οικονομίες μπορούν να αποτελέσουν ένα νέο θεσμικό όργανο για την προστασία των δικαιωμάτων των επενδυτών, στο οποίο θα χρησιμεύσουν ως εγγυητές, θα πείσουν άλλες χώρες να ακολουθήσουν τις αρχές που ορίζει ο οργανισμός και να αναφερθούν στην πολιτική της οικονομικής απομόνωσης στη χώρα που παραβιάζει τους κανόνες αυτού του θεσμού. Δεδομένου ότι οι περισσότερες χώρες του κόσμου έχουν στενούς οικονομικούς δεσμούς είτε με τις Ηνωμένες Πολιτείες είτε με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο θεσμός αυτός μπορεί να αποτελέσει ισχυρό εργαλείο για την προστασία των δικαιωμάτων των διεθνών επενδυτών και για την περαιτέρω τόνωση των ξένων άμεσων επενδύσεων.

5.4 Περίπτωση 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001⁷

Οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 δεν προκάλεσαν άμεσα μια ενιαία απώλεια στις αγορές ασφαλίσεων πολιτικού κινδύνου ή εμπορικών πιστώσεων. Ωστόσο, τα κυμαινόμενα αποτελέσματα εκείνης της ημέρας έχουν επηρεάσει τόσες πτυχές της ζωής των ανθρώπων και έχουν επηρεάσει σοβαρά και τις ασφαλιστικές αγορές εμπορικού κινδύνου και εμπορικών πιστώσεων.

Κατά συνέπεια, η ικανότητα πολιτικού κινδύνου στον ιδιωτικό τομέα έχει συρρικνωθεί. Υπάρχει λιγότερη ικανότητα ανά κίνδυνο, λιγότερη ικανότητα ανά χώρα και στην περίπτωση της ασφάλισης εμπορικών πιστώσεων, μικρότερη ικανότητα ανά οφειλέτη. Οι χρονικοί ορίζοντες, οι οποίοι είχαν παραταθεί έως και δεκαπέντε χρόνια, έχουν μειωθεί.

Μπορεί να θεωρείται περίεργο ότι αυτές οι επιδράσεις είχαν θετική εξέλιξη, αλλά η ιδιωτική ασφαλιστική αγορά είχε αυξηθεί πάρα πολύ και χρειαζόταν μια διόρθωση. Καθώς η ικανότητα του ιδιωτικού τομέα πέφτει, θα είναι ενδιαφέρον η παρακολούθηση των αντιδράσεων των κυβερνητικών αναδόχων. Η βέλτιστη αντίδραση θα ήταν μια ανανεωμένη προσπάθεια συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα για την ανάληψη περισσότερων συναλλαγών σε βάση συνασφάλισης ή αντασφάλισης. Το Overseas Private Investment Corporation (OPIC) των Ηνωμένων Πολιτειών έχει λάβει μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση και αναμένεται ότι και άλλοι οργανισμοί θα ακολουθήσουν την ίδια κατεύθυνση. Η μη βέλτιστη αντίδραση θα ήταν μια ανανεωμένη προσπάθεια των κυβερνητικών αναδόχων να ανταγωνίζονται τους ιδιωτικούς ομολόγους τους. Σε κάθε περίπτωση όμως, η κυκλική πτώση της παραγωγικής ικανότητας του ιδιωτικού τομέα υπογραμμίζει τη μακροπρόθεσμη ανάγκη για ασφαλισμένους με κρατική εγγύηση. Παράλληλα, η δραστική μείωση της ζήτησης συνοδεύτηκε από μείωση της παραγωγικής ικανότητας.

Η επίδραση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001 στις αγορές πολιτικού κινδύνου και εμπορικών πιστώσεων μπορεί να αξιολογηθεί με δύο τρόπους. Πρώτον, είχε άμεσο τεχνικό αντίκτυπο στις αγορές. Δεύτερον, επηρέασε το παγκόσμιο περιβάλλον κινδύνου, το οποίο με τη σειρά του επηρεάζει τις αγορές εμπορικών πιστώσεων και ασφάλισης πολιτικών κινδύνων.

⁷ MORAN, T.H., (2003)

Η δραματική επέκταση του ιδιωτικού τομέα στην ασφάλεια εμπορικών πιστώσεων και πολιτικών κινδύνων θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της γενικής ασφαλιστικής αγοράς. Ο ασφαλιστικός κλάδος ιδιοκτησίας / ατυχημάτων παρουσίασε σταθερή μείωση των ασφαλιστρών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Η γενική βιομηχανία ανησυχεί πάντα για την έκθεση σε μεγάλες φυσικές καταστροφές που μπορούν να απειλήσουν την επιβίωση μιας επιχείρησης. Παράλληλα, οι ασφαλιστές και οι αντασφαλιστές σε μια "μαλακή αγορά" αναζητούν πρόσθετες πηγές εισοδήματος που δεν προσθέτουν έκθεση σε απώλειες λόγω σεισμών στην Καλιφόρνια ή τυφώνων στη Φλόριντα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, οι ασφαλιστές που ζητούν αντασφαλιστική υποστήριξη για πολιτικούς κινδύνους ή προγράμματα εξαγωγικών πιστώσεων ενθαρρύνθηκαν.

Παράλληλα με το αυξανόμενο ενδιαφέρον για προγράμματα ειδικού κινδύνου στην αγορά αντασφάλισης, οι ασφαλιστές της κυβέρνησης άρχισαν να αποσύρονται από ορισμένα τμήματα της αγοράς. Το Exports Credits Guarantee Department (ECGD) στο Ηνωμένο Βασίλειο πρωτοστάτησε το 1991, με την ιδιωτικοποίηση της δραστηριότητάς του για βραχυπρόθεσμες εξαγωγικές πιστώσεις. Η Exim Bank των Ηνωμένων Πολιτειών ακολούθησε γρήγορα το παράδειγμά του. Μέχρι το 2000, ο ιδιωτικός τομέας είχε ουσιαστικά αντικαταστήσει τους κυβερνητικούς αναδόχους ως τον κύριο πάροχο βραχυπρόθεσμης ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων στις περισσότερες χώρες.

Στις αγορές πολιτικού κινδύνου (ή ασφαλιστικών επενδύσεων), η ανάπτυξη στον ιδιωτικό τομέα ήταν θεαματική. Μέχρι το 1998, ο ιστορικός χρονικός ορίζοντας είχε επιμηκυνθεί από τα παραδοσιακά τρία χρόνια στα δεκαπέντε χρόνια. Η δυναμικότητα στην αγορά για την κάλυψη ενός ενιαίου κινδύνου αυξήθηκε από τα διακόσια πενήντα (250) εκατομμύρια δολάρια το 1992 σε πάνω από ένα (1) δισεκατομμύριο δολάρια το 2000. Για πρώτη φορά, η ιδιωτική ικανότητα βρισκόταν σε ένα εικονικό επίπεδο μαζί με τον κυβερνητικό τομέα.

Αυτή η νέα δυναμική έφτασε στην αγορά την ίδια στιγμή που πολλές κυβερνήσεις των αναδυόμενων αγορών υιοθέτησαν πτυχές της Συναίνεσης της Ουάσινγκτον για την ιδιωτικοποίηση μεγάλων τομέων της οικονομίας που εξυπηρετούσε προηγουμένως αποκλειστικά η κυβέρνηση. Μαζί με τις ιδιωτικοποιήσεις ήρθαν κινήσεις για την ελευθέρωση των ελέγχων συναλλάγματος. Η παγκοσμιοποίηση θεωρήθηκε ως ο τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων της

φτώχειας και της ανάπτυξης στις αναδυόμενες αγορές. Η νέα αυτή δυναμική, σε συνδυασμό με την ευελιξία και την ανταπόκριση, επέτρεψε στον ιδιωτικό τομέα να ισούται, αλλά ακόμη και να ξεπεράσει, την κυβέρνηση ως τον κύριο προμηθευτή της ασφαλιστικής επένδυσης.

Αυτή η εκρηκτική ανάπτυξη, η οποία έφτασε στο αποκορύφωμά της το 2000, άρχισε να εξαντλείται στις αρχές του 2001, καθώς τα ποσοστά στην αγορά ακινήτων / ατυχημάτων άρχισαν να σκληρύνουν.

Τότε ήρθε το τραγικό γεγονός της 11^{ης} Σεπτεμβρίου του 2001, όπου κυρίως η Lloyd's του Λονδίνου αισθάνθηκε την άμεση τεχνική επίδραση. Πολλά συνδικάτα της Lloyd's βασιζόνταν στην ανασφάλιση ενός ολόκληρου λογαριασμού με βάση την υπερβολική ζημία. Αυτός ο τύπος ανασφάλισης επιτρέπει σε ένα συνδικάτο αναδοχής να γράφει πολλαπλές κλάσεις κινδύνου όπως για παράδειγμα την ιδιοκτησία ή θαλάσσιο, αλλά και πολιτικό κίνδυνο. Η ανασφάλιση είναι μια σταθερή τιμή και καλύπτει μεγαλύτερες απώλειες από αυτές που διαπερνούν την αξία που εκπίπτει από τον κίνδυνο. Τα περισσότερα προγράμματα επιτρέπουν την επαναφορά του ορίου ανασφάλισης μετά από ζημία, για πρόσθετη πριμοδότηση. Μια κοινοπραξία θα μπορούσε να έχει δύο ή τρεις επαναφορές κατά τη διάρκεια του έτους.

Αυτή η αντασφαλιστική δομή δεν αντέκρουσε τις έκτακτες απώλειες ασφάλισης που επιβλήθηκαν στον ασφαλιστικό κλάδο από τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου. Η απώλεια, η οποία εκτιμάται σε περισσότερα από 40 δισεκατομμύρια δολάρια, είναι η μεγαλύτερη ασφαλιστική ζημία που προκλήθηκε στην ιστορία. Ποτέ δεν υπήρξε ούτε ένα γεγονός που προκάλεσε τόσο μεγάλη απώλεια σε τόσες κατηγορίες ασφαλιστικών περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή την ιδιοκτησία, τη διακοπή των επιχειρήσεων, το ατύχημα, την αποζημίωση των εργαζομένων, το αυτοκίνητο και τη ζωή.

Τα συνδικάτα που θεωρούσαν ότι ήταν καλά προστατευμένα στις 10 Σεπτεμβρίου εξάντλησαν την αντασφαλιστική προστασία τους και όλες τις επαναδιορθώσεις τους εικοσιτέσσερις (24) ώρες αργότερα. Ακόμη χειρότερα, έμειναν με ένα υπάρχον χαρτοφυλάκιο κινδύνων εντελώς απροστάτευτο σε μια αγορά όπου ήταν δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αγοράσει νέα προστασία.

Χωρίς ανασφάλιση, πολλά συνδικάτα σταμάτησαν να συνάπτουν νέες συμφωνίες και γενικότερα δουλειές. Το γεγονός αυτό πήρε άμεσα εκτιμώμενα

κεφάλαια ύψους 300 εκατομμυρίων δολαρίων από την ασφαλιστική αγορά επενδύσεων.

Η δεύτερη τεχνική προσαρμογή ήρθε λίγους μήνες αργότερα, όταν οι περισσότεροι ασφαλιστές του ιδιωτικού τομέα αντιμετώπισαν την ανανέωση των ετήσιων προγραμμάτων αντασφάλισης, τα περισσότερα από τα οποία έπρεπε να ολοκληρωθούν την 1η Ιανουαρίου. Η περίοδος ανανέωσης του 2002 μείωσε την ικανότητα ασφάλισης επενδύσεων κατά ένα πρόσθετο ποσό ύψους διακοσίων (200) εκατομμυρίων δολαρίων, μερικές από τις οποίες ήταν μακροπρόθεσμες. Αυτές οι τάσεις συνεχίστηκαν κατά την περίοδο ανανέωσης του 2003 όπου καταγράφηκε περαιτέρω μείωση.

Η ασφάλιση είναι μια κυκλική βιομηχανία, όπου όταν είναι κερδοφόρα, προσελκύει κεφάλαιο. Το κεφάλαιο δημιουργεί ικανότητα και η αυξημένη ικανότητα δημιουργεί καθοδική πίεση στις τιμές. Τελικά, οι ανεπαρκείς συντελεστές οδηγούν σε απώλειες, οι οποίες διαβρώνουν την ικανότητα και το κεφάλαιο μέχρι να αυξηθούν τα ποσοστά και να συνεχιστεί ο κύκλος. Μετά από μία δεκαετία διαβρωτικών κερδών, τα γενικά ποσοστά ασφάλισης άρχισαν να ανεβαίνουν το 2000. Η 11η Σεπτεμβρίου είχε δραματικό αντίκτυπο στα επιτόκια. Οι τιμές των ακινήτων αυξήθηκαν κατά 30 με 60 τοις εκατό και τα ποσοστά ευθυνών για τους διευθυντές και τους υπαλλήλους αυξήθηκαν κατά 200 έως 300 τοις εκατό. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι αντασφαλιστές επιλέγουν να αυξάνουν τα κεφάλαια τους με αυξανόμενους ρυθμούς.

Οι ειδικές κατηγορίες ασφάλισης, όπως ο πολιτικός κίνδυνος, είναι αντικυκλικές προς τις γενικές ασφαλιστικές αγορές επειδή δεν περιλαμβάνουν έκθεση σε μεγάλες φυσικές καταστροφές. Ενώ οι επαγγελματίες ιδιωτικοί ασφαλιστές της ασφάλισης πιστώσεων και επενδύσεων που παρήγαγαν ελκυστικές μακροπρόθεσμες αποδόσεις, δεν μπορούσαν να υποσχεθούν σημαντικές αυξήσεις των επιτοκίων που αντιστοιχούν σε εκείνες της γενικής ασφάλισης.

Στο πλαίσιο της 11ης Σεπτεμβρίου, το γενικό επίπεδο οικονομικού και πολιτικού κινδύνου αυξανόταν. Πρώτον, υπήρξε μια παγκόσμια κρίση πιστωτικού κινδύνου και δεύτερον, υπήρξε μια αυξανόμενη αντίδραση στη φόρμουλα της παγκοσμιοποίησης που θεωρείται ως η συνταγή για την αντιμετώπιση της φτώχειας και της υπανάπτυξης στις αναδυόμενες αγορές. Η 11^η Σεπτεμβρίου δεν προκάλεσε αυτές τις καταστάσεις αφού και οι δύο ήταν ήδη σε εξέλιξη, αλλά η 11^η Σεπτεμβρίου τις κατέστησε χειρότερες.

Η αγορά ασφάλισης πολιτικών κινδύνων άνθισε στη δεκαετία του 1990 λόγω της συρροής πολλών παραγόντων. Οι ασφαλιστές ενδιαφέρθηκαν για αυτή την κατηγορία ασφάλισης και υπήρξε επαρκής ικανότητα αντασφάλισης. Η παγκοσμιοποίηση, ιδιαίτερα η ιδιωτικοποίηση στις αναδυόμενες αγορές, δημιούργησε έντονη ζήτηση. Οι πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες απολάμβαναν τα οφέλη της ισχυρής αμερικανικής οικονομίας και των ανερχόμενων αγορών μετοχών, ενδιαφέρονταν για επενδύσεις στις αναδυόμενες αγορές.

Υπήρξαν μερικές εξαιρέσεις, όπως η κρίση ρευστότητας στην Ανατολική Ασία το 1997 και η κατάρρευση του ρωσικού ρουβλίου το 1998, όπου χώρες όπως η Ινδονησία δεν έχουν ακόμη ανακάμψει από αυτή την κρίση. Αλλά, ως επί το πλείστον, οι χώρες διορθώθηκαν επαρκώς για να επιστρέψουν στην ανάπτυξη. Η εμπιστοσύνη ήταν τόσο υψηλή που τα κακά νέα αγνοήθηκαν εντελώς.

Ωστόσο, μέχρι το δεύτερο εξάμηνο του 2000, η ανάπτυξη στην αμερικανική οικονομία είχε λήξει, η Ευρώπη ήταν κλειδωμένη σε χαμηλό-μη αναπτυσσόμενο τρόπο και η Ιαπωνία βυθίστηκε σε μια μακρά ύφεση. Χωρίς ανάπτυξη σε αυτούς τους τρεις μεγάλους παγκόσμιους οικονομικούς κινητήρες, η ανάπτυξη στις αναδυόμενες αγορές ήταν δύσκολη.

Η 11^η Σεπτεμβρίου δεν είχε καμία σχέση με αυτά τα γεγονότα, εκτός από το χρονοδιάγραμμα και τον συγχρονισμό. Αλλά ο συγχρονισμός είναι σημαντικός, αφού όλα αυτά τα γεγονότα, που σχετίζονται ή δεν σχετίζονται με την αιτιώδη συνάφεια, είχαν ως αποτέλεσμα την υπονόμηση της εμπιστοσύνης. Η 11η Σεπτεμβρίου και η κατάρρευση της Enron από μόνα τους θα είχαν ως αποτέλεσμα να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη. Όλοι οι άλλοι, μαζί με άλλα μακροοικονομικά και μικροοικονομικά γεγονότα, δημιούργησαν μια κρίση εμπιστοσύνης που δεν παρατηρήθηκε μετά τις κρίσεις των τιμών πετρελαίου της δεκαετίας του 1970. Το αποτέλεσμα μιας κρίσης εμπιστοσύνης είναι μια πιστωτική κρίση. Οι πτωχεύσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ευρώπη βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο. Οι δανειστές έχουν σταματήσει να δανείζουν και οι κεφαλαιαγορές έκλεισαν.

Επομένως, ο αντίκτυπος αυτών των γεγονότων στην Ασφάλιση Πολιτικών Κινδύνων είναι πρώτον, ότι οι ιδιωτικές αγορές ασφάλισης πολιτικών κινδύνων συρρικνώθηκαν. Το 2003, ήταν δύσκολο για τον ιδιωτικό τομέα στο να μπορέσει να καλύψει περισσότερα από τριακόσια (300) έως τετρακόσια (400) εκατομμύρια δολάρια για ένα έργο, μια δραματική μείωση της τάξεως άνω του ενός (1)

δισεκατομμυρίου δολαρίων το 2000. Επίσης, ήταν πολύ δύσκολο να οργανωθεί η κάλυψη πέραν ενός δεκαετούς ορίζοντα.

Οι αισιόδοξες προοπτικές είναι οι κυβερνητικές εξαγωγικές πιστώσεις και οι οργανισμοί ασφαλιστικών επενδύσεων να συνεργάζονται όλο και περισσότερο μεταξύ τους. Σήμερα υπάρχουν τρία νέα μέλη του ιδιωτικού τομέα της Ένωσης της Βέρνης (AIG, Ζυρίχη και Σουηδία), που διευκολύνουν τη συνεργασία αυτού του είδους.

Συνολικά, το 2001 αποτέλεσε έτος αιχμής για τον ασφαλιστικό κλάδο και για τις επιχειρήσεις γενικότερα. Τα τραγικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου έχουν αλλάξει τον τρόπο που ζούμε και τον τρόπο που κάνουμε συμφωνίες και διαπραγματεύσεις για πάντα. Αντιμέτωποι με ένα περιβάλλον με αυξημένο κίνδυνο, οι ηγέτες των επιχειρήσεων στράφηκαν στην παραδοσιακή πηγή ασφαλιστικής κάλυψης και άρχισαν να αναρωτιούνται εάν είχαν επαρκή κάλυψη. Η επανεξέταση της έκθεσης οδήγησε σε μια άνευ προηγουμένου ζήτηση για πλήρη ασφαλιστική κάλυψη. Ταυτόχρονα, οι ασφαλιστές έχουν επίσης τροποποιημένη άποψη κινδύνου, αφού ο κλάδος υπέστη τη μεγαλύτερη συνολική απώλεια της ιστορίας του. Για παράδειγμα ο ασφαλιστικός όμιλος ACE το 2001, έγραψε απώλειες οι οποίες ξεπέρασαν τα πεντακόσια πενήντα (550) εκατομμύρια δολάρια και ως εκ τούτου το έτος έληξε με συνολικές απώλειες εκατόν πενήντα (150) εκατομμυρίων δολαρίων, έναντι κερδών πεντακοσίων πενήντα (550) εκατομμυρίων δολαρίων το 2000. Ενώ στη συνέχεια μεταφέρθηκε στη βιομηχανία αρκετά σημαντικό ποσό πρόσθετου κεφαλαίου, όπου ο καθαρός αντίκτυπος του γεγονότος μέχρι σήμερα ήταν μια σημαντική μείωση της ικανότητας του κλάδου να δεχθεί τον κίνδυνο.

Η ασφάλιση έναντι της τρομοκρατίας, η οποία συμπεριλαμβανόταν στις περισσότερες ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές πολιτικές στις Ηνωμένες Πολιτείες, αποκλείεται πλέον. Όπως απέδειξε η 11^η Σεπτεμβρίου, η συσσώρευση κινδύνου (ή σύγκρουση καλύψεων) πέρασε πολύ πέρα από τα σενάρια των χειρότερων περιπτώσεων. Η τρομοκρατία γράφεται τώρα σε αυτόνομη βάση, όπως ένα προϊόν καταστροφής, ή ακόμα και ένα προϊόν πολιτικού κινδύνου. Ισχύουν αυστηρά όρια για τη συσσώρευση ζημιών και γεωγραφικής διαφοροποίησης. Ως εκ τούτου, η παγκόσμια αγορά κάλυψης της τρομοκρατίας σε ακίνητα έχει συρρικνωθεί από άπειρα τρισεκατομμύρια δολάρια ονομαστικής έκθεσης σε μόλις δισεκατομμύρια. Ο αντίκτυπος αυτής της έλλειψης κάλυψης έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ακίνητη

περιουσία και στις κατασκευαστικές βιομηχανίες. Οι περισσότερες κυβερνήσεις στον βιομηχανοποιημένο κόσμο αντιμετώπισαν το γεγονός με τέτοιο τρόπο, ότι πρέπει δηλαδή να λειτουργήσουν ως ο ανασφαλιστής της τελευταίας κατάστασης για αυτά τα απρόβλεπτα γεγονότα και έχουν δημιουργήσει διάφορα συστήματα ή ομάδες ανασφάλισης για την τρομοκρατία.

Πλέον, λειτουργούμε σε ένα νέο περιβάλλον και οι ασφαλιστές πρέπει να είναι πολύ ακριβέστεροι για τους κινδύνους που είναι πραγματικά προετοιμασμένοι να καλύψουν. Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, οι ασφαλιστικές εταιρείες κατέστησαν αυστηρότερους τους όρους και τις προϋποθέσεις και τώρα καλύπτουν μόνο τους κινδύνους που ονομάζονται. Για παράδειγμα, λίγοι ασφαλιστές, εάν υπάρχουν, είναι έτοιμοι να καλύψουν τον κίνδυνο τρομοκρατίας στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής για την ιδιοκτησία, όπως πριν από την 11η Σεπτεμβρίου. Ενώ ο κίνδυνος της τρομοκρατίας πριν από την 11^η Σεπτεμβρίου φαινόταν μικρός, θεωρείται σήμερα ευρέως στον κλάδο ως υπερβολικά μεγάλος, τυχαίος και ανυπολόγιστος για να είναι ασφαλισμένος κάποιος με απεριόριστη ευθύνη.

Σε επίπεδο ασφαλιστηρίων συμβάσεων έναντι πολιτικού κινδύνου, μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001, αυτά εξακολουθούν να εξαρτώνται από την γενική ασφαλιστική αγορά. Πράγματι, όσο πιο επιτυχημένη είναι η ενθάρρυνση της σύμπραξης ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, τόσο περισσότερο επηρεάζονται οι πολυμερείς και οι διμερείς ευρωπαϊκές ενώσεις συλλόγων από αυτό που συμβαίνει στον τομέα της γενικής ασφάλισης. Ενώ οι περισσότεροι οργανισμοί τα προηγούμενα χρόνια δεν θα ανησυχούσαν αναγκαστικά για το τι συνέβαινε στην ασφαλιστική αγορά έξω από τον τομέα του πολιτικού κινδύνου, οι ιδιωτικές και δημόσιες αγορές ασφάλισης πολιτικών κινδύνων είναι πολύ πιο αλληλεξαρτώμενες σήμερα. Έχοντας αναγνωρίσει το μέγεθος της έκθεσής τους, οι περισσότεροι ασφαλιστές έχουν επανεκτιμήσει πόσο κίνδυνο είναι ικανοί και πρόθυμοι να δεχθούν στο μέλλον. Ορισμένες εταιρείες έχουν αποσυρθεί από τις ιδιαίτερες κατηγορίες κινδύνου και υποκινούμενες από την απότομη σύσφιξη της αγοράς ανασφάλισης, έχουν μειώσει δραματικά τα όριά τους σε άλλες κατηγορίες. Η ασφάλιση πολιτικού κινδύνου είναι μία από τις αγορές που αρχίζει σίγουρα να αισθάνεται την επίδραση αυτής της σύσφιξης.

Οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και χρέους αντέδρασαν στην αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές και εταιρικές αγορές χρεών και στα ξαφνικά και δραματικά προβλήματα λογιστικής για τις γιγάντιες, παγκόσμιες εταιρείες, με

αρνητικό προσανατολισμό έναντι των αξιολογήσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι οργανισμοί αυτοί να είναι πλέον πιθανό να υποβαθμίσουν, αντί να αναβαθμίσουν, αξιολογήσεις. Αυτό αποθαρρύνει τις νέες επενδύσεις, ιδιαίτερα αν αυτές οι νέες επενδύσεις αυξάνουν την εταιρική μόχλευση. Ακόμα και οι κορυφαίοι αντασφαλιστές του κόσμου, όπως το Munich Re και το Swiss Re, έχουν υποβαθμιστεί από διάφορους οργανισμούς αξιολόγησης. Είναι λιγότερο πιθανό οι γιγάντιες εθνικές εταιρείες να είναι σε θέση ή να επιθυμούν να επιδοτήσουν τις εγχώριες αγορές τους στο μέλλον μέσω ανεπαρκών επιτοκίων, όπως είχαν στο παρελθόν.

Τα ασφάλιστρα είχαν σκληρύνει ακόμη και πριν από την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, αλλά ανέβηκαν πολύ πιο απότομα στη συνέχεια, ειδικά σε κλάδους όπως η αεροπορία, η ιδιοκτησία και η ενέργεια. Για να κερδίσουν εύλογη απόδοση κεφαλαίου και να προστατεύσουν τους μετόχους από την υπερβολική μεταβλητότητα, οι ασφαλιστές χρειάστηκε να αυξήσουν τα ασφάλιστρα. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τα ανώτερα στελέχη τώρα εμπλέκονται άμεσα στις αποφάσεις της ασφαλιστικής αγοράς. Όλο και περισσότερο, θέλουν να συνεργαστούν με ασφαλιστές που έχουν υψηλές αξιολογήσεις και ισχυρή κεφαλαιακή βάση για να αξιοποιήσουν μία περίπτωση μεγάλης απώλειας.

Το έτος που ακολούθησε την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, πρόσθεσε και άλλες προκλήσεις που είχαν και θα συνεχίσουν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις επιχειρήσεις. Τα εταιρικά σκάνδαλα στις Ηνωμένες Πολιτείες, που αφορούσαν Enron, Kmart και WorldCom, καθώς και αναφορές σχετικά με τις λογιστικές παρατυπίες σε άλλες μεγάλες εταιρείες, συνοδευόμενες από τη γενική αδυναμία της παγκόσμιας οικονομίας, επηρέασαν περαιτέρω τη δυνατότητα ασφάλισης και αντασφάλισης με άμεσους τρόπους. Προφανώς, για την αγορά ασφάλισης πολιτικών κινδύνων, το γεγονός που επηρεάζει άμεσα την ικανότητα είναι η οικονομική κατάρρευση στην Αργεντινή, ένα γεγονός που συχνά αναφέρεται ως η "11^η Σεπτεμβρίου των Αναδυόμενων Αγορών". Όπως αποδεικνύει η συνεχιζόμενη πολιτική και χρηματοπιστωτική κρίση στην Αργεντινή, η χρηματοδότηση και οι ξένες άμεσες επενδύσεις στις αναδυόμενες αγορές μπορεί να είναι από απρόβλεπτες μέχρι και εξαιρετικά επικίνδυνες. Ο εγγενώς απρόβλεπτος χαρακτήρας των αναδυόμενων αγορών και ο αυξημένος όγκος χρηματοδότησης και επενδύσεων σε αυτές τις αγορές οδήγησαν την ταχεία ανάπτυξη στην αγορά ασφάλισης πολιτικών κινδύνων τα τελευταία χρόνια.

Η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση σημαίνει επίσης ότι ακόμη και αν μια χώρα αναπτύξει υγιή οικονομικά και πολιτικά θεμελιώδη στοιχεία, μπορεί να τιμωρηθεί από την απώλεια εμπιστοσύνης των παγκόσμιων επενδυτών σε γεωγραφικά απομακρυσμένες αγορές που έχουν διαφορετικές οικονομικές προοπτικές ή επειδή οι επενδυτές χάνουν την υπομονή τους στις αναδυόμενες αγορές γενικά. Το ίδιο φαινόμενο συμβαίνει, αν και ίσως σε μικρότερο βαθμό, στην ασφαλιστική βιομηχανία ασφαλίσεων πολιτικού κινδύνου, όπου οι αντασφαλιστές μπορούν να κινούνται ανάλογα με την αντίληψη της αγοράς.

Μετά από παρελθούσες κρίσεις στις αναδυόμενες αγορές, ο κλάδος ασφάλισης πολιτικών κινδύνων κινήθηκε γρήγορα για να προσφέρει νέες δυνατότητες και να καλύψει τη ζήτηση για νέα προϊόντα μείωσης του πολιτικού και οικονομικού κινδύνου. Οι πάροχοι ασφάλισης έναντι πολιτικών κινδύνων που βασίζονται στην αντασφάλιση έχουν ήδη αναφέρει ότι η ικανότητα αντασφάλισης θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα και ότι τα ποσά που ήταν διαθέσιμα στο παρελθόν στην αγορά είναι πιθανόν να υποστούν σημαντική μείωση. Επομένως, η ικανότητα αντασφάλισης μπορεί να αποτελέσει περιορισμό στην περαιτέρω ανάπτυξη της αγοράς ασφάλισης πολιτικών κινδύνων τα επόμενα χρόνια.

Τέλος, είναι σαφές ότι θα υπάρξει μια αρκετά σημαντική μείωση της διαθεσιμότητας αντασφαλιστικής ικανότητας για ασφάλιση πολιτικών κινδύνων βραχυπρόθεσμα. Αυτό, κατά πάσα πιθανότητα, θα εκδηλωθεί σε μια μείωση της συνολικής ικανότητας και θα μειώσει τους χρόνους κάλυψης, καθώς οι ασφαλιστές είναι παραδοσιακά πιο συντηρητικοί με πιο μακροπρόθεσμους όρους κάλυψης. Σε κάποιο βαθμό, η σημαντική επιβράδυνση των ροών άμεσων ξένων επενδύσεων προς τις αναδυόμενες αγορές θα συμβάλλει στη μείωση της ζήτησης για ασφάλιση πολιτικού κινδύνου. Παρόλα αυτά, είναι δίκαιο να αναμένουμε ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι χορηγοί μεγάλων έργων υποδομής ενδέχεται να αντιμετωπίσουν αυξανόμενη δυσκολία στην εξεύρεση επαρκούς μακροπρόθεσμης κάλυψης ασφαλιστικών κινδύνων πολιτικού χαρακτήρα στο εγγύς μέλλον. Αυτή η μείωση της διαθέσιμης ικανότητας ενδέχεται να επηρεάσει και τα ποσοστά, όπου μέχρι στιγμής, η αγορά ασφάλισης πολιτικών κινδύνων δεν έχει υποστεί σημαντικές αυξήσεις των τιμών, σε αντίθεση με ορισμένους άλλους ασφαλιστικούς κλάδους. Ωστόσο, δεδομένου ότι η δυναμικότητα καθίσταται ελάχιστη, προκειμένου να προσελκύσουν την ικανότητα ασφάλισης πολιτικού κινδύνου στην αγορά και να

απομακρυνθούν από άλλους κλάδους ασφάλισης, ενδέχεται να προκύψουν υψηλότερα ποσοστά στο μέλλον. Μια άλλη συνέπεια των μεγάλων γεγονότων στην παγκόσμια οικονομία είναι ότι οι ασφαλιστές θα είναι πιο επιλεκτικοί όσον αφορά τις διατυπώσεις συμβάσεων, την ασφάλεια ορισμένων έργων και τους κινδύνους σε ορισμένες αναδυόμενες αγορές.

5.5 Ανακεφαλαίωση

Στο πέμπτο αυτό κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε ανάλυση τριών μελετών περίπτωσης, το πρόσφατο Brexit στο Ηνωμένο Βασίλειο, η περίπτωση της ισπανικής πετρελαϊκής εταιρείας Repsol στην Αργεντινή, καθώς και η περίπτωση της 11ης Σεπτεμβρίου του 2001 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι οποίες είχαν σημαντική επιρροή στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται και αντιμετωπίζεται σήμερα ο Πολιτικός Κίνδυνος παγκοσμίως.

Ακολούθως, παρουσιάστηκαν για κάθε μία μελέτη περίπτωσης ξεχωριστά οι επιπτώσεις και η γενικότερη επιρροή του Πολιτικού Κινδύνου στις χώρες αυτές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Σε αυτό το τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά τα συμπεράσματα τόσο από την βιβλιογραφική επισκόπηση όσο και από την ανάλυση των μελετών περίπτωσης και γίνεται πρόταση για μελλοντική έρευνα σχετικά με την έγκυρη και έγκαιρη εκτίμηση, αξιολόγηση αλλά και αντιμετώπιση του Πολιτικού Κινδύνου όσον αφορά τις Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες.

Μέχρι σήμερα, η ανάλυση των πολιτικών κινδύνων παραμένει ένας τομέας διερεύνησης που βασίζεται στην πρακτική. Η ανάλυση του πολιτικού κινδύνου είναι ένα πεδίο γεμάτο ανταγωνισμό και απαιτήσεις, όπου ο κόσμος γίνεται όλο και πιο περίπλοκος και δημιουργεί ένα μωσαϊκό πολιτικών οντοτήτων, πολιτισμών, φυλών, φυλετικών σχηματισμών και θρησκειών.

Η ανάλυση πολιτικών κινδύνων κινούνταν γύρω από ένα πεδίο μελέτης και ως μια υπηρεσία προς ξένους επενδυτές εδώ και πολλά χρόνια, αλλά δεν υπάρχει οριστική κατάληξη ακόμα για το τι είναι στην πραγματικότητα. Στο πρώτο μέρος αναδεικνύεται η πληθώρα των εναλλακτικών (μερικές φορές έστω συγκρουόμενων) σημασιών που συνδέονται με τον όρο πολιτικός κίνδυνος. Αντίθετα με την ρεαλιστική στροφή που πραγματοποιήθηκε στην ανάλυση των πολιτικών κινδύνων κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών και μέσω της εξέτασης ιστορικών γεγονότων, αναδεικνύεται αναπόφευκτα η εννοιολογική υπόσταση του όρου και το γεγονός ότι όσες διαστάσεις κι αν προστεθούν – ενσωματωθούν σε δείκτες πρόβλεψης πολιτικών κινδύνων τις περισσότερες φορές, εάν όχι όλες, είναι δύσκολο έως ακατόρθωτο να προβλεφτούν με ακρίβεια. Επομένως, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των πραγματικών εμπειρογνομόνων πολιτικών κινδύνων είναι ότι θα πρέπει να βρίσκονται σε θέση να εξετάσουν – αξιολογήσουν την αιτιώδη συνάφεια όταν εξετάζουν το πολιτικό περιβάλλον για άμεσες ξένες επενδύσεις σε μία χώρα, δηλαδή το γεγονός με το εάν συνδέεται η συγκεκριμένη χώρα με υψηλό ή χαμηλό επίπεδο πολιτικού κινδύνου.

Επίσης, η θεωρία έχει σημασία σε όλα τα επίπεδα της ανάλυσης πολιτικού κινδύνου, ακόμη περισσότερο υπό το πρίσμα του γεγονότος ότι σήμερα ο εν λόγω τομέας εξακολουθεί να είναι γεμάτος με περιπτώσεις εννοιολογικής σύγχυσης, αλλά

οι δείκτες πολιτικού κινδύνου περιέχουν πάντοτε αιτιώδεις ισχυρισμούς οι οποίοι πρέπει να γίνονται σαφείς και να είναι ανοικτοί σε έλεγχο. Προκειμένου να καταγραφεί ο μετασχηματιστικός χαρακτήρας του πολιτικού κινδύνου, είναι απαραίτητο πρώτα να καθοριστεί ο ορισμός του, ο οποίος θα συνεπαγόταν όλες τις πτυχές του πολιτικού κινδύνου στο σύνολό τους. Οι υπάρχουσες απόψεις σχετικά με τις πηγές κινδύνου αναλύθηκαν με στόχο να εκτιμηθεί το πόσο επαρκείς είναι για την αντιμετώπιση των πιο πρόσφατων πολιτικών προκλήσεων κινδύνου. Καθώς η πρόκληση του Brexit υποτιμήθηκε σε σημαντικό βαθμό στις αναλύσεις κινδύνου, η εργασία αυτή αποσκοπούσε στην εξεύρεση νέων παραγόντων πολιτικού κινδύνου, οι οποίοι εφαρμόζονται στα υφιστάμενα μοντέλα μέτρησης κινδύνων και οποίοι θα ήταν πιο προσαρμοσμένοι στις αναδυόμενες πηγές κινδύνου.

Με τον τρόπο αυτόν αναδείχθηκε ότι η παρουσία της κοινωνικής συναίνεσης, ως σημαντικός παράγοντας μιας καλά λειτουργούσας δημοκρατίας, βοηθά την κοινωνία να ξεπεράσει τις πιο αποφασιστικές αποφάσεις, εξασφαλίζοντας έτσι πολιτική σταθερότητα. Η εμφάνιση νέων πολιτικών δυνάμεων, κυρίως αντι-σταθεροποίησης με λαϊκιστική φύση, απειλεί να υπονομεύσει την υπάρχουσα πορεία προς την παγκοσμιοποίηση και την οικονομική συνεργασία στις ανεπτυγμένες οικονομίες και να εκθέσει την υφιστάμενη φιλελεύθερη πολιτική τάξη στην αστάθεια. Ομοίως, η λαϊκιστική ρητορική σε πολλές χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου αναπτύσσει έναν φαύλο κύκλο, όπου η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης επιταχύνει μια κοινωνική απαίτηση για λαϊκίστικα μέτρα, τα οποία με τη σειρά τους καταλύουν τις επιδεινούμενες οικονομικές συνθήκες. Ακόμη, οι αδύναμες κυβερνήσεις και η αδυναμία δημιουργίας και διατήρησης ισχυρών κυβερνητικών συνασπισμών, όπου υπάρχουν πολλαπλά παραδείγματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ένας άλλος παράγοντας πολιτικού κινδύνου, καθώς η αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον της πολιτικής πορείας του κράτους συμβάλλει στην αυξανόμενη αβεβαιότητα. Έτσι, αυτοί οι παράγοντες του πολιτικού κινδύνου, που εφαρμόζονται στα μοντέλα ποσοτικοποίησης κινδύνου που χρησιμοποιούνται σήμερα, μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά τις στρατηγικές άμβλυνσης των κινδύνων στις άμεσες ξένες επενδύσεις.

Η αλλαγή του γεωγραφικού χάρτη αποτελεί ακόμη μια άλλη σημαντική τάση στο μετασχηματισμό του πολιτικού κινδύνου. Ο πολιτικός κίνδυνος εκδηλώθηκε πρόσφατα στις χώρες και τις περιφέρειες που προηγουμένως θεωρούνταν λιγότερο επικίνδυνες, από τις οποίες η απόσχιση της Βρετανίας αποτελεί ένα από τα πιο

πρόσφατα παραδείγματα. Απαιτούνται περαιτέρω έρευνες, δεδομένου ότι τα πιθανά αποτελέσματα του αναδυόμενου πολιτικού κινδύνου δεν μπορούν να υπερεκτιμηθούν, όχι μόνο λόγω του μεγέθους των οικονομιών των χωρών αυτών αλλά και λόγω του όγκου των αλυσίδων εφοδιασμού που προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες.

Η ανάλυση της περίπτωσης του Brexit έδειξε επίσης ότι ακόμη και στις φαινομενικά πολιτικά σταθερές χώρες, όπως αυτές της Δυτικής Ευρώπης, οι πολιτικοί κίνδυνοι εκδηλώνονται τώρα με μάλλον απροσδόκητους τρόπους, όπως για παράδειγμα δημοψηφίσματα και εκλογές, τα οποία θεωρούνται πλέον ως πηγές αβεβαιότητας.

Ακόμη, ο πολιτικός κίνδυνος δεν είναι ουδέτερος ως προς τα καθεστάτα, αφού οι εμπειρικές ενδείξεις υποδεικνύουν ότι οι δημοκρατίες είναι λιγότερο επικίνδυνες από τα αυταρχικά καθεστάτα και ότι τα υβριδικά καθεστάτα διαμορφώνουν μια ξεχωριστή κατηγορία κινδύνου όταν πρόκειται να προβλέψουν ζημίες που συνδέονται με πολεμικά γεγονότα.

Η στρατηγική σημασία του πετρελαίου και η προστασία των περιουσιακών στοιχείων στη βιομηχανία πετρελαίου αποτελεί ένα τέλειο παράδειγμα του γεγονότος ότι μαζί με τα νέα είδη κινδύνου εξακολουθούν να υπάρχουν και οι πιο παραδοσιακές απειλές απαλλοτρίωσης και εθνικοποίησης. Όπως αποδεικνύεται στην περίπτωση του μετοχικού κεφαλαίου της Repsol στην Αργεντινή, δεν υπάρχει τίποτα για την προστασία ενός ξένου επενδυτή από επιθετικές ενέργειες μιας εθνικής κυβέρνησης, ενώ οι διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες έχουν περιορισμένη εξουσία για την επίλυση διεθνών επενδυτικών διαφορών.

Επομένως, δημιουργείται μια ανάγκη για την δημιουργία ενός νέου ιδρύματος, ένα θεσμικό όργανο το οποίο θα έχει την εξουσία να επιλύει τις επενδυτικές διαφορές μεταξύ κυβερνήσεων και επενδυτών. Αυτός ο νέος οργανισμός θα μπορούσε να ιδρυθεί από έναν ήδη υπάρχοντα οργανισμό, όπως για παράδειγμα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (Π.Ο.Ε.) ή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.). Οι οργανισμοί αυτοί μπορούν να επιβλέπουν τη συμμόρφωση με τις επενδυτικές συμφωνίες από τα κράτη μέλη τους και να προσφεύγουν σε ειδικές διαδικασίες σε περίπτωση παραβίασης τέτοιων συμφωνιών. Για παράδειγμα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα μπορούσε να εξετάσει τα πρότυπα προστασίας των επενδύσεων μιας χώρας όταν αποφασίζει για την έκδοση δανείων. Παρόμοιες

οργανώσεις θα μπορούσαν να ιδρυθούν από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλες μεγάλες οικονομίες, όπου θα χρησίμευαν ως εγγυητές σε συμβάσεις μεταξύ άλλων κυβερνήσεων και διεθνών επενδυτών, διασφαλίζοντας έτσι ότι και τα δύο μέρη ακολουθούν τις συμφωνίες και καταφεύγουν στην πολιτική οικονομικής απομόνωσης έναντι των κρατών τα οποία παραβιάζουν επίμονα τα πρότυπα προστασίας των επενδύσεων.

Συμπερασματικά, εξακολουθεί να υπάρχει αρκετό περιθώριο για περαιτέρω έρευνα στο πεδίο της ανάλυσης πολιτικών κινδύνων. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για να γεφυρωθεί το κενό μεταξύ ακαδημαϊκών κύκλων και επαγγελματιών. Ειδικότερα, η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να επικεντρωθεί σε δύο διαφορετικά ρεύματα λογικής. Όσον αφορά τη μεθοδολογική πλευρά, στην εκπόνηση δομημένων τεχνικών για την ενίσχυση της κρίσης των εμπειρογνομόνων, όπως είναι η ρητή αιτιώδης μοντελοποίηση. Ενώ, όσον αφορά την ουσιαστική πλευρά, σχετικά με τη σχέση μεταξύ κινδύνου για άμεσες ξένες επενδύσεις και του πολιτικού καθεστώτος των χωρών υποδοχής, η αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών ερευνητικών παραδόσεων (εμπειρική πολιτική επιστήμη έναντι των διεθνών οικονομικών) μπορεί να αποδώσει εξαιρετικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Αυλωνίτης, Γ.Ι., Λυμπερόπουλος, Κ., Τζαναβάρας, Β. (2010) *Σύγχρονες Στρατηγικές Μάρκετινγκ για Διεθνής Αγορές*. Εκδόσεις Rosili, Αθήνα.
2. Βαμβούκας, Γ., (2016) *Διεθνής Οικονομικές Σχέσεις – Β' Έκδοση*. Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.
3. Γεωργόπουλος, Α.Ν., (1994) *Διαδικασίες Παγκόσμιας Οικονομικής Ολοκλήρωσης και Διεθνοποίησης Παραγωγής στην Ελλάδα: Αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας σε επιχειρήσεις*. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
4. Θανόπουλος, Γ.Ν., (2012) *Διεθνής Επιχείρηση: Περιβάλλον, Δομή, Προκλήσεις*. Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
5. Κυρικλής, Δ., (2010) *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις*. Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
6. Μελάς, Κ., Πολλαλής, Γ., (2005) *Παγκοσμιοποίηση και Πολυεθνικές Επιχειρήσεις*. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
7. Μπιτζένης, Α., (2014) *Διεθνής Επιχειρηματικότητα και Επενδύσεις: Σύγχρονο Ελληνικό Επιχειρηματικό Περιβάλλον*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
8. Παπαγεωργίου, Π., Χιόνης, Δ., (2003) *Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα και Οργανισμοί*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
9. Παπαδάκης, Β., (2016) *Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής εμπειρία – 7^η Έκδοση*. Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.
10. Πανηγυράκης, Γ., (1999) *Διεθνές Εξαγωγικό Μάρκετινγκ – Τόμος Α' - Β' Έκδοση*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
11. Πανηγυράκης, Γ., (2013) *Διεθνές Μάρκετινγκ*. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
12. Χατζηδημητρίου, Ι., (2003) *Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες*. Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσσαλονίκη.
13. Ball, D.A., Geringer, J.M., Minor, M.S. & McNett, J.M (2010) *Διεθνής Επιχειρηματική Δραστηριότητα: Η Πρόκληση του Διεθνούς Ανταγωνισμού*. Μετάφραση 12ης Έκδοσης, Εκδόσεις Επίκεντρο, Αθήνα.
14. Cateora, P.R. και Graham, J.L., (2003) *Διεθνές Μάρκετινγκ*. Μετάφραση 10^{ης} Έκδοσης, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

1. Albaum, G. and Duerr, E., (2011) *International Marketing and Export Management*. 7th Edition, Prentice Hall.
2. Aliber, R.Z., (1975) Exchange risk, Political Risk and Investor Demands for External Currency Deposits. *Journal of Money, Credit and Banking* vol.7, pp. 161-179.
3. Bremmer, I., (2007) How to Calculate Political Risk. *Inc. Magazine*, April 2007, p.101.
4. Brewer, T.L., (1981) Political Risk Assessment for Foreign Direct Investment Decisions: Better Methods for Better Results, *Columbia Journal of World Business* (spring), pp. 5-12.
5. Brewer, T.L., (1993) Government Policies, Market Imperfections and Foreign Direct Investment. *Journal of International Business Studies*, Volume: 24, No.4, pp. 101-120.
6. Czinkota, M., Ronkainen, I. and Moffet, M., (1996) *International Business*. The Dryden Press, 4th Edition.
7. Deresky, H., (2003) *International Management: Managing Across Borders and Cultures*. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
8. Dunning, J.H. and Lundan, S.M., (2008) *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Second Edition, Edward Elgar Publishing.
9. Eiteman, D.K., and Stonehill, A.I., (1973) *Multinational Business Finance*. Addison-Wesley Educational Publishers Inc.
10. Finnerty, J., (2001) *Securitizing Political Risk Investment Insurance: Lessons from Past Securitizations*. T. Moran, International Political Risk Management, Washington: The World Bank.
11. Flaherty, M.T., (1996) *Global Operations Management*. McGraw-Hill.
12. Green, R.T., (1974) Political Structures a Predictor of Radical Political Change. *Columbia Journal of World Business* (spring), pp. 28-36.
13. Green, R.T. and Korth, C.M. (1974) Political Instability and the Foreign Investor. *California Management Review* (fall), pp. 23-31.
14. Griffin, R. and Pustay, M., (1996) *International Business: A Managerial Approach*. Addison Wesley.

15. Hill, C.W., (2001) *International Business: Competing in the Global Marketplace*. 3rd Edition, McGraw-Hill.
16. Hodgetts, R.M. and Luthans, F., (2000) *International Management: Culture, Strategy and Behavior*. 4th Edition, McGraw-Hill.
17. Jodice, D.A. (1984) Trends in Political Risk Assessment: Prospects for the Future. Fariborz Ghadar and Theodore H. Moran, eds., *International Political Risk Management: New Dimensions*, Ghadar and Associates, pp. 8-26.
18. Johansson, J., (2000) *Global Marketing: Foreign Entry, Local Marketing and Global Management*. 2nd Edition, McGraw-Hill.
19. Kobrin, S.J. (1978) When does Political Instability Result in Increasing Investment Risk? *Columbia Journal of World Business* (fall), pp.113-122.
20. Kobrin, S.J. (1979) Political Risk: A review and reconsideration. *Journal of International Business Studies* 10, pp.67-80.
21. Madura. J., (2000) *International Financial Management*. South-Western College, 6th Edition.
22. Mayer, E., (1985) *International Lending: Country Risk Analysis*. Reston, Va: Reston Financial Services.
23. Moran, T.H., (2003) *International Political Risk Management: A Brave New World*. Washington D.C.: World Bank.
24. Ricks, D., (1993) *Blunders in International Business*. Blackwell Business.
25. Robock, S.H., (1973) *International Business and Multinational Enterprises*. Irwin R.D.
26. Root, F.R., (1972) *Analyzing Political Risks in International Business*. *Multinational Enterprise in Transition: Selected Readings and Essays*, A. Kapoor and Philip Grub, eds., Detroit, Michigan: Darwin Press.
27. Sottilotta, C.E., (2013) *Political Risk: Concepts, Definitions, Challenges*. Luiss School of Government, Italy
28. Thunell, L.H., (1977) *Political Risks in International Business: Investment Behavior of Multinational Corporations*. New York, London, Praeger.
29. Weber, R.A. and Camerer, C.F., (2003) Cultural conflict and merger failure: An experimental approach. *Management Science*, Volume: 49, Number: 4.
30. Willsher, R., (1995) *Export Finance: Risks, Structure and Documentation*. MacMillan.

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. Ιστοσελίδα Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.), www.oaep.gr
2. Ιστοσελίδα Τράπεζας της Ελλάδος, www.bankofgreece.gr
3. Ιστοσελίδα Accenture, www.accenture.com
4. Ιστοσελίδα Africa Trade Insurance Agency (A.T.I.), www.ati-aca.org
5. Ιστοσελίδα Berne Union, www.berneunion.org
6. Ιστοσελίδα Daily News and Analysis, www.dnaindia.com
7. Ιστοσελίδα Europa, <https://europa.eu>
8. Ιστοσελίδα Export Help, www.exporthelp.co.za
9. Ιστοσελίδα Federal Reserve Bank of New York (F.E.D.), www.newyorkfed.org
10. Ιστοσελίδα Financial Times, www.ft.com
11. Ιστοσελίδα International Monetary Fund (I.M.F.), www.imf.org
12. Ιστοσελίδα Investopedia, www.investopedia.com
13. Ιστοσελίδα Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit (I.C.I.E.C.), www.iciec.com
14. Ιστοσελίδα MBA Knowledge Base, www.mbaknol.com
15. Ιστοσελίδα Multilateral Investment Guarantee Agency (M.I.G.A.), www.miga.org
16. Ιστοσελίδα Open Knowledge Repository (O.K.R.), <https://openknowledge.worldbank.org>
17. Ιστοσελίδα Organization for Economic Cooperation and Development (O.E.C.D.), www.oecd.org
18. Ιστοσελίδα Overseas Private Investment Corporation (O.P.I.C.), www.opic.gov
19. Ιστοσελίδα Vienna Institute for International Economic Studies (W.I.I.W.), <https://wiiw.ac.at>
20. Ιστοσελίδα The World Bank, www.worldbank.org